

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

AVRUPA BİRLİĞİ UYUM

KOMİSYONU

TUTANAK DERGİSİ



1'inci Toplantı
28 Nisan 2021 Çarşamba



(TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı tarafından hazırlanan bu Tutanak Dergisi'nde okunmuş bulunan her tür belge ile konuşmacılar tarafından ifade edilmiş ve tırnak içinde belirtilmiş alıntı sözler aslına uygun olarak yazılmıştır.)

İÇİNDEKİLER

Sayfa

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Mehmet Kasım Gülpınar'ın, Komisyona yeni gelen üyelere hayırlı olsun dediğine, pandemi sürecinde rahatsızlananlara geçmiş olsun dediğine ve Komisyonun bugünkü gündemine ilişkin açıklaması

2.- Komisyon Başkanı Mehmet Kasım Gülpınar'ın, Türkiye-AB ilişkileriyle ilgili bazı hususlara ilişkin açıklaması

III.- SEÇİMLER

1.- İki Başkan Vekili ve Sözcü seçimi

IV.- SUNUMLAR

1.- Dışişleri Bakan Yardımcısı ve Avrupa Birliği Başkanı Büyükelçi Faruk Kaymakcı'nın, Türkiye-AB ilişkilerinin temel parametreleri ve sonraki beklentiler hakkında sunumu



AVRUPA BİRLİĞİ UYUM KOMİSYONU

1'inci Toplantı

28 Nisan 2021 Çarşamba

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

TBMM Avrupa Birliği Uyum Komisyonu saat 14.44'te açılarak iki oturum yaptı.

Komisyon Başkanı Mehmet Kasım Gülpınar, Komisyona yeni gelen üyelere hayırlı olsun dediğine, pandemi sürecinde rahatsızlananlara geçmiş olsun dediğine ve Komisyonun bugünkü gündemine;

Türkiye-AB ilişkileriyle ilgili bazı hususlara;

İlişkin açıklama yaptı.

Komisyon Başkan Vekilliğine Ankara Milletvekili Lutfiye Selva Çam ve İstanbul Milletvekili Ahmet Ünal Çeviköz;

Komisyon Sözcülüğüne Adana Milletvekili Ahmet Zenbilci;

Seçildi.

Dışişleri Bakan Yardımcısı ve Avrupa Birliği Başkanı Büyükelçi Faruk Kaymakcı tarafından, Türkiye-AB ilişkilerinin temel parametreleri ve sonraki beklentileri hakkında sunum yapıldı.

Komisyon gündeminde görüşülecek başka konu bulunmadığından, saat 18.49'da toplantıya son verildi.

28 Nisan 2021 Çarşamba

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 14.44

BAŞKAN: Mehmet Kasım GÜLPINAR (Şanlıurfa)**KATİP ÜYE: Zeynel Özen (İstanbul)**

BAŞKAN MEHMET KASIM GÜLPINAR – Komisyonumuzun değerli üyeleri, toplantımıza hoş geldiniz. *

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Mehmet Kasım Gülpınar'ın, Komisyona yeni gelen üyelere hayırlı olsun dediğine, pandemi sürecinde rahatsızlananlara geçmiş olsun dediğine ve Komisyonun bugünkü gündemine ilişkin açıklaması

BAŞKAN MEHMET KASIM GÜLPINAR – Uzun bir aradan sonra sizlerle bir arada olmaktan dolayı memnuniyetimi ifade etmek istiyorum.

Tabii, çok değişiklik olmuş bu arada, yeni yüzler de var; yeni arkadaşlar dâhil oldu, giden arkadaşlar oldu. Yeni gelen arkadaşlara öncelikle hayırlı olsun diyorum, diğer, giden arkadaşlara da emeklerinden dolayı teşekkür etmek istiyorum gıyaplarında.

Tabii, bu arada, malum, pandemi süreci; rahatsız olan epey bir arkadaşımız oldu, hâlihazırda da Turabi Bey şu anda rahatsızmış. Onlara da çok acil şifa diliyorum, diğer arkadaşlara da geçmiş olsun diyorum. Allah'a çok şükür, sağ salim, arkadaşlar atlattılar. Umarım ki bundan sonra hiçbir Komisyon üyemiz bu hastalıktan muzdarip olmazlar.

Tabii, bugün seçim vesilesiyle toplandık ama fırsattan istifade ederek Dışişleri Bakan Yardımcımız Faruk Kaymakcı Bey'i de davet ettik Komisyonumuza. Madem çok sık bir araya gelemiyoruz, hazır bir araya gelmişken mevcut, güncel gelişmeleri burada hem istişare edebilmek hem de sizlerin sorularını ona tevdi edebilmek amacıyla Faruk Bey de saat üç buçukta teşrif edecek. Kendisiyle beraber inşallah verimli bir toplantı yapacağız. Tabii, Dışişleri Komisyonumuzu da davet ettik bu arada. Onların da bu toplantıda olması, istifade etmeleri bizim için daha iyi olur diye düşündük; onlar da davetimize icabet edecekler yine saat üç buçukta.

Ben hemen toplantının gündemine geçiyorum müsaadenizle.

III.- SEÇİMLER

1.- İki Başkan Vekili ve Sözcü seçimi

BAŞKAN MEHMET KASIM GÜLPINAR – Tabii, dediğim gibi, biraz önce Komisyon üyelerimizde çekilmeler oldu, boşalmalar oldu. Şimdi, 2 Başkan Vekilliği ve 1 Sözcü üyemiz için yeni bir seçim icra etmemiz lazım.

Bildiğiniz gibi, değerli üyelerim, 4847 sayılı Avrupa Birliği Uyum Komisyonu Kanunu'nun 2'nci maddesi "Komisyon, siyasi parti gruplarının yüzde oranlarına göre bir başkan, iki başkan vekili, bir sözcü ve bir katip seçer." diyerek Komisyonumuzun Başkanlık Divanının 5 kişiden oluşacağını ve bu

* Coronavirüs salgını sebebiyle toplantı salonundaki Başkanlık Divanı üyeleri, milletvekilleri, katılımcılar ve görevli personel maske takarak çalışmalara katılmaktadır

görevlerin dağılımında siyasi parti gruplarının yüzde oranlarının dikkate alınacağını hükme bağlamıştır. Bu oranlara göre Adalet ve Kalkınma Partisine düşen 3 üye, Cumhuriyet Halk Partisi ve Halkların Demokratik Partisine düşen birer üye için önceki toplantımızda seçim yapmıştık.

Tabii, dediğim gibi, burada bir değişiklik söz konusu oldu. Bizden ayrılan üyeler oldu, Cumhuriyet Halk Partisinden Fikret Bey ayrılacağını beyan etti yani 3 üye için seçimi tekrarlamamız lazım burada.

Mevzuat gereğince Başkan Vekilleri ile Sözcü seçimini gizli oyla yapacağız. Yine mevzuat ve teamüller gereğince Başkan Vekilliklerinden birisi -belirttiğim gibi- AK PARTİ'ye, diğeri Cumhuriyet Halk Partisine düşerken Sözcü yine AK PARTİ'ye düşmektedir.

Şimdi bu esaslar çerçevesinde seçimin nasıl olması gerektiği hususunda kısa bir bilgilendirme yapmak istiyorum. Önce, burada hazır bulunan Komisyonumuzun en genç 2 üyesini Tasnif Komisyonu üyesi olarak görevlendireceğiz; komisyon görevlileri sizlere mühürlü oy pusulalarını ve zarfları dağıtacaklar. Daha sonra 2 Başkan Vekili ve Sözcü adayını belirleyeceğiz. Üyelerimiz kendilerini veya diğer Komisyon üyelerini bu görevler için aday gösterebilecekler. Söz konusu görevler için belirlenen adayları ben sizlere tekrar ilan edeceğim. Sonra, dağıtılan oy pusulalarında her bir görev için istenilen adayın adı görevin karşısına yazılarak pusula zarfa konulacak ve Komisyonumuzun görevlileri tarafından toplanacaktır. Tasnif Komisyonumuz oyları tasnif edecek ve adayların aldıkları oyları bir tutanak hâlinde Komisyon Başkanlığına iletecekler. Ben de Komisyon Başkanı olarak sonucu sizlere ilan ettikten sonra Komisyonun bu kararını Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına bir yazıyla ileteceğim.

Değerli üyelerimiz, şimdi müsaadenizle seçim işlemini başlatıyorum.

Önce, Tasnif Komisyonunda görev alacak 2 milletvekilimizi belirlemek üzere onları ben kürsüye davet edeceğim: Selman Özboyacı, İsmail Emrah Karayel.

Şimdi adayları belirleyeceğiz. Komisyonumuza ulaşan teklifler var, okuyorum:

Avrupa Birliği Uyum Komisyonuna

Komisyon Başkan Vekilliğine İstanbul Milletvekili Sayın Ahmet Ünal Çeviköz'ün adaylığı arz ve teklif olunur.

Özgür Karabat

İstanbul

Avrupa Birliği Uyum Komisyonuna

Komisyon Başkan Vekilliği ve Komisyon Sözcülüğü için Ankara Milletvekili Sayın Lutfiye Selva Çam ve Adana Milletvekili Sayın Ahmet Zenbilci'nin adaylığı arz ve teklif olunur.

Halis Dalkılıç

İstanbul

Şimdi oylama işlemine geçiyoruz. Arkadaşlar zarfları dağıtacaklar.

(Oylar toplandı)

BAŞKAN MEHMET KASIM GÜLPINAR – Evet, değerli üyelerimiz, Tasnif Komisyonumuz oyların sayım ve tasnifini bitirmişlerdir.

(Oyların ayrımı yapıldı)

Oylama sonuçlarına ait tutanağı okutuyorum:

Avrupa Birliği Uyum Komisyonu Başkanlığına

Avrupa Birliği Uyum Komisyonu 2 Başkan Vekili ve Sözcü seçimi için 28/04/2021 Çarşamba günü saat 14.30'da toplanmış ve kullanılan 17 adet oy pusulasının tasnifi sonucu aşağıda adları ve soyadları yazılı üyeler karşılarında gösterilen oyu almışlardır:

Başkan Vekili: Lütfiye Selva Çam

Ankara Milletvekili: 17 oy

Başkan Vekili: Ahmet Ünal Çeviköz

İstanbul Milletvekili: 17 oy

Sözcü: Ahmet Zenbilci

Adana Milletvekili: 17 oy

Tasnif Komisyonu

İsmail Emrah Karayel

Selman Özboyacı

Kayseri

Konya

BAŞKAN MEHMET KASIM GÜLPINAR – Teşekkürler.

Evet, böylece, Ankara Milletvekilimiz Sayın Lütfiye Selva Çam Komisyon Başkan Vekilliğine, İstanbul Milletvekili Sayın Ahmet Ünal Çeviköz yine Komisyon Başkan Vekilliğine ve Adana Milletvekili Sayın Ahmet Zenbilci de Komisyon Sözcülüğüne seçilmişlerdir.

Sayın Komisyon üyeleri, seçilen üyelerimizi ben tebrik ediyorum, yeni görevlerinde başarılar diliyorum.

İnşallah bu pandeminin de biraz rahat bırakmasıyla önümüzdeki dönem hep birlikte biraz daha verimli çalışabilmeyi de ümit ediyorum.

Tekrar hayırlı olsun Komisyonumuza.

15.30'da toplanmak üzere toplantıyı kapatıyorum.

Kapanma Saati: 15.01



İKİNCİ OTURUM**Açılma Saati: 15.40****BAŞKAN: Mehmet Kasım GÜLPINAR (Şanlıurfa)****BAŞKAN VEKİLİ: Lütfiye Selva ÇAM (Ankara)****BAŞKAN VEKİLİ: Ahmet Ünal ÇEVİKÖZ (İstanbul)****SÖZCÜ: Ahmet ZENBİLCİ (Adana)****KÂTİP: Zeynel ÖZEN (İstanbul)**

BAŞKAN MEHMET KASIM GÜLPINAR - Toplantımızın ikinci bölümünü açarken Dışişleri Komisyonunun Değerli Başkanı Sayın Akif Çağatay Kılıç ve Komisyon üyelerine ve Dışişleri Bakan Yardımcısı ve Avrupa Birliği Başkanı Büyükelçi Sayın Faruk Kaymakcı Bey'e ve çalışma arkadaşlarına Komisyonumuza teşriflerinden dolayı teşekkür ediyor, hepinize hoş geldiniz diyorum.

Ben Sayın Bakan Yardımcımıza söz vermeden önce Türkiye-Avrupa Birliği ilişkileriyle ilgili kısaca bazı hususlara değinmek istiyorum.

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

2.- Komisyon Başkanı Mehmet Kasım Gülpınar'ın, Türkiye-AB ilişkileriyle ilgili bazı hususlara ilişkin açıklaması

BAŞKAN MEHMET KASIM GÜLPINAR - Hepimizin de malumu olduğu üzere, Türkiye-Avrupa Birliği ilişkileri bir süredir inişli çıkışlı ve çoğu zaman da geriye doğru giden bir seyir izlemekte. Avrupa Birliği tarafı Türkiye'nin 14 Nisan 1987 yılındaki üyelik başvurusuna ancak on iki yıl sonra 11 Aralık 1999'da Helsinki Zirvesi'nde olumlu cevap vermiş ve Türkiye'yi aday ülke ilan etmiş. Bu sefer de üyelik müzakerelerine başlamak için altı yıl daha geçirip ancak 3 Ekim 2005 tarihinde üyelik müzakerelerine başlamıştır. İşte, bu üyelik müzakerelerinin başlamasından bugüne kadar geçen on beş yılı aşkın süre içerisinde 35 fasıldan 16 tanesi müzakerelere açılmış ve bunlardan sadece 1 tanesi geçici olarak kapatılmıştır, diğer fasıllar ise hiç açılmamıştır.

Diğer taraftan, Türkiye'nin tam üyelik başvurusu yaptığında 12 üyesi olan Avrupa Birliği geçen otuz dört sene sonra, bugün, 27 üyeli bir yapıya dönüşmüştür. Türkiye genişlemesini hâlâ gerçekleştiremeyen Avrupa Birliği üye bakımından 2 misliden fazla genişlemiştir; üstelik yeni üyelerin çoğunun ekonomik, sosyal ve siyasi seviyesi Türkiye'nin gerisindedir. Buna karşılık, Avrupa Birliğinin kendi genişleme prensibine aykırı olarak 2004 yılında bütün adanın temsilcisi sıfatıyla Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'ni Türkiye'yle müzakerelere başlamadan hemen önce Avrupa Birliği üyesi yapmış ve Türkiye'nin Avrupa Birliğiyle ilişkilerini tamamen zehirleyecek bir yola girmişlerdir. Bildiğiniz gibi, Londra ve Zürih Anlaşmaları, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Türkiye ve Yunanistan'ın birlikte üye olmadığı uluslararası örgütlere üye olamayacağı hükmünü haiz iken Avrupa Birliğinin genişleme prensiplerinden birisi de sınır sorunları olan ülkelerin bu sorunları gidermeden Avrupa Birliği üyesi olamayacağını öngörmekteydi. Nitekim, 35 fasıldan açılmayan ve Avrupa Birliği tarafından bloke edilen bütün fasılların Türkiye'nin Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'ni tanınamasıyla doğrudan ilgisi vardır.

Diğer taraftan, bugün Doğu Akdeniz'de yaşanan krizin ve bu krizin Türkiye-AB ilişkilerine olumsuz yansımalarının temel nedeni de yine Kıbrıs Rum Yönetimi'nin 2007 yılında Mısır ve Lübnan ile Doğu Akdeniz'de Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin ve Türkiye'nin haklarını göz ardı ederek petrol arama anlaşmaları yapmasıdır. Rum Yönetimi AB üyesi olarak kabul edildiği için Avrupa Birliği de kendisini Doğu Akdeniz sorununun bir tarafı olarak görmekte ve üye dayanışması politikasını gerekçe göstererek

Kıbrıs Rum Yönetimi'nin haksız politikasına ve tezlerine destek vermekte, Türkiye'yi ve Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ni karşısına almaktadır. Bunda da makuliyet sınırlarını aşarak Doğu Akdeniz'deki Türk kıta sahanlığı ve deniz yetki alanlarında araştırma yapan Türk gemilerinin yetkililerine karşı tedbir alma ve Türkiye'ye ambargo koyma tehditlerine kadar işi götürmektedir.

Bunun yanı sıra, AB içinde, bir taraftan eski engel Yunanistan, Ege sorunlarını ve Türkiye-Libya Anlaşmalarını bahane ederek yeniden sahneye çıkmış; diğer taraftan Fransa, Libya'da desteklediği darbeci Hafter'in meşru yönetimi devirme teşebbüsünün başarısız kalmasından dolayı Türkiye'yi suçlayarak her platformda olduğu gibi Avrupa Birliği platformunda da doğrudan Türkiye'yi hedef almaya başlamıştır. Avrupa Birliği içerisindeki söz konusu çevrelerin Türkiye karşıtı bu faaliyetlerini 15 Temmuz 2016 FETÖ darbe girişiminin başarısız olmasından sonra yoğunlaştırmış olmaları da dikkat çekicidir.

Bütün bunlara rağmen geçen günlerde Cumhurbaşkanımızı ziyaret eden Avrupa Birliği Konseyi Başkanı Sayın Michel ve Avrupa Komisyon Başkanı Sayın Ursula von der Leyen'in ikili ilişkilerde pozitif gündem oluşturmaya yönelik mesajlarının samimiyetine inanmak istiyor ve bu niyetin hayata geçirildiğini görme umudunu taşıyoruz. Ancak, daha iki gün önce Komisyon Başkanı Ursula von der Leyen'in, Avrupa Parlamentosundaki konuşmasında Ankara'da yaşanan koltuk krizini çarpıtarak, bunu kendisinin kadın olmasından dolayı eşit muamele görmediği şeklinde yorumlayarak Türkiye'yle diyaloga yeniden başlanması için kadın haklarına saygının bir ön koşul olması zorunluluğundan bahsetmesi ve Konsey Başkanı Michel'in de buna destek veren bir açıklama yapması maalesef bu umudumuzu da zayıflatmıştır.

Türkiye-Avrupa Birliği ilişkilerinin hiç de arzu etmediğimiz bu kötü seviyeden kurtulmasının yolunun Avrupa Birliğinin sadece birkaç üyesinin çıkarları yönünde kendisini bağlayarak Türkiye'yi ötekileştirmesinin yerine kurucu anlaşmalarında da belirtildiği gibi Birlik içinde ortak Avrupa değerlerini hâkim kılmayı hedef alan bir bakış açısı içinde bütün AB üyesi ülkelerin ortak çıkarına yönelmesinden ve bu kapsama Türkiye'yi de almasından geçtiği aşikârdır.

Bu noktada sözlerime son verirken sözü sunumlarını yapmak üzere Değerli Dışişleri Bakan Yardımcımız ve Avrupa Birliği Başkanı Sayın Faruk Kaymakcı'ya veriyorum.

Buyurun Sayın Kaymakcı.

IV.- SUNUMLAR

1.- Dışişleri Bakan Yardımcısı ve Avrupa Birliği Başkanı Büyükelçi Faruk Kaymakcı'nın, Türkiye-AB ilişkilerinin temel parametreleri ve sonraki beklentiler hakkında sunumu

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI VE AVRUPA BİRLİĞİ BAŞKANI BÜYÜKELÇİ FARUK KAYMAKCI – Hepinizi Avrupa Birliği Başkanlığı çalışanları olarak selamlamak istiyoruz, hayırlı ramazanlar diliyoruz.

İsterseniz, vaktimizi planlamak açısından ben bir yirmi dakika, yirmi beş dakika Türkiye-AB ilişkilerinin temel parametrelerinde neredeyiz, bundan sonra neler bekleniyor, o konuları işleyebilirim, daha sonra olabilecek sorularınızı yanıtlamak isteriz.

Öncelikle, Avrupa Birliği Başkanlığı olarak AB üyelik sürecimizde kararlı bir şekilde çalışmaya devam ettiğimizi vurgulamak istiyorum.

Bugün 2 Genel Müdürlüğümüzle bu toplantıya katılıyoruz -aslında, diğer Genel Müdürlüğümüz rahatsız olduğu için katılamadı- mali iş birliği ve Avrupa Birliği programlarından sorumlu Genel Müdürlüğümüz Bülent Bey bizimle beraber, keza, Avrupa Birliği ile siyasi ilişkiler, reformlar, iletişim konularından

sorumlu Genel Müdürümüz Büyükelçi Başak Hanım var, onun yanı sıra Siyasi İşler Daire Başkanımız -yani Avrupa Birliğiyle ilişkilerde reform sürecinin önemli olduğunu düşünüyoruz- Çağrı Hanım bizimle birlikte.

Avrupa Birliği Başkanlığı olarak biz 4 eksenle çalışmalarımızı yürütüyoruz:

Birinci eksen, reform süreci. Türkiye'nin gerek siyasi alanda gerek ekonomide, sosyal yaşamda ve Avrupa Birliğinin müktesebatında AB'yle uyumlu olabilmesi için tüm kurumlarımızla çalışarak bu reformları hızlı bir şekilde ilerletmek istiyoruz.

İkinci alanımız, katılım müzakereleri. Her ne kadar katılım müzakereleri şu anda Avrupa Birliği tarafından durma noktasına getirilmişse de Türkiye, 33 fasılda çalışmalarını sürdürüyor ve bu yönde ilgili kurumlarla müktesebat uyum çalışmalarına da devam ediyor.

Bir diğer alanımız, mali iş birliği ve Birlik programları. Biliyorsunuz, Türkiye, katılım sürecinde olan aday ülke, bu çerçevede Avrupa Birliği katılım öncesi mali yardım fonlarından yani IPA fonlarından yararlanıyor ve aynı zamanda bir aday ülke olarak da Avrupa Birliğinin onlarca programına katılması mümkün. Tabii, Türkiye'nin bu programlara katılımı için belli oranda bütçe katkısı da vermek istiyor. Dolayısıyla, bu çalışmaları da sürdürüyoruz.

Avrupa Birliği Başkanlığının dördüncü temel çalışma alanı, iletişim. Biz kararlılıkla Avrupa Birliği üyeliğinin Türkiye'ye ve keza diğer Avrupa ülkelerine yararı neler olur, halklar arasında ilişkiler nasıl artırılabilir, parlamenter boyutu daha fazla nasıl ilerletilebilir, sivil toplum temasları nasıl artırılabilir, bu konuda da çalışıyoruz.

Avrupa Birliği İletişim Stratejimizin bir ürünü olarak şöyle bir güncel kaynağımız var, elinizin altında bulunması yararlı olabilir. Bu, Türkiye-AB ilişkilerinde genel durumu güncel olarak anlatan, son bir ay içinde çıkarmış olduğumuz bir yayın. Keza, bir tane de yine Avrupa Birliği İletişim Stratejisi çerçevesinde hazırladığımız bir DVD var, Türkiye'nin AB üyelik sürecini, rahmetli Özal'ın tanımıyla "uzun ince bir yol" olarak tanımlayan Uzun İnce Bir Yol belgeseli. Burada da 1959'dan bu yana Türkiye-AB ilişkilerinde neler yaşandı, bunu özetleyen bir DVD, belgesel. Bir de küçük bir not tutucumuz var Avrupa Birliği üyelik sürecimizi unutmayın diye. Benim de her gün cebimde taşıdığım gibi çok fonksiyonel, not almaya yardım eden güzel bir hediyemiz size, umarım kabul edersiniz.

Şimdi, Avrupa Birliği üyelik sürecine, isterseniz, 8 temel açıdan bakabiliriz: Birincisi, katılım süreci ve katılım müzakereleri. Bizim Avrupa Birliğiyle ilişkilerimizde temel hedefimiz katılım ve katılım sürecinde fasılları açarak ve kapatarak bu süreci tamamlamak temel hedefimiz. Bildiğiniz gibi 35 fasıl var, 33 fasıl teknik fasıl, 2 tanesi sonda, diğer fasıllar uyumla ilgili. Türkiye şu ana kadar 16 fasıl açtı, 1 fasıl kapattı ancak özellikle 2013 yılından itibaren hatta "2010-2013 dönemi" de denebilir ama müzakere sürecinde ciddi bir engelleme, ciddi bir yavaşlama görüldü. Dolayısıyla katılım süreci en son Avrupa Birliğinin zirve kararlarında da vurguladığı gibi durma noktasında. Bu arada Avrupa Parlamentosu da her yıl düzenli olarak kabul ettiği Türkiye raporlarında zaman zaman "Türkiye'yle katılım müzakerelerinin başlangıçta dondurulması" gibi bir ifade kullandı. "Dondurma" hukuki bir ifade değil, bir anlamı da yok. Daha sonra işte "Askıya alınsın." çağrısı yaptı. Şimdi sonlandırılmasını önerenler de var ama şu ana kadar Türkiye'yle katılım müzakerelerinin sonlandırılmasına yönelik olarak ne Avrupa Parlamentosu ne de Avrupa Birliği üyesi ülkelerden oluşan Avrupa Birliği Konseyi bir karar alamadı. Hatırlayacaksınız, en son Almanya'daki seçimlerde Merkel ve Martin Schulz arasındaki bir Türkiye çekişmesinde Merkel, işte, Türkiye'nin AB'ye üyelik müzakerelerinin sonlandıracağını, sonlandırma yönünde çaba göstereceğini söylemişti ve bunu Ekim 2017 Zirvesi'nde denedi ancak diğer üye ülkeler Türkiye'yle katılım müzakerelerinin sonlandırılmasını desteklemedi. Böyle bir kararın alınması Avrupa Birliği içerisinde de önemli bir destek gerektiriyor ve bu yönde bir yaklaşım yok

ancak AB katılım müzakerelerimizin ilerlemediği de bir gerçek. Bu arada tabii sorabilirsiniz yani “Biz niye hâlâ üyelikte ısrar ediyoruz, başka bir ilişki kurulabilir mi?” diye. Bu tür öneriler diğer Avrupa ülkelerindeki siyasetçiler tarafından da zaman zaman dile getiriliyor ya da akademik çalışma yapan bazı kesimler de teorik isimler öneriyor. İşte “ayrıcılık ortaklık” “özel ilişki” “stratejik ortaklık” veya işte “farklılaştırılmış bütünleşme” gibi çeşitli kavramlar öneriyorlar yani burada mesele şudur: Siyaseten, coğrafi olarak, tarihi olarak, ekonomik olarak ticari olarak, kültürel olarak spor ve sanatta Avrupalı olan bir ülkenin Avrupa Birliğine üye olmama lüksü yok. Yani şu gerçeği kabul etmemiz gerekiyor: Bugün Avrupa kıtasının çok büyük ölçüde karar alıcısı noktasına geldi Avrupa Birliği. Dolayısıyla biz Meksika olsaydık ya da Orta Doğu’da bir ülke olsaydık hani belki “Avrupa Birliği bizi çok etkilemez.” diyebilirdik ama bizim öyle bir lüksümüz yok. Onun için Türkiye eğer egemenliğini ve çıkarlarını en iyi şekilde en üst düzeyde korumak istiyorsa bunun yolu, yöntemi Avrupa Birliğine tam üyelikten geçiyor, bu gerçeği görmemiz gerekir. Türkiye’nin karar alma mekanizmasında olduğu bir sistem lazım Türkiye’ye, aksi takdirde, işte şu anda görüyorsunuz, yapmış olduğunuz aş, içinden doğal gaz geçireceğiniz boru hatları, yarıştıracacağınız atlar ve bunlara ilişkin tüm tanımları Avrupa Birliği yapıyor ve siz bu sistemin içinde yoksanız ya da veto hakkınızı kullanamazsanız sizin aleyhinize çıkabiliyor kararlar. Onun için Türkiye gibi bir Avrupa ülkesinin bu sistemin dışında olma lüksü yok. Dolayısıyla bizim tam üyelik hedefi doğrultusunda kararlı bir şekilde çalışmalarımızı sürdürmemiz gerekiyor.

Türkiye-AB ilişkilerinde ikinci önemli parametre, isterseniz buna “ortaklık” ve “gümrük birliği” diyebiliriz. Bize önerilen, örneğin ortaklık, stratejik ortaklık veya özel ilişki zaten bizde var yani Avrupa Birliğiyle bu kadar özel ve yakın ilişkisi olan başka bir ülke yok. Şu anda belki Birleşik Krallık kendisi için yeni bir model oluşturuyor ama Avrupa Birliğiyle gümrük birliği bağı olan, Avrupa Birliğinin ortak savunma, güvenlik politikalarına bizim kadar katılmış, destek vermiş ve Avrupa Birliği programlarına bizim kadar fazla katılan Avrupa ülkesi çok fazla yok. Dolayısıyla biz zaten şu anda sözde önerilen ayrıcalıklı ortaklık veya özel ilişkiye zaten mevcut ilişkimizde sahibiz; bunun kurumları bile var: Ortaklık Konseyi, Ortaklık Komitesi, Gümrük Birliği Ortaklık Komitesi; dolayısıyla böyle bir ilişkimiz zaten var.

Buradan özetle söylemek istediğim, bizim Avrupa Birliğiyle gümrük birliği ilişkimiz var, biliyorsunuz, 1996’dan bu yana uygulanıyor ve mevcut gümrük birliğinde bazı dengesizlikler var. Avrupa Birliğinin üçüncü ülkelerle imzalamış olduğu serbest ticaret anlaşmalarına bizim doğrudan katılamamamız ama bunun sonuçlarına maruz kalmamız asimetrik bir sıkıntı, keza tırlarımızın sürücülerinin gümrük birliği bölgesinde karşılaştığı güçlükler gümrük birliğinin layığıyla uygulanmasını engelliyor ve bunun yanı sıra bizim yine karar alma mekanizmasında etkin bir şekilde yer alamamamız gümrük birliğiyle ilgili konularda önemli bir sıkıntı.

Bizim, tabii, arzumuz, Gümrük Birliği Ortaklık Komitesinin gümrük birliğinin gerçek anlamda uygulayıcısı olmasıydı ancak maalesef Gümrük Birliği Ortaklık Komitesi toplantıları da zaman zaman bazı üye ülkelerce veto ediliyor, toplanamıyor şu anda olduğu gibi. Dolayısıyla bundan kaynaklanan dengesizlikler de var, keza anlaşmazlıkların halli mekanizması mevcut gümrük birliğinde çok katı yani Avrupa Birliğinin tek bir oyu var, Türkiye’nin tek bir oyu var, iki taraf birbirini karşılıklı veto ettiği zaman hiçbir sorun çözülüyor; hâlbuki ticari sorunların belki çözümünü bu konuda yetkili çözüm mekanizmalarına bırakmak daha doğru olabilir. Dolayısıyla bizim arzumuz, bu dengesizliklerin giderilmesi. Aynı zamanda mevcut gümrük birliğimiz, biliyorsunuz, sadece sanayi ürünlerini içeriyor ve işlenmiş tarım ürünlerinin bir kısmını içeriyor. Biz dolayısıyla gümrük birliğinin hizmetlere de, tarım sektörüne de ve tabii, müzakerelerin seyrine göre belki enerji, kamu alımları sektörüne de genişletilebileceğini düşünüyoruz ve bunun iki tarafın da yararına olacağını düşünüyoruz.

Esasen gerek Türk çevreler gerek Avrupa Birliği iş çevreleri gümrük birliği güncellemesinin bir an önce yapılmasından yana, bu konuda sürekli çağrıda da bulunuyorlar.

Biz şuna da inanıyoruz bugün: Özellikle pandemi sonrası durgunluktan çıkışta da gümrük birliği güncellemesi hem Türkiye'nin hem diğer Avrupa ülkelerinin elinde önemli bir koz olacak. Niye? Çünkü Türkiye, herhangi bir ülke değil. Bizim için Avrupa Birliği en büyük ticaret ortağı, en büyük pazar biz de Avrupa Birliği için en büyük 5'inci pazarız. Dolayısıyla gümrük birliği verilerini yüzde 15, yüzde 20 artırabildiğimiz zaman veyahut da ikiye katladığımız zaman bunun yaratacağı istihdamı, turizmde, ulaştırmada, hizmetlerde yaratacağı potansiyeli, büyümeyi tahmin edebilirsiniz. Dolayısıyla gümrük birliği güncelleme müzakereleri de maalesef siyasi engele takıldı. Mart zirve sonuçlarını daha sonra tekrar değerlendireceğim, o konuda konuşurken de gümrük birliğine tekrar değineceğim.

Üçüncü alan Türkiye-AB ilişkilerinde, Türkiye-Avrupa Birliği üst düzey diyalog toplantıları ve Türkiye-Avrupa Birliği zirve toplantılarının düzenli olarak yapılması. Bu, 18 Mart 2016 Türkiye-AB mutabakatında da açıkça belirtilen bir husus. Nedir üst düzey diyalog mekanizmaları? Ulaştırma, enerji, ekonomi, tarım hatta şimdi Avrupa Birliği "3 tane daha yeni üst düzey diyalog mekanizması kuralım." dedi; bir tanesi sağlık, Covid'le mücadele özellikle; bir başka alan iklim değişikliği ve üçüncü alan da terörle mücadele. Terörle mücadele de, tabii, biz daha kararlıyız. Dolayısıyla yine başlangıçta söylediğim konuya geleceğim. Bizim, zaten, Avrupa Birliğiyle özel ilişkimiz var, başka hiçbir ülkeyle böyle diyalog mekanizmaları veya farklı mekanizmalar önerilmiyor. Tabii, burada şunu kendimize haklı olarak sorabiliriz: "Bu mekanizmalarla Türkiye'nin Avrupa Birliğine tam üyeliğine alternatif mi yaratılıyor?" Evet, bu yönde çabalar olduğunu biliyoruz ama bizim için önemli olan, bizim bu hedef konusunda ne yapacağımız ve bu hedefe ne zaman, nasıl ulaşacağımız yoksa sonuçta, her alanda iş birliği önemli ve biz bu alanlarda yapılacak iş birliğini de bizim, Avrupa Birliği üyeliğimize daha fazla yaklaşacağımız bir adım olarak görüyoruz.

Üst düzey diyalog toplantıları da maalesef, yine, özellikle, son iki yılda Kıbrıs Adası etrafında yapmış olduğumuz sondaj çalışmaları, araştırmalar nedeniyle Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin baskısıyla... Hatta, hatırlayacaksınız, Kıbrıs Rum yönetimi "Eğer, Avrupa Birliği Türkiye'ye karşı bu kararı almazsa Avrupa Birliğinin Belarus yaptırım kararını veto ederim." dedi ve etti yani bir ayda veto etti. Avrupa Birliğindeki bu oy birliği mekanizmasının ve veto hakkının kötüye kullanılmasına iyi bir örnek bu. Sonuçta, biz bu üst düzey diyalog toplantılarının ve Türkiye-AB zirvelerinin düzenli olarak yapılmasından yanayız ve bunları Avrupa Birliği üyelik sürecimizde yararlı temel taşlar olarak görüyoruz ancak söylediğim gibi, burada da Avrupa Birliğinin siyasi engeliyle karşı karşıyayız. Her ne kadar Avrupa Birliği "Üst düzey diyalog toplantılarını yapmayalım." dese de sonuçta, Avrupa Birliğinin yüksek temsilcisi ya da komisyon ve konsey başkanları neredeyse her ay Sayın Cumhurbaşkanımızı ve Sayın Dışişleri Bakanımızı arıyorlar ve bir şekilde de istişare ediyorlar ve bunun gerekliliğini de görüyorlar ve bize bunu söylerken bir iki üye ülkenin yapmış olduğu bu engellemenin de anlamsız olduğunu itiraf ediyorlar.

Türkiye-AB ilişkilerinde önemli bir alan, 4'üncü alan terörle mücadelede iş birliği. Bu konuda, Avrupa Birliği maalesef seçici davranıyor. Şu anda, Avrupa Birliği ve üye ülkeler için "terörle mücadele" denildiğinde akla gelen daha çok DEAŞ ve yabancı terörist savaşçılar. Avrupa Birliği, özellikle, bu alana yükleniyor ve bu konuda iş birliğini arttırmaya yönelik çabalar içinde. PKK terörüyle mücadele konusunda ise Avrupa Birliği, PKK'nın terör örgütü olduğunu kabul ediyor ve PKK'yı AB terör örgütleri listesinde tutmaya devam ediyor. Bunun yanı sıra, PYD, YPG konusunda da birçok AB üye ülkesi görüşümüze katılsa da şu anda maalesef bu konuda kararlı bir iş birliği sergilemiyorlar. FETÖ konusunda, başlangıçta FETÖ'yü çok iyi anlayamadıklarını gördük ama şu anda FETÖ'yü daha iyi

anlıyorlar, her ne kadar bir terör örgütü olarak tanımlamasalar da sinsi bir suç örgütü olduğunu, sinsi bir ağ olduğunu kabul ediyorlar ve yaklaşımları da buna göre biraz daha şekillenmeye başladı ama yine de gerek Türkiye’den kaçan FETÖ bağlantılı kişiler gerek diğer FETÖ bağlantılılar konusunda bu kişiler o ülkelerde suç işlemedikleri için onlara karşı çok sağlam adım atmıyorlar.

Tabii, burada, Avrupa Birliği’nin bir sıkıntısı da: Terörle mücadele konusu Avrupa Birliği’nin doğrudan yetkisinde değil. Bu konuda, Avrupa Birliği Komisyonuna bakarsanız, doğrudan terörle mücadeleden sorumlu bir komiser yok. Dolayısıyla bu sorumluluğu üye ülkelere gönderiyorlar. Sadece, terörle mücadele koordinatörü var Avrupa Birliği’nin ama bu koordinatör de çok ağır; etkin bir altyapıya sahip değil. Dolayısıyla terörle mücadele konusunda Avrupa Birliğiyle almamız gereken önemli mesafeler var.

Avrupa Birliğiyle bir başka iş birliği alanımız -yine bu, 18 Mart 2016’da da vurgulanan unsurlardan bir tanesi- Türk vatandaşlarına Schengen bölgesine giriş için vize serbestisi. Bu konuda, biliyorsunuz “Vize Serbestisi Diyalogu” adı altında bir süreç başlatıldı. Türkiye için belirlenmiş 72 kriter söz konusuydu; bu kriterlerden 65 tanesi 15 Temmuz 2016 öncesi tamamlanmıştı ve Türkiye, aslında, Avrupa Birliği’nin de önerisi üzerine, normalde Ekim 2016’da öngörülen vize serbestisini Avrupa Birliği, aslında, 1 Temmuzda gerçekleştirmeyi önermişti. Dolayısıyla biz bu son -o zamanki sayısı- 7 kriteri tamamlamış olsaydık Temmuzdan itibaren vize serbestisi sürecinin önünü çok ciddi bir şekilde açabilirdik ancak 15 Temmuz FETÖ hain darbe girişiminden sonra Türkiye’de güvenlik odaklı politikalar izlenmek zorunda kalındı. Dolayısıyla geriye kalan 7 kriterden sadece 1 tanesini daha yerine getirebildik dijital pasaportlar konusunda ama diğer 6 kriter özellikle Türkiye’nin güvenliğiyle ilgili olduğu için ve terörle mücadeleyle yakından ilgili olduğu için o kriterlerde arzu edilen adımları istediğimiz hızda atamadık ama eminim, özellikle İnsan Hakları Eylem Planı’yla, Yargı Reformu Stratejisi’nin uygulama planlarıyla önümüzdeki dönem bu 6 kriterde de adımlar atılması söz konusu.

Nedir bu 6 kriter çok kabaca dikkatinize getirmek gerekirse: Terörle mücadele mevzuatının Avrupa Konseyi, Avrupa standartlarına getirilmesi. İşte, bu, ifade özgürlüğünü de kapsıyor, ifade özgürlüğü ve suç tanımlarıyla ilgili.

Keza, Kişisel Verilerin Korunması Kanunu’nun ve Kurumunun yine Avrupa standartlarıyla, Avrupa Konseyi standartlarıyla uyumlu hâle getirilmesi. Aslında, bu konuda çok fazla bir sıkıntı yok. Kurumlar arası çalışmalarda AB’nin belirtmiş olduğu unsurların -yani rakamsal vermek ne kadar doğru, bilmiyorum ama- yüzde 70’ini, yüzde 80’ini şu anda karşılar noktadayız, belki bir iki çalışmayla bunu yüzde 100’e çıkarmamız mümkün.

Bir başka kriter, Avrupa Konseyi GRECO tavsiyeleri. GRECO tavsiyeleri de kabaca, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri etik koduyla ilgili, siyasal partilerin finansmanı ile ilgili ve keza, yolsuzlukla mücadeleyle ilgili. Dolayısıyla bu alanda geçmişte yapılan yasal çalışmalar söz konusuydu, bunlar hatta yüce Meclisimizin onayına da gelmişti fakat erken seçimler nedeniyle kadük oldu. Dolayısıyla bu konuda çalışmalar yapılabilir.

Bir başka kriter, tüm üye ülkelerle adli iş birliği anlaşması. Burada, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi’nin -tanımadığımız için- sorun olacağı düşünülebilir ama Avrupa Birliği isterse çözüm üretebiliyor. Örneğin, şu anda Kosova’yla bu süreç tamamlanmak üzere. Kosova, Avrupa Birliği’nin 5 üyesi tarafından tanınan bir ülke değil dolayısıyla bu konuda özel bir temsilci atandı. Yani iyi niyet olursa bu kriter de kolaylıkla yerine getirilebilir hatta, geçmişte Almanya “Bu kriteri Almanya üzerinden gerçekleştirebiliriz.” diye önermişti Merkel 18 Mart 2016 ruhuyla. Dolayısıyla bunu biz çok ciddi, sorunsal bir kriter olarak görmüyoruz yani bu da çok kolay yerine getirilebilir aslında.

Türkiye-Avrupa Birliği Geri Kabul Anlaşması'nın tüm yönleriyle uygulamaya konması vize serbestisindeki kriterlerden 5'incisi. Dolayısıyla burada çok büyük bir sorun yok. Biz esasen 18 Mart 2016'da bire bir uygulamasıyla geri kabul sisteminin çalıştığını gösterdik. Yine, Yunanistan'la imzaladığımız güvenlik protokollerinde geri kabul ile ilgili sistem var ve işliyor, Bulgaristan'la ikili bir geri kabul protokolümüz var. Dolayısıyla bu anlamda ciddi bir sıkıntı yok ve Türkiye, yine geri kabul konusunda özellikle, 2011 yılından bu yana geliştirdiği politika ve kurumlarla ciddi bir altyapıyı da oluşturdu. Şu anda Türkiye, sadece kendi vatandaşlarını geri kabul ediyor Avrupa Birliği üyesi ülkelerden ama onun dışındaki üçüncü dünya ülke vatandaşlarını kabul etmiyor. Normalde geri kabul anlaşması üçüncü ülke vatandaşlarını da içeriyor ama tüm diğer ülkelerle olduğu gibi Türkiye de geri kabul anlaşmasını üçüncü ülke vatandaşları için de işletmek için vize serbestisinin kendisine tanınmasını şart koştu. Bu, zaten diğer ülkelerle de yapılan bir mutabakat. Dolayısıyla biz burada da bir sorun olacağının düşünmüyoruz.

6'ncı kriter, Europol ile Operasyonel İşbirliği Anlaşması. Bu kriterin aslında yerine getirildiğini söyleyebiliriz, müzakerelerini tamamladık, Europol ile Operasyonel İşbirliği Anlaşması'nı şu anda imza noktasına getirdik ancak bu, vize serbestisi diyalogu sürecinin bir parçası olduğu için biraz daha değerlendirme yapmayı tercih ediyoruz. Evet, Türkiye AB ilişkilerinin bir önemli parametresi de buydu.

6'ncı önemli parametre, Türkiye-AB ilişkilerinde göç, yani göç konusu tabi "Türkiye AB ilişkileriyle doğrudan ne ilgisi var." diyeceksiniz. Doğrudan belki ilgisi yok ama önemli ölçüde bizim Avrupa Birliği üyelik sürecimizi etkileyen bir konu. Hatırlarsanız, 2015 yılında hatta işte, 2013-2015 döneminde katılım müzakerelerinin son derece yavaşladığını söylemiştim. Göç kriziyle Avrupa Birliği Türkiye'nin kritik önemini bir kez daha anladı ve Avrupa Birliği kendisi 18 Mart 2016 Mutabakatı'nı önererek Türkiye'yle sadece göç alanında değil ama saymış olduğum diğer bu 5 alanda ilişkilerin ilerletilmesini önerdi ve örneğin katılım müzakereleri konusunda da Avrupa Birliği aslında sözünü tuttu. 2 fasıl açılacağını söylemişti, bu 2 fasıl 2015 ve 2016 döneminde açıldı. Dolayısıyla biz yani göç kriziyle aslında Avrupa Birliği ile olan ilişkimizin stratejik önemini bir kez daha ortaya koymuş olduk ama sonuçta göç anlaşmasına bakarsak temelde çok kısaca şunu söyleyebiliriz. Bu arada tabi 18 Mart Mutabakatı dediğimiz zaman maalesef bunu bir çok kesim sadece bir göç anlaşması olarak görüyor. 18 Mart en az 6 temel unsurdan oluşuyor, bu saydığım unsurlardan ve bunların hepsine atıf var, hepsinin ilerletilmesine yönelik atıf var ve 6'ncı unsur olarak da göç konusunda iş birliği söz konusu. 18 Martın göç boyutuna değinecek olursak burada Türkiye'nin vermiş olduğu 2 söz var, Avrupa Birliğinin de 4 tane taahhüdü var. Türkiye'nin sözleri neydi? Türkiye dedi ki: "18 Mart 2016 Mutabakatı temelinde ben düzensiz göçü engelleyeceğim." Birinci sözü buydu. İkinci sözü de "Yunan adalarına hâlâ yasa dışı geçebilmiş olanları da geri almayı kabul ediyorum." dedi. Dolayısıyla bu iki söze bakarsak yani Türkiye, engelleme bağlamında çok önemli bir sorumluluğu yerine getirdi; günde 7 bin olan yasa dışı düzensiz geçiş sayısı 70'lere düştü. Yani şöyle düşünün: 2014-2015 döneminde 1,2 milyon Suriyeli buralardan ve Ege üzerinden veya başka kanallardan, Akdeniz'in diğer rotalarından diğer Avrupa ülkelerine yasa dışı ulaşabiliyordu. Dolayısıyla şunu rahatlıkla söylemek mümkün: Bu göç anlaşmasıyla ve bire bir anlaşmasıyla en az 2 milyon Suriyelinin ve diğer potansiyel göçmenin diğer Avrupa ülkelerine geçişi engellenmiş oldu. Bu önemli bir faktör. Karada önlemler alındı, denizde önlemler alındı. Öte yandan Türkiye, ikinci sözünü de tuttu; Yunanistan'ın 18 Mart Mutabakatı'ndan bu yana geri gönderdiği yaklaşık 2.200 yasa dışı göçmeni de geri aldı. Burada Türkiye göç bağlamında sözlerini yerine getirdi.

Avrupa Birliğine bakarsak... Avrupa Birliğinin 4 sözü. 1'incisi, Avrupa Birliği "Yunan adalarından geri gönderilecek her 1 kişi için ben de Avrupa Birliğine 1 kişiyi kabul edeceğim." dedi. Avrupa Birliği bu sözünü tuttu yani bize gönderilenin sayısı 2.200, Avrupa Birliği de 2.400 civarında insan kabul

etti ama haklı olarak şunu söyleyeceğiz: 28 bin nedir, bizde 3,7 milyon Suriyeli var, şimdi, belki en az yarım milyon da diğer Asya vatandaşları var; Pakistanlı, Afganistanlı, İranlı, Iraklı. Dolayısıyla rakamlar önemli. Dolayısıyla AB, bu sözünü yerine getirdi.

Avrupa Birliğinin 2'nci sözü: Türkiye'deki Suriyelilere mali yardım yani bu yardım da zaman zaman maalesef, özellikle Avrupa Parlamentosunda sanki Türkiye'ye veriliyormuş gibi, sanki Türkiye'nin ulusal bütçesine bir katkıymış gibi sunuluyor ve öyle yansıtılıyor. Bu doğru değil. Avrupa Birliği "2018 yılının sonuna kadar 6 milyar avroyu seferber edeceğim." dedi. Tabii, biz Türkiye'de bunu harcayacağız diye anlıyoruz, anlamak istedik ama Avrupa Birliği tabii, çok uzun süreçler, ağır bürokratik yöntemlerle bu 6 milyar avronun şu ana kadar sadece 4 milyar avrosunu kasasından çıkarıp ödeme sistemine soktu. Bu tutarın sadece 3,7 milyar avrosu bugün itibarıyla harcanmış durumda, geriye kalan tutarın tamamı esasen sözleşmeye bağlandı çeşitli projelerle ancak tamamının harcanması muhtemelen 2022 sonu, 2023'ü bulacak. Türkiye'ye bu işin maliyetinin 40 milyar avro olduğunu kabaca düşünersek 450 milyonluk Avrupa Birliğinin katkısı 6 milyar avro, 82 milyonluk Türkiye'nin şu ana kadar en azından maddi anlamda üstlendiği yük belki en az 40 milyar avro civarında; dolayısıyla bunun da iyi görülmesi lazım ve külfet paylaşımının, maliyet paylaşımının eşit olması lazım. Bizim Avrupa Birliğine söylediğimiz budur; adil külfet paylaşımı çünkü sonuçta bu insanların neredeyse tamamı Türkiye'de kalmak için değil, Türkiye'den sonra diğer Avrupa ülkelerine gitmek için Türkiye'ye geliyor. Dolayısıyla burada adil bir paylaşım gerekli. Biz de Avrupa Birliğine bunu vurguluyoruz. Bir, bir kere bu fon akışını hızlandırın. İki, bu fon akışı aynı zamanda artırılmalı çünkü bu anlaşma yapıldığı zaman 2 milyon Suriyeliden bahsediyorduk, bugün 3,7 milyon Suriyeliden bahsediyoruz ve tahsis edilen paralar da harcanmak üzere, bitmek üzere; dolayısıyla yeni dönem ne olacak? Aynı zamanda doğu sınırında da Avrupa Birliğiyle iş birliği yapılması gerektiğine inanıyoruz. Çünkü son dönemde, örneğin geçen yıl Türkiye'de yakalananların büyük bir bölümü Asya kıtasından gelen, çoğunluğu Afgan, Pakistanlı, Bangladeşli kişiler dolayısıyla doğudan çok ciddi bir şekilde göç akımı var ve bu ekonomik göç. Dolayısıyla birlikte önlem alınması gerekiyor.

3'üncü söz Avrupa Birliğinin vermiş olduğu... Avrupa Birliği dedi ki: "Eğer bu anlaşma başarılı olur ve göç dalgası büyük ölçüde azalırsa o zaman gönüllü insani kabul programı başlatacağım ve üye ülkeler Türkiye'den gönüllü olarak insan alacak ve açıkça yazılırsa da yılda 54-55 bin kişinin – yine burada rakam düşük, bizim rakamlarımızla karşılaştırıldığı zaman- ama burada önemli olan rakam değildi, önemli olan bu işin hukuki temeli ve insaniliği idi çünkü Göç Anlaşması özetle şunu öngörmüştü: "Suriyeliler, boşu boşuna ve yasa dışı olarak Yunan adalarına gitmeyin. Yunanistan sizi otomatik olarak geri gönderecek eğer Türkiye'de kalırsanız ve biraz sabrederseniz Avrupa Birliği size mali yardımda bulunacak ve aynı zamanda Avrupa Birliği yasal yolu açacak yani gönüllü insani kabul programını başlatacak dolayısıyla yasal yolu bekleyin. Avrupa Birliği size Türkiye'de mali yardımda bulunacak." Dolayısıyla bu basit gibi görünsün de aslında Göç Anlaşmasının en temel parametrelerinden biri bu. Şu anda birçok sivil toplum kuruluşu da 18 Mart Mutabakatı'nın hukuki olmadığı gerekçesiyle eleştiriyor. İşte, "Yunanistan, otomatik olarak insanları geri çeviremez; iltica başvurusunda bulunanlarla göçmenler arasında bir ayırım yapılması gerekir." gibi tartışmalar var haklı olarak. Dolayısıyla bu yasal yolun da maalesef, Avrupa Birliği tarafından yürürlüğe konmadığını, birkaç üye ülkenin bunu veto ettiğini gördük. Aynı zamanda, bu birkaç üye ülke Avrupa Birliği içerisindeki yeniden yerleştirmeyi de engelledi yani "relocation" dediğimiz, bir başka AB üyesi ülkesine transferi de engelledi çünkü şu anda en fazla Yunanistan, İspanya gibi sınırda olan ülkeler göçmenlerle baş başa kalıyor ve normalde bu ülkelerden diğer AB ülkelerine yeniden yerleştirme yapılması gerekiyordu. Üye ülkeler bunu Avrupa

Birliğin kararına rağmen uygulamadılar ve şu anda Avrupa Birliği Adalet Divanı da bu 3 ülkeyi, Slovakya'yı, Çekya'yı, Polonya'yı suçlu buldu ve tazminata karar verdi. Yani demek istediğim, Avrupa Birliği içerisinde de çok ciddi sıkıntılar var bu göç dalgası konusunda.

Avrupa Birliğinin tutmadığı bir başka söz, hatta hiç gündeme getirmek istemediği, duymak istemediği konu: Türkiye ile Suriye'nin kuzeyinde Avrupa Birliğinin ve üye ülkelerin daha iyi insani koşulların oluşturulması için ve Suriyelilerin geri dönüşünü kolaylaştırmak için ortak çabalar sarf etmesi, 18 Martın 9'uncu maddesi. Maalesef, Avrupa Birliği bu konuda hiçbir şey yapmadı, hiçbir şey yapmadığı gibi, Türkiye'nin Suriye'nin kuzeyinde düzenlemek zorunda kaldığı 3 harekâtı eleştirdi ve bu hareketler sayesinde en az 435 bin Suriyelinin kendi köylerine, evlerine döndüğünü görmek istemedi.

Şu anda, biliyorsunuz, Türkiye, sadece Türkiye'deki Suriyeliler için değil, aynı zamanda İdlib civarında ve Suriye'nin kuzeyinde de yaklaşık 5 milyon Suriyeliye elektrikten suya, ekmek fırınlarından okullara, kliniklere kadar bir şekilde doğrudan ya da dolaylı olarak destek olmaya çalışıyor. Dolayısıyla bizim Avrupa Birliğine çağırımız, bu insani çabaları desteklemesi yani sonuçta istenen şey, elektrik, su, okul, klinik, hastane gibi altyapı çalışmaları. Suriye'nin geleceği ne olursa olsun bu tür yardımlar sonuçta Suriye halkının yararına olacak ve en azından düzensiz göçü, yasa dışı göçü bir ölçüde azaltacak.

Tabii, Türkiye'ye karşı Avrupa Birliğinin bazı ülkelerinin silah ambargosu uygulamaya kalkması üzerine Türkiye'de o zaman "Avrupa Birliği 18 Martı madem ne göç boyutuyla ne de diğer boyutlarıyla tam olarak uygulamıyorsa ben de o zaman 18 Martı farklı uyguluyorum." dedi ve 28 Şubat 2020'den itibaren de bizim 18 Martla ilgili yaklaşımımız farklı bir şekilde sunulmaya başlandı. Tabii, o dönem, hatırlayacaksınız, Türkiye-AB ilişkilerinde bu ciddi bir gerginliğe dönüştü, Avrupa Birliği bizim göç konusunu tehdit olarak kullandığımızı iddia etti. Yani göçü tehdit olarak kullanan veya araçsallaştıran bir ülke 3,7 milyon Suriyeliye ev sahipliği yapar mı, yarım milyon diğer Asyalı'ya ev sahipliği yapar mı veya Suriye'nin içindeki 5 milyon insana yardım yapar mı? Maalesef, bu böyle sunuldu ve böyle bir algı oluşturuldu, hatta Avrupa Birliğinin göçmenler için tahsis ettiği 6 milyar avro sanki Türkiye'ye verilmiş gibi Türkiye'nin katılım öncesi mali yardım fonlarından kesinti yapıldı yani doğrudan bir ilişki kurulmadı ama "Biz Türkiye'ye zaten 4,4 milyar avro tahsis ettik, katılım öncesi mali yardım çerçevesinde 6 milyar daha verdik, göç konusunda; 10 milyar avro bir ülkeye verilir mi?" diye psikolojik olarak Türkiye'nin aslında üyelik için, üyeliğe hazırlık için kullanması gereken fonları Avrupa Birliği azalttı. Dolayısıyla göç konusunda da Türkiye-AB ilişkilerinde kabaca bunlar yaşandı ve bu gerginlikten sonra hatırlayacaksınız, 9 Mart 2020'de Sayın Cumhurbaşkanımız Brüksel'de Avrupa Komisyonu Başkanı, Avrupa Birliği Konseyi Başkanıyla bir zirve toplantısı yaptı. Bu toplantıda 18 Mart Mutabakatı'nın yani saydığım bu 6 parametrenin geliştirilmesi, güçlendirilmesi, ilerletilmesi konusunda mutabık kaldılar. Bu konuda Dışişleri Bakanımız Çavuşoğlu'nu ve yüksek temsilci Borrell'i görevlendirdiler yeni bir 18 Mart Mutabakatı yazılsın diye ve bu konuda da iki tarafta ekipler kuruldu, gerekli çalışmalar yapıldı ancak 2020'nin Mart ve Nisanından itibaren özellikle Kıbrıs Adası'ndaki sondaj faaliyetlerimiz gerekçe gösterilerek Avrupa Birliği tarafı bu müzakereleri resmen durdurdu ve 18 Mart Mutabakatı'nı güncelleme çalışmalarını bir anlamda rafa kaldırdı.

Bu arada, tabii, pandemi bence Avrupa Birliğine yanlış bir algı verdi, yanlış bir algı yarattı Avrupa Birliğinde çünkü hareketlilik durdu yani şu anda sadece göçmenlerin değil, normal vatandaşlarımızın da pandemiden dolayı hareketliliği azaldı ve biz o pandeminin ilk dönemindeki uygulamalarla bu hareketliliği daha da azaltmıştık. Avrupa Birliği "Pandemi şu anda göç dalgasını da durdurdu. Dolayısıyla biz bu işi biraz erteleyebiliriz." zannetti. Evet, belki Avrupa Birliği kısmen ve dönemsel olarak haklı olabilir ama şöyle bir gerçek var: Pandemi sonrasında en az 100 milyon Afrikalı, Orta

Doğulunun, Asyalının kuzeye doğru yani bize doğru, Avrupa'ya doğru hareket edeceğine dair çok ciddi tahminler var göç çalışması yapan düşünce kuruluşlarınca çünkü gerçekten şu anda pandeminin açtığı yaraları muhtemelen üç dört yıl sonra göreceğiz; yarattığı işsizliği, kapattığı ekonomiyi veya işte daralttığı sektörleri. Dolayısıyla biz inanıyoruz ki göç konusu Türkiye-AB ilişkilerinde yine önemli, belirleyici bir konu olmaya devam edecek.

7'nci parametre... Bunlar 18 Martın içinde yok ama kabaca değinmek istiyorum yoksa Bülent Bey bana alınacak. Bizim Avrupa Birliğiyle iş birliğimizin şu anda belki de en iyi çalışan alanı Türkiye-AB mali iş birliği yani katılım öncesi mali yardım fonlarını kullanmamız, bunu Türkiye'nin her köyüne her kasabasına, her sektörüne ulaştırmaya çalışmamız. Türkiye, biliyorsunuz, aday ülke sıfatıyla "IPA I" "IPA II" adı altında fonlardan yararlandı. IPA II döneminde Türkiye'ye yaklaşık 4,4 milyar avro tahsis edilmişti, şu anda bu rakam 3,1 milyar avro civarına çekildi. Burada gerekçe olarak, az önce söylediğim, göçle kurulan, anlamsız, doğru olmayan ilişki var. Bunun yanı sıra, Türkiye-Avrupa Birliği ilişkilerinde yaşanan siyasi gerginliklerin de bunda önemli bir etkisi oldu ama biz şu anda bize tahsis edilmiş fonları en etkin şekilde kullanıyoruz, sağlık sektöründen tüketicinin korunmasına, tarımdan eğitime, her alanda bu kaynakları en etkin şekilde işletmeye çalışıyoruz.

Bir başka alan, Türkiye'nin aday ülke sıfatıyla Avrupa Birliği programlarına katılması. Sizleri çok yormak istemiyorum programlarını ayrıntılarıyla ama katıldığımız en büyük programlara kısaca değinmek isterim.

"Ufuk Avrupa" diye bir programımız var araştırmacılarımızın, üniversitelerimizin yararlandığı. Türkiye 2014-2020 döneminde yapmış olduğu katkıdan fazlasını maddi olarak aldı ama biz buna maddi bir kaynak sağlama olarak bakmıyoruz çünkü burada önemli olan, Avrupa Kıtası'nın ortak sorunlarına ortak çözüm üretme anlayışını geliştirmek; kurumlarımızın, üniversitelerimizin diğer Avrupa ülkelerindeki muhataplarıyla birlikte çalışmasını sağlamak ve aynı zamanda sistematik bir proje yapma kültürünü oturtmak; bir strateji bir perspektif çerçevesinde çalışma geleneğini güçlendirmek; bu anlamda çok yararlı oldu.

Yine, önemli bir alan Erasmus Programımız. Erasmus'a da biliyorsunuz, 2004'ten itibaren katılmaya başladık ama etkin olarak 2014'ten itibaren tüm branşlarına katılıyoruz ve şunu söyleyebilirim: 550 bin vatandaşımız bir şekilde Erasmus Programı'ndan yararlandı. Bunun içinde bir kasabadaki marangoz çırağından tutun da işte üniversiteden yeni mezun olmuş bir veterinerin ve veteriner öğrencinin gönüllü katkısına kadar veya master için, masterının bir bölümünü başka ülkede yapmak isteyen bir üniversite öğrencisinden işte bir öğretmene kadar çeşitli sektörler var, sivil toplum var, gönüllülük programı var; bu program da bizim için çok önemli ve değerli bir program. Bunun yanı sıra sanayi sektörüyle, gümrüklerle ilgili vergilerle ilgili birçok program var onların ayrıntılarına çok girmek istemiyorum.

Yine katıldığımız ajanslar var; Avrupa Çevre Ajansı gibi. Şu an itibarıyla biz 8 Avrupa Birliği programı ve projesine katılıyoruz, listeleri bu kitapçıkta da var ayrıntılarını görmek isterseniz. Ama önümüzdeki dönem 6 tane yeni programa daha katılmayı öngörüyoruz, katılım antlaşmasındaki koşullara bağlı olarak. Türkiye-AB ilişkilerinde bir başka önemli ayak -isterseniz bunu 8 parametrede tamamlayayım- güvenlik savunma konuları. Biz bir aday ülke olarak, şu anda tabii, Avrupa Birliğinin içindeki güvenlik ve savunma mekanizmalarına tam olarak katılamıyoruz. Hatırlayacaksınız, geçmişte Batı Avrupa Birliği diye bir kurum vardı Türkiye'nin de üyesi olduğu; Batı Avrupa Birliği AB'nin güvenlik ve savunma sistemine dâhil edildi ve Avrupa Birliği de bir taraftan kendi güvenlik sistemini oluşturmaya çalışıyor ancak buna çok ciddi dirençler de var özellikle, NATO'nun rolü ne olacak, NATO dururken Avrupa Birliği niye güvenlik ve savunmaya ek yardım yapmalı diye. Bir de biliyorsunuz, şu anda Batı ülkelerinde güvenlik ve savunma harcamalarını artırma konusunda hiçbir niyet yok.

Vatandaşlarınızı ve vergi ödeyen insanları ikna edip bütçenizi artırmak kolay değil dolayısıyla Avrupa Birliği içerisinde güvenlik, savunma tartışmaları hep inişli çıkışlı devam etti ve devam edecek. Ancak, biz, gerek NATO'nun 2'nci en büyük gücü olarak gerek jeostratejik konumumuz gereği önemli bir ülkeydik Avrupa Birliği için. Dolayısıyla Avrupa Birliği geçmişte Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası Misyonlarına Türkiye'yi dâhil etti, 18 tane misyona irili ufaklı katkılarda bulunduk şu anda da Bosna-Hersek'teki ALTHEA Harekâtı'nda en büyük 2'nci katkıyı veren ülke konumundayız. İşin ilginç tarafı, Avusturya'yla da birlikte çalışıyoruz orada, Avrupa Birliği üyelik sürecimizde bize en fazla engel çıkaran ülke. İşin çok teknik boyutuna çok girmek istemiyorum ama biz Avrupa Birliğiyle NATO arasında varılan uzlaşma gereği yani "Nice Uygulama Belgesi" dediğimiz bir belge var; burada Türkiye'nin yakın coğrafyasında Avrupa Birliği'nin gerçekleştireceği harekâtlarda Türkiye'nin mutlaka danışılması gereken bir ülke olduğu tanınıyor. Ancak Avrupa Birliği maalesef son IRINI Harekâtı'nda da olduğu gibi bize danışmadı. Dolayısıyla şimdi, son dönemde Avrupa Birliği özellikle Birleşik Krallık'ın Avrupa Birliğinden de ayrılmasıyla tekrar güvenlik ve savunma konusunda birtakım adımlar attı ancak bunların somutlaşmadığını da görüyoruz. Şu anda Avrupa Birliğinde daimî yapılandırılmış sistemler oluşuyor, bazı güvenlik ve savunma altyapılarını yeniden değerlendirme mekanizmaları oluşturuyor, Avrupa Savunma Ajansı gibi yapılar var. Türkiye, bunlara maalesef şu anda olması gerektiği şekilde katılamıyor. Avrupa Savunma Ajansı'na üyeliğimizi Güney Kıbrıs Rum Yönetimi ve Yunanistan engelliyor, Avrupa Birliğiyle güvenlik iş birliği anlaşma yapmamızı Güney Kıbrıs Rum Yönetimi, Yunanistan yine engelliyor. Onlar engellediği için biz de Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin NATO'ya erişimini engelliyoruz. Dolayısıyla güvenlik ve savunma konusunda da maalesef Avrupa Birliğiyle Kıbrıs meselesi nedeniyle arzuladığımız iş birliğini yapamıyoruz.

Evet, şimdi kabaca resim bu. Mart 2021'de Avrupa Birliği Türkiye konusunu değerlendirdi zirvede, iki seçenek vardı; yaptırım seçeneği ve olumlu gündem seçeneği. Avrupa Birliği Martta esasen çok ileri gidemedi ve şu anda Cenevre'de devam etmekte olan Kıbrıs gayriresmî görüşmelerinin sonucunu beklemek istedi, dolayısıyla kararını hazırlama erteledi, ama Martta aldığı yine belli kararlar var bu kararlardan bir tanesinde; bir kere "Göç konusunda herhangi bir koşul olmaksızın Türkiye'yle hemen iş birliğine başlayalım." diyor. Biz de: "Biz hazırız; buyurun, önerilerimizi de söyledik; cevap verin." diyoruz ama somut bir adım yok. Belki mayıs ayının başında göç komiseri -7 Mayıs tarihinde- ülkemizi ziyaret edebilir, umarız bu ziyaretten somut sonuçlar çıkarabiliriz.

Gümrük Birliği güncellemesi hep şartlandırıldı, hep siyasi engele takıldı. Mart zirve sonuçlarında da yine dolaylı olarak Türkiye'nin gümrük birliği güncellemesine başlanabilmesi için Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'yle ilişkisinin normalleştirilmesi beklentisi var. Bu mevcut koşullarda olabilecek bir şey değil ama bu, Güney Kıbrıs'ı tatmin etmek için oraya konulmuş bir şey, diğer üye ülkelerin bunun arkasında ne kadar duracaklarını birlikte göreceğiz.

Avrupa Birliği vize serbestisini "Halktan halka diyalog" terminolojisine getirmeye çalışıyor dolayısıyla bizim söylediğimiz, vize serbestisi açıkça. Halktan halka diyalog olabilmesi için halklarımızın özgürce seyahat edebilmesi lazım vizesiz bir şekilde. Dolayısıyla biz mesela ERASMUS öğrencilerimiz, Jean Monnet öğrencilerimiz bile zaman zaman vize almakta zorlanıyor, dolayısıyla vize serbestisi olmadan halktan halka diyalog istediğimiz düzeye gelemeyiz, bunun adını açıkça söylemek gerekir.

Terörle mücadele konusunda Avrupa Birliği sadece yeni bir üst diyalog mekanizması önerdi ancak bununla ilgili somut bir adım henüz atılmış değil, Avrupa Birliği kendisi önerdi -az önce de söylemiştim- özellikle Covid'le mücadele bağlamında, sağlık alanında ve yanı zamanda terörle mücadele ve bir de iklim değişikliği konusunda 3 tane yeni diyalog mekanizması kurulmasını önerdi; biz zaten bunları

başından beri istiyoruz. Biz bunlar kurulmadan önce mevcutların çalıştırılmasından yanayız, orada da siyasi engel umarız en kısa zamanda kalkar. Zirve kararlarında Türkiye'nin tam üyelik perspektifine vurgu yapılmıyor, Türkiye'nin bir aday ülke olduğunu hatırlatmaya devam etmemiz gerekecek.

Şimdi, hazirana kadar önümüzde ne var: Söylediğim gibi, Kıbrıs gayriresmî görüşmeleri var. Burada tabii 2 konu var; birincisi, Kıbrıs Adası'nın etrafındaki hidrokarbon kaynakları konusunda ve bunların gelirleri konusunda eğer Kıbrıs Türkleriyle Rumlar arasında belli bir mutabakat sağlanabilirse bu önümüzdeki dönemi rahatlatacaktır ve adada taraflar arasında güven artırıcı bir önlem olarak devreye girecektir ve Kıbrıs meselesi konusunda olası bir kapsamlı müzakereyi de kolaylaştırabilecektir. Bu konuda biliyorsunuz, Kıbrıs Türk tarafının çeşitli önerileri oldu, komisyon önerileri oldu; enerji komisyonu, gerekirse enerji firmalarıyla birlikte konsorsiyum yapılması önerileri oldu; dolayısıyla bunun önemli olduğunu düşünüyoruz. Birinci temel konu bu; eğer, bu alanda bir anlayış gelişebilirse iki taraf arasında, sanıyorum bu olumlu bir şey olacak.

Diğer konu, Kıbrıs konusunda elli üç yıldır yapılan, mevcut bilinen parametrelerle yapılan görüşmelerden şu ana kadar bir sonuç alınamadı. Dolayısıyla Türkiye “Artık bu parametrelerle bir yere gidilemeyeceğini söylüyor.” açıkça. Dolayısıyla, Avrupa Birliği'nin de Rumların da artık bir karar vermesi lazım ve bu karar belirleyici olacak, önemli olacak. Eğer gerçekten Rum tarafında bir tutum değişikliği görülürse ve Avrupa Birliği de bu konuda kendisine düşen rolü oynarsa belki bir şey olabilir, aksi takdirde, Rumlar Avrupa Birliği üyelik dayanışmasını ve veto haklarını hem Kıbrıs Türklerinin aleyhinde hem Türkiye aleyhinde ve aslında da tüm Avrupa aleyhinde kullanmaya devam edecekler. Umarız böyle bir sonuç olmaz, umarız bu iki konuda da ortak bir anlayış olur. Bunlar olursa “Olumlu gündem” dediğimiz gündeme geçebiliriz. Olumlu gündem nedir? Bu saydığım 6 alanda gerçekleştirilecek gelişmelere göre Türkiye-AB ilişkilerinin normalleşmesi ve iki tarafın yararına adımlar atılması. Bu olmazsa seçenek; şu andaki mevcut belirsizlik. Yani Avrupa Birliği bir taraftan Türkiye'ye karşı yaptırım tehdidini kullanabilir ama bunun arkasını da dolduramayabilir, dolduramıyor da zaten çünkü bu kendi çıkarlarına da uygun değil. Avrupa Birliği de Kıbrıs ve Yunan tezleri doğrultusunda bir yaptırım kararı almanın adil olmadığını, mantıklı olmadığını, kendi çıkarlarına olmadığını da giderek daha fazla görmeye başladı. Dolayısıyla, böyle bir kararı almak onlara da zarar verecek. Az önce de söyledim, biz ekonomik olarak, siyasi olarak, ticari olarak Avrupa'nın bir parçasıyız. Dolayısıyla, bundan herkes zarar görür, Avrupa Birliği de bunu giderek daha fazla anlıyor. Yalnız bu belirsizlik durumu da iyi bir durum değil. Yani ne olumlu gündeme geçebiliyorsunuz ne de ilişkileri koparamıyorsunuz ama bu belirsizliğin yarattığı sıkıntılar var ve bu her zaman yeni bir krize, yeni bir çatışmaya neden olabilir; dolayısıyla, biz bu belirsizlik durumunu da tercih etmiyoruz.

Üçüncü durum; çatışma durumu. Yani Avrupa Birliği gerçekten mantığa, akla, hukuka uygun olmayan bir karar alıp sadece Kıbrıs Rum kesiminin tezleri ve Yunanistan'ın maksimalist tutumunu referans alıp Türkiye'ye karşı kararlar alırsa sanıyorum bu bir çatışma olur ve bu çatışmadan iki taraf da zarar görür ama söyledğim gibi Türkiye, Avrupa Birliği ilişkilerinin ortak çıkarı olumlu gündemdir. Bu konuda Avrupa Birliği ülkelerinde ve kurumlarında gerekli iradeyi görüyoruz. Umarız hazirandan sonra olumlu gündeme geçeriz deyip bu olumlu sonuçla toplantımızın ilk bölümünü tamamlamış olayım.

Söz verdiğim süreyi aştığım için özür dilerim.

BAŞKAN MEHMET KASIM GÜLPINAR – Evet, Sayın Bakan Yardımcımıza teşekkür ediyorum bu faydalı ve verimli sunumlarından dolayı.

Değerli basın mensuplarımıza da teşekkür ederek, onları da...

Soru-cevap kısmına geçiyoruz müsaadenizle. Söz almak isteyen üyelerimiz önlerindeki butona basarak sırayla söz tevdi edeceğim.

Buyurun Sayın Çeviköz.

AHMET ÜNAL ÇEVİKÖZ (İstanbul) – Sayın Başkan, çok teşekkür ederim.

Sayın Bakan Yardımcısı, Sayın Büyükelçi; çok çok teşekkür ederiz, gayet kapsamlı bir sunuş yaptınız, hemen hemen önümüzdeki yol haritasının da opsiyonlarıyla birlikte ne şekilde olacağını anlattınız.

Şimdi, sizin anlattığınız konular aslında Türkiye ile Avrupa Birliği arasında daha ziyade yürütme boyutunu ilgilendiren kısımlar. Biz parlamenterleriz ve biz yasamayız ve bu da bir Avrupa Birliği Uyum Komisyonu. Biz nasıl işlevsel olabiliriz? Çünkü Avrupa Parlamentosu yeni bir rapor hazırladı ve bu rapor yakında oylanacak, on gün kadar sonra. Çok vahim bir rapor, yani belki de şimdiye kadar Türkiye’yle ilgili olarak hazırlanan en ağır raporlardan biri. Diyeceksiniz ki: Avrupa Parlamentosunun kararları bağlayıcı değil, sadece birer tavsiye niteliğinde. Dolayısıyla, Avrupa Konseyi oradan herhangi bir görev talimatı almıyor, bu daha ziyade siyasi bir değerlendirmeye tabi oluyor. Fakat önemli olan, Avrupa Parlamentosunun yaptığı işler veya çıkardığı raporlar kamuoyu oluşturuyor ve kamuoyu da o yürütme erkine -Avrupa Konseyine olsun veya Komisyona olsun- çok ciddi etki edebiliyor; bunun yansımalarını görüyoruz. Yani en son zirveden önce de Avrupa Parlamentosundan raportörlerin bir çıkışıyla birlikte zirve bildirisinde, örneğin Türkiye’yle ilgili insan hakları meselesi bir madde olarak eklendi.

Şimdi, biz, aslında parlamenterler olarak bir şey yapmalıyız ve bu kamuoyunun bu şekilde yönlendirilmesini engellemeliyiz, Avrupa Parlamentosuyla ilişkilerimizi bir şekilde canlandırabilmeyiz. Tabii, bu bizim kendi iç meselemiz, kendi içimizde de elbette aramızda da tartışmamız gereken bir konu ama sizin bize bu konuda tavsiyeleriniz nedir?

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI VE AVRUPA BİRLİĞİ BAŞKANI BÜYÜKELÇİ FARUK KAYMAKCI – Çok teşekkür ederiz.

Şimdi, tabii, Meclisimizin yapabileceği birçok şey var ve aslında yapıyor da. Bir tanesi mevzuat çalışmaları. Biz 2021-2023 dönemini kapsayacak şekilde, aslında Türkiye’nin Avrupa Birliğine katılımı için Ulusal Eylem Planımızı hazırladık tüm kurumlarımızın katkılarıyla. Bunların büyük bir kısmı önümüzdeki haftalarda, aylarda farklı komisyonlarımızın ve AB Uyum Komisyonumuzun gündemine gelecek. Tarımdan sağlığa, tüketicinin korunmasından çevreye kadar birçok konuda Avrupa Birliği müktesebatına uyum çalışmaları var. Dolayısıyla, burada gerek AB Uyum Komisyonumuzun gerek diğer komisyonların katkıları çok çok yararlı olacak.

İkinci konu: Avrupa Parlamentosuyla ilişkiler önemli söylediğiniz gibi. Evet, Avrupa Parlamentosunun yıllık raporu bir tavsiye kararı ama katılıyoruz. Avrupa Parlamentosu sonuçta 450 milyon AB vatandaşını ve AB’deki çeşitli siyasi akımları içeriyor, işte, en sağından en soluna, yeşilinden liberaline kadar; dolayısıyla, onları da gerektiği ölçüde dikkate almak durumundayız. Bizim zaten Avrupa Parlamentosuyla kurumsallaşmış bir yapımız da var; Karma Parlamento Komisyonumuz. Ancak bildiğiniz gibi Karma Parlamento Komisyonunda Avrupa Birliği tarafı, AP tarafı gerekli kıvraklığı gösteremedi. Almanya’yla dostluk grubunda yaşadığımız sorunu maalesef Karma Parlamento Komisyonu bağlamında yaşıyoruz ve bu Karma Parlamento Komisyonumuzun etkin çalışmasını engelliyor ancak KPK’yi istediğimiz kadar çalıştırmıyoruz diye duramayız, nitekim durmadık da. Avrupa Parlamentosunda 2 tane grup var; bir tanesi Türkiye Dostluk Grubu, bir tanesi de Türkiye Forumu. Türkiye Dostluk Grubu bizimle daha yakın çalışıyor. Türkiye Forumu da bence yararlı bir forum, orada da çok çeşitli tartışmalar var. Yani daha önce de zaten bunları değişik komisyonlarda görüşmüştük. Benim önerim şu: Karma heyetlerimizin düzenli olarak Avrupa Parlamentosu Genel Kurulu sırasında AP’li üyeleri ziyaret etmesi ve onlarla istişarelerde bulunması önemli. Tabii ki, siyasi partilerimizin

farklı görüşleri olacaktır, değişik konularda farklı duruşları olacaktır ancak Türkiye'nin Avrupalılığı ve Avrupa Birliği tam üyeliğimiz konusunda ortak bir duruş sergilemek kaçınılmaz. Dolayısıyla, eğer böyle bir anlayış geliştirilebilirse, ki geçmişte bunu yaptık. Ben daha önceki görevlerimde Brüksel'de, Strazburg'da görev yaparken birçok parlamenterimize -farklı siyasi partilerden- destek olduk bu tür çalışmalarında. Bunu tekrar yapabiliriz. Türkiye Forumu ve Dostluk Grubuyla etkinlikler düzenlemeye devam edebiliriz ama bunun yanı sıra yine etkili Avrupa Birliği üyesi ülke parlamentolarında da çalışmalarda bulunmak önemli. Ben her zaman şunu söylüyorum: Türkiye'nin AB üyelik sürecinde en önemli alanlardan bir tanesi de Avrupa siyasi parti aileleri arasındaki dayanışma. Yani Türkiye'nin sağ partilerinin, işte, Avrupa Halk Partisi grubunda veya işte, biraz daha ulusalcı olan diğer gruplarda, sağ, ulusalcı gruplarda, keza Türkiye'nin sol, sosyalist partilerinin, Avrupa Sosyalist Partisi çatısı altında veya Avrupa solu altında, yeşil partilerin, liberal partilerin yine Avrupa partileriyle çok yakın çalışması önemli. Biliyorsunuz, her Avrupa Birliği zirvesi öncesinde Avrupa siyasi partileri toplanıyor ve zirve öncesi partilerinin yani aile partilerinin Avrupa Birliği zirvesinden beklentilerini ortaya koyuyor ve bunu zirve sonuçlarına da yansıtmaya çalışıyor. Dolayısıyla biz tüm siyasi partilerimize Avrupa siyasi parti aileleriyle yapacakları temaslarda da destek olmaya hazırız gerek üye ülkelerde gerek Avrupa Parlamentosundaki temaslarda. Keza Avrupa Birliği Uyum Komisyonları veya AB Komisyonları üye ülkelerin parlamentolarında da mevcut. Bu komisyonlarla zaman zaman gerek COSAC adı altında gerek diğer toplantılarda bir araya gelmekte fayda var. Yine Avrupa Parlamentosu Başkanı ve üye ve aday ülke parlamento başkanlarının bir araya geldiği forumlar var. Buralarda da etkin bir şekilde yer almakta fayda var.

BAŞKAN MEHMET KASIM GÜLPINAR – Teşekkürler.

Sayın Yalım...

ÖZKAN YALIM (Uşak) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Bakanım, ilk önce, yaptığınız detaylı, uzun açıklamadan dolayı teşekkür ederim. Bunlardan dolayı tekrar memnuniyetimizi özellikle belirtmek istiyoruz.

Şimdi, pandemi süresinde, geçen yıl marttan itibaren, özellikle Avrupa ülkelerindeki birçok sektörde üretim azaldı ama bu Türkiye'deki bazı sektörlerde avantaja döndü ve de bu sayede 2020 yılında -ihracat, adet çıkışıyla- Hamzabeyli, Kapıkule ve İpsala kapılarından 525 bin araç, tır çıkardık ülkedeki UND'ye kayıtlı olan nakliyeciler tarafından. Bu, ülkemiz ekonomisine bu zor süreçte ciddi anlamda destek olmakta. Ancak Avrupa'yla yapılan görüşmelerde -sizin de bazı konularda bilgi sahibi olduğunuzu biliyorum- T1, özellikle dozvola sıkıntısı, tır karnesi ve semt belgelerinde ciddi anlamda sıkıntı yaşıyoruz. Macaristan'ın katı tutumu en son görüşmelerimizden sonra ne duruma geldi? Çünkü UND'nin yetkilileri, Sayın Başkan Çetin Bey ve de diğer UND'deki firma sahipleri bu konuyla alakalı benimle sık sık temasta bulunuyorlar ve de bu konuyla alakalı bu önümüzdeki -çünkü şu anda sene başındayız, henüz daha ikinci çeyrek bile tamamlanmadı- süreçte dozvolanın bitimiyle bu sene sonuna doğru, üçüncü çeyrekte itibaren ve dördüncü çeyrekte geçişler nasıl yapılacak? Bunların ciddi bir maliyetleri var, biliyorsunuz. Normalde 125-130 euro olan maliyetler ekstra araçların sayesinde 1.500'den 2.500 euroya kadar çıkmakta. Bu gümrük birliği güncellemesiyle bu sıkıntıları tamamen çözme yolunda ne durumdayız? Bu konuyla bir bilgi almak istiyorum.

Teşekkür ederim.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI VE AVRUPA BİRLİĞİ BAŞKANI BÜYÜKELÇİ FARUK KAYMAKCI – Sağ olun Sayın Vekilim.

Bu konu bizim de bildiğiniz gibi yakından takip ettiğimiz bir konu. UND'yle de sürekli istişare içindeyiz, hatta zaman zaman çalışmalarımızı birlikte yürütüyoruz. Hatırlayacaksınız, Macaristan konusunda da hem gümrük birliğine aykırı olan hem de Türkiye-Macaristan iş birliğine uygun olmayan bir vergi vardı. UND'yle birlikte yaptığımız girişim sonucunda bu vergiyi kaldırdık. Ancak bundan sonra, tabii, Macaristan bunu bir şekilde ilave vergilerle veya başka yöntemlerle veya -söylediğiniz gibi- geçiş karnelerinin sayısı ile oynayarak telafi etmek istedi ama şu anda Macaristan'la ilişkilerimiz çok iyi. Bu konuda özellikle geçen yılın sonunda almış olduğumuz bir sayı var, bu sayı o yılı kurtardı ama tabii sonuçta bizim burada amacımız, kapsamlı bir çözüm, bunlar tamamen dönemsel gelişmelere bağlı. Biz istiyoruz ki gümrük birliği gerçek anlamda yürürlüğe girsin ve gümrük birliğinde bizim özellikle üzerinde durduğumuz bir konu -ki zaten üç öncelikten biri olarak tanımladım- gümrük birliği güncellemesinde en fazla üzerinde duracağımız konu bu olacak yani tır sürücülerimizin ve tırlarımızın aynı gümrük birliğine tabi mallar gibi veya işlenmiş tarım ürünleri gibi özgürce hareket edebilmesi. Dolayısıyla bu bizim öncelikli bir konumuz, devam ediyoruz. Yani şu anda, tabii, size şöyle olacak, böyle olacak dememiz mümkün değil ama bizim de çok rahatsız olduğumuz, gümrük birliğinin ruhuna aykırı bulduğumuz, hatta zaman zaman diğer üye ülkelerin ikili ilişkilerimizde uygun bulmadığımız tutumu bu. Fakat şöyle bir gerçek de var: Tabii her ülke kendi taşımacılarını da korumaya çalışıyor. Biz bu girişimleri yaparken bir taraftan da Macaristan'ın veya başka ülkelerin niye bunu yapmaya çalıştığını da anlamaya çalışıyoruz. Onu da düşünmemiz lazım. Dolayısıyla rekabet ortamına bakıp ona göre çözümler üretmemiz gerekecek.

ÖZKAN YALIM (Uşak) – Bir de şoförler... Gerçi vermeye çalıştınız cevabını ama... Bence gönderen şirketten gerekli teminatı alıp vize serbestisiyle ilgili... En azından o araçta ticaret yapan şoförlere vize serbestisi getirilmesi konusunda bir işlem yapmamız gerekiyor Sayın Başkanım.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI VE AVRUPA BİRLİĞİ BAŞKANI BÜYÜKELÇİ FARUK KAYMAKCI – Biz bunu her zaman söylüyoruz. Bu, vize serbestisi değil de daha çok vize kolaylığı. Yani vize kolaylığını Avrupa Birliğinin sağlaması için bizimle bir şey yapmasına gerek yok. Şu olabilir: “Evet, tır sürücülerini için bir kolaylık sağlayacağım.” diyebilir. “Bu konuda iş birliği yapalım.” diyebilir. Biz buna hazırız. Ama Avrupa Birliği ulaştırma konusunu ve vize konusunu belli alanda ortak yönetse de bu işi üye ülkelere bırakıyor kotalarda gördüğümüz gibi. Dolayısıyla kolay bir süreç değil. Yani zaman zaman Bulgaristan sınırında da biz ayrımcılıklarla karşılaştık; bunları Avrupa Birliği nezdinde, gümrük birliği kapsamında da gündeme getirdik. Avrupa Birliği gerektiğinde sorumluluk alıyor, gerektiğinde de üye ülkelere gönderiyor bunu ama burada önemli olan, bizim bir an önce gümrük birliği güncelleme müzakerelerini başlatmamız.

Bu arada Bülent Bey bu konuda yaptığımız bir projeden kısaca bahsedecek.

AVRUPA BİRLİĞİ BAŞKANLIĞI MALİ İŞBİRLİĞİ VE PROJE UYGULAMA GENEL MÜDÜRÜ BÜLENT ÖZCAN – Sayın Vekilim, bu konu, tabii, acil önlem gerektiren konulardan bir tanesi ama bir taraftan da kara taşımacılığıyla ilgili böyle bir sorunun olduğunu bildiğimiz için UND'yi bir programımıza davet ettik -sivil toplum kuruluşlarına destek verdiğimiz- adı “Sivil Toplum Diyalogu Programı.” UND burada Polonyalı ve Belçikalı ortaklarıyla bir proje geliştirdi. Projenin temel amacı, kara yolu taşımacılığında yaşadığımız sorunları Avrupa'ya anlatmak. Bu vesileyle 1 Nisanda projeleri başladı, önümüzdeki yirmi dört ay boyunca Türkiye'nin bu alanda yaşadığı problemleri anlatmak amacıyla hem raporlar hazırlayacaklar, araştırmalar yapacaklar ama aynı zamanda da karar alıcılar ve o ülkelerdeki sivil toplum örgütleri, meclisler, bunları ziyaret edecekler, onlarla toplantılar düzenleyecekler ve bununla ilgili lobi yapacaklar. Bu çerçevede de böyle bir girişim kapsamında onlara destek veriyoruz.

ÖZKAN YALIM (Uşak) – Teşekkür ederim.

Bu konuyla alakalı bir gelişme olduğunda -“Taraflar arası toplantı gerçekleştirilecek dediğinizde, katılmamız gerektiğinde beni de davet ederseniz ben şahsen katılmak isterim.

AVRUPA BİRLİĞİ BAŞKANLIĞI MALİ İŞBİRLİĞİ VE PROJE UYGULAMA GENEL MÜDÜRÜ BÜLENT ÖZCAN – Sayın Vekilim, tabii, tabii... Ben size kısa bir bilgi notu da gönderirim projeye ilgili.

BAŞKAN MEHMET KASIM GÜLPINAR – Sayın Aydın...

KAMİL AYDIN (Erzurum) – Sayın Bakanım, teşekkür ederiz detaylı bilgileriniz için.

Şimdi, gördüğümüz kadarıyla, anladığımız kadarıyla bizim de bütçesine katkıda bulunduğumuz, ağırlıklı olarak öğrenci ve öğretim üyesi mübadele programını içeren Erasmus dışında, sancılı bir süreç şeklinde ifade ettiniz, yaşıyoruz. Ben biraz savunma kısmına dikkatinizi çekmek istiyorum ve bilginize ihtiyacımız var, merak ediyoruz.

Tabii hem Yunanistan’ın hem Kıbrıs Rum Kesimi’nin bu maksimalist düşünceleri ve uygulamaları bizleri ziyadesiyle AB sürecinde sıkıntıya sokmakta. Tabii, Birleşik Krallık’ın AB’den çıkmasından sonra sanki daha önce konuşulmuş birtakım şeylerin açıklanışı ya da dışı vurumu söz konusu. Eski İngiliz Dışişleri Bakanlarından Jack Straw geçenlerde bir açıklamada bulundu, dedi ki: “Tabii, Kıbrıs’ı biraz erken aldık ve böyle dağınık, bölünmüş, parçalı bir şekliyle almamız hataydı.” Sanki bir öz eleştiri mahiyetindeydi. Ama tabii, birlik içerisinde bu zaman zaman homurdanıyor ama dışarı pek fazla yansımıyor. Acaba yansiyorsa tabii sizin düşüncelerinizi merak ediyoruz.

Bir de bu, savunma konusunda NATO’yla bir bölünmüşlük, sanki gizli kapaklı bir çekişme söz konusu. Bunu biz Parlamenteler Asamblesi sürecinde de yaşıyoruz her iki tarafı da bildiğimiz için. Yani, Stoltenberg’in özellikle, tabii, AB üyesi bazı koçbaşı ülkelerinin ısrarla “Biz kendi savunmamızı kendimiz de yaparız, ihtiyacımız da yok.” demelerine rağmen bu, tabii, öngörülen o GDP’nin yüzde 2’lik oranına ulaşma noktasında bir direnç olduğu için bunu söylüyorlar ve alternatif bir savunma sistemi kurabileceklerini dahi telaffuz edince tabii ağır eleştiriler alıyorlar NATO tarafından. Bunu Trump gibi çok ağır söyleyenler de oldu ama Stoltenberg bunu çok kibarca ifade ettiler, dedi ki: “Maalesef, Avrupa’nın savunmasını yapan Avrupalı olmayan ülkeler.” Bunu da bilin yani, bunu söylerken Birleşik Krallık’ı, ABD’yi, Kanada’yi ve bizi kastettiler biraz da ve doğrusu da bu.

Şimdi, bütün bunlar ışığında, sizin gerçekten öngörünüzü merak ediyoruz. Bizim bu Rum kesimi ve Yunanistan koalisyonundan dolayı sürekli bir engel görmemiz ve bugünlerde de sanki Jack Straw’un önyak olduğu bu söylemin yavaş yavaş ses bulacağına, yankı bulacağına, dönüştüğüne tanıklık ediyor gibiyiz hatta şu dahi konuşulmaya başlandı dünya, özellikle de Avrupa kamuoyunda: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nin tanınması acaba burada ara bir istasyon açar mı bize ya da bir ara çözüm şeyi şeklinde değerlendirilebilir mi? Bu konudaki düşüncelerinizi ya da varsa öngörüleriniz neyse onları merak ediyorum.

Teşekkür ederim.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI VE AVRUPA BİRLİĞİ BAŞKANI BÜYÜKELÇİ FARUK KAYMAKCI – Teşekkür ederim.

Hatırlayacaksınız, 2004’te Güney Kıbrıs Rum Yönetimi Kıbrıs sorunu çözülmeden Avrupa Birliğine üye yapıldı. Sayın Başkanımız da söyledi, bu aslında Kıbrıs kurucu anlaşmalarına da aykırıydı; yani Türkiye’nin ve Yunanistan’ın birlikte üye olmadıkları örgütlere, hele hele bölünmüş bir Kıbrıs’ın üye yapılması hukuka da aykırıydı ama burada işleyen şu oldu: Veto hakkı. Yani Yunanistan, hatırlayacaksınız, “Eğer Güney Kıbrıs Rum Yönetimi 1 Mayıs 2004’te AB’ye üye yapılmazsa 9 ülkenin

üyeliğini veto ederim dedi.” ve maalesef bugün Doğu Avrupa ülkelerinin hiçbiri bunu hatırlamıyor eğer biz hatırlatmazsak. Yani ben samimiyetle söylüyorum, şu ana kadar görüştüğümüz kim varsa AB ülkelerinde, makamlarında, herkes 2004’ün bir yanlışlık olduğunu, bir hata olduğunu kabul ediyor. Ki o zaman, hemen referandumdan sonra da söyleyenler vardı, hatırlayacaksınız, hatta Genişleme Komiseri Verheugen Rum Hükümeti tarafından aldatıldığını söylemişti.

Ama sorun şu: Yani dünyada böyle bir düzen var, Avrupa Birliği düzeni var; bizim bu gerçeklere göre de hareket etmemiz lazım. Yani şu anda biz Avrupa Birliğinde veto hakkını değiştiremeyiz ve bu, maalesef kötüye kullanılıyor. Yani bunu değiştirmenin tek yolu, çok daha ileri bir Türkiye, çok daha saygın bir Türkiye, çok daha güçlü bir Türkiye; ancak böyle bir Türkiye bu veto hakkını kırabilir. Yani Gümrük Birliği güncellemesine başlamayı biz daha fazla engellenmesini engelleyebiliriz ama yani biz güçlü olduğumuz zaman bunu yapabiliriz, onun dışında bu sarmal böyle gidecek. Çünkü yani Avrupa Birliği de şu kararı vermek durumunda: Ya gerçekten bu Kıbrıs, Yunan tezinin arkasında kalacak ve bunun yarattığı zararı kendisi de üstlenecek... Ama işte Avrupa Birliği bu kararı alamıyor tam olarak çünkü Türkiye’yi de kaybetmek istemiyor yani kapıyı da hiçbir zaman tam kapatmak istemiyor. Dolayısıyla bizim bu dengeyi görmemiz lazım.

Güvenlik ve savunma da aslında Avrupa Birliğinin yine Türkiye’ye tam olarak kapıyı kapatmadığı ve ciddi ciddi düşündüğü alanlardan biri. Bunun için zaten Avrupa Birliği başından itibaren AGSP dediğimiz Avrupa Güvenlik Savunma Politikası misyonlarına Türkiye’yi de dâhil etti hatta Türkiye, birçok Avrupa Birliği üyesi ülkeden daha fazla katkıda bulunuyordu. Ama son dönemde, özellikle Brexit’le beraber ve özellikle Macron’un Fransa’da iddialı çıkışlarıyla güvenlik-savunma mekanizmaları yeniden sorgulanmaya başlandı. Ama şunu unutmayalım yani güvenlik-savunma çok zor bir alan, yani işin egemenlik, güvenlik boyutu var, aynı zamanda işin parasal boyutu var. Yani ortada NATO varken ve birçok ülke NATO’nun gölgesinden, NATO’nun gücünden yararlanırken gidip şu ortamda, hele pandemi ortamında -ki bu pandeminin ekonomik, sosyal etkilerinin ben en az dört, beş yıl süreceğini düşünüyorum- hiç kimse ilave bir kaynak ayırıp da “Avrupa Birliği NATO’dan bağımsız bir güvenlik ve savunma mekanizması kursun.” Diyemez. Dolayısıyla, evet, yani Macron’la birlikte duymaya başladık “Avrupa Birliği egemenliğini ortaya koymalı.” “Avrupa Birliği jeostratejik bir aktör olmalı.” Ursula von der Leyen’in Komisyon Başkanlığına geldikten sonra hemen söylediği şey. Yani bunun altını doldurmak kolay değil, hele hele soğuk savaş döneminde Sovyet sisteminde çok fazla atılmış, kendi savunma reflekslerini, güvenlik sistemlerini çok fazla geliştirememiş ülkelerin şu anda ilave kaynak ayırarak bir şey yapabileceklerine ben çok büyük bir ihtimal vermiyorum.

Bir de tabii şu var: Elinizde kaynak olabilir ama bunu yürütmeniz, yönetmeniz de önemli. Yani şu anda dünyada harekât düzenleyebilen ülke sayısı çok fazla değil. Bakıyorsunuz, işte, bir tarafta ABD, Kanada; Avrupa’ya baktığınız zaman Fransa, Birleşik Krallık, bir ölçüde Hollanda, onun dışında Türkiye ve Türkiye dışında çok fazla etkin operasyon düzenleyen ülke yok. Bir de tabii şöyle bir ülke de yok, yani dünyanın değişik coğrafyalarında aynı anda farklı harekâtlar düzenleme işi de kolay bir iş değil.

Dolayısıyla, bence, aslında en mantıklı olanı, Türkiye-AB ilişkilerinin bir an önce normalleşmesi ve Avrupa Birliği-NATO arasındaki güvenlik-savunma iş birliğinin de Kıbrıs sorunu ortadan kalktıktan sonra NATO’nun yani büyük Batı’nın güvenlik ve savunma örgütü hâline dönüşmesi. Bunun içinde de Türkiye en etkin rolü oynayabilecek ülke. Şu anda AB’ye üye olmadan bile biz duruşumuzla da aslında önemli ölçüde buna katkıda bulunuyoruz. Ama benim kişisel düşüncem, yani 1954’te Avrupa Savunma Topluluğunu kurma girişiminden bu yana -ki bu, biliyorsunuz Fransa’nın önerisiydi ve Fransa Meclisinde reddedildi- bu alanda adım atmak çok kolay olmadı hele hele NATO gibi yerleşik

bir güvenlik ve savunma mekanizması varken ve buna ABD'nin önemli ölçüde bir katkısı da varken. Yani Trump'ın tepkisi belki usule, adaba uygun değildi ama haklı bir tepkiydi. Yani "Avrupa Kıtası'nın savunmasını ABD, Birleşik Krallık, Kanada ve Türkiye yapıyor daha çok, sizler de taşın altına elinizi sokun." dedi. Dolayısıyla Türkiye'nin bu alanda bence gücü, saygınlığı ve etkisi artıyor, yeter ki Türkiye-AB ilişkilerinde istenilen olumlu gündem sağlansın.

KAMİL AYDIN (Erzurum) – İma ettiğim şeydu: Bu artış bizim lehimize bir çözüm sürecine kadar götürür mü? Çünkü AB, gördüğümüz kadarıyla güçlülerin çekilip güçsüzlerin dâhil edildiği bir yapı, bir yardım kurumu mahiyetini taşımaya başladı; bunu Birleşik Krallık çok önce gördü ve çıktı, acaba Türkiye'nin...

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI VE AVRUPA BİRLİĞİ BAŞKANI BÜYÜKELÇİ FARUK KAYMAKCI – Sayın Vekilim, yani Birleşik Krallık'ın Avrupa Birliğinden çekilmesi konusunda sizle aynı görüşü paylaşmadığımı itiraf etmeliyim. Yani şunu söylemek istiyorum: Birleşik Krallık'ın aldığı karara tabii ki hepimizin saygı duyması gerekir, sonuçta referandumla halk bir karar verdi ama şu verileri de elimizde tutmamız lazım: Bir: Verilen oy oranı yüzde 51,7. İki: Referandum süresince ve hemen öncesinde yapılan hiçbir tartışmanın Brexit'in ne anlama geleceğini halka yeterince aktarmadığını herkes söylüyor. Brexit sürecini 2016'dan beri ben de işim gereği yakından takip ettim, karşılaştığım hiçbir Birleşik Krallık yetkilisi bana "Biz oturduk, hesapladık, karar verdik; Brexit bizim için iyi bir şey olacak, onun için çıkıyoruz." demedi, diyemedi ve hatta tam tersini söyledi.

AKİF ÇAĞATAY KILIÇ (İstanbul) – Diyemez zaten.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI VE AVRUPA BİRLİĞİ BAŞKANI BÜYÜKELÇİ FARUK KAYMAKCI – Yani ben burada tabii, siyasi yorum yapmak istemem ama bu konuda çalışan araştırmacıların iddialarından bir tanesi şu: Cameron, zamanında muhafazakâr parti içerisindeki bir tartışmayı parti içerisinde çözmek ve ona göre karar vermek yerine bunu halka götürdü ve halk, o anda popülizmin de etkisiyle Brexit'i yasa dışı göçten kurtulmak olarak algıladı, Brexit'i istihdam imkânları artacak şeklinde anladı, Brexit'i İngiltere'de hastaneler daha iyi noktaya gelecek ve Avrupa Birliğine gereksiz para verilmeyecek şeklinde anladı. Dolayısıyla, sonuçta, Brexit bir karar, şu anda da gerçekleşti, daha fazla hani yorum yapmamız mümkün değil ancak şu an itibarıyla bile verilere bakılırsa Brexit'ten doğan kayıpların resmi ortada. Size bir örnek vereyim, dün Avrupa Parlamentosunda Belçikalı bir kadın milletvekili söz aldı, dedi ki: "Üzerimdeki bu elbiseyi Londra'da bir terziye sipariş etmiştim dört ay önce, beş ay önce ve bana teslim 90 avro şeklinde anlaşılmıştı, parayı da göndermiştim. Bu elbise bana şubat ayında geldi ve Belçika gümrüğü telefon etti 'Eşyanız geldi ama 48 euro gümrük vergisi ödemeniz gerekiyor.' diye ve 48 euro daha ödedim." Yani şu anda basit bir örnek, ticaretle hem süre olarak doğurduğu sıkıntı hem vergi olarak. Yani dolayısıyla, Brexit, bence bu anlamda çok böyle oturulmuş, sağlıklı bir karar verilmiş mi onu bilmiyorum ama sonuçta, sonuçlarını hep birlikte göreceğiz.

BAŞKAN MEHMET KASIM GÜLPINAR – Teşekkürler.

Sayın Sezgin, buyurun.

AYDIN ADNAN SEZGİN (Aydın) – Çok teşekkürler.

Ben 2 Başkanımıza da teşekkür etmek istiyorum bu imkânı sağladıkları için.

Sayın Bakan Yardımcısına da çok teşekkür ediyorum, fevkalade bir sunumdu, hem kapsamlı hem yapılandırılmış bir sunum ama içerik olarak tabiatıyla çok ufuk verici, ümit verici ifadeler kullanamadı.

Burada biz de biliyoruz, Sayın Bakan da sunumunda değindi, Avrupa Birliğinin birçok hatası oldu Türkiye'ye karşı bilinçli veya bilinçsiz şekilde. Burada KRY'nin veya Yunanistan'ın etkisi olsun olmasın muhasebeyi yaptığımızda çok hatalı bir siyasetten, bir politikadan bahsedebiliriz Türkiye'ye karşı. Yalnız, Sayın Bakan Yardımcısının sunumunda daha ziyade sorumluluk Avrupa Birliğinin omuzlarına yüklendi, ben de genel itibarıyla öyle görüyorum ama iğne-çuvaldız boyutunda düşünmemiz lazım. İktidarın ve Sayın Cumhurbaşkanının bazı söylemleri gerçekten Avrupa Birliğinin bizim için stratejik hedef olup olmadığı konusunda ciddi soruların, suallerin sorulmasına yol açıyor ister istemez, hatta biz-onlar ayrımı, onlar nasıl bize bir ötekileştirme yapıyorsa bizim de onlara ötekileştirme yapmamız anlamını yaratıyor. Şimdi, bu koşullar altında yani 2019'daki şeyi de biliyoruz, Reform Eylem Grubunun kararlarından sonra Türkiye, Kopenhag Kriterlerinin daha da gerisine düştü, yargı reform paketinin sonuçlarını hepimiz izliyoruz aylardan beri. Dolayısıyla, Türkiye'nin, İngiltere'nin, daha doğrusu Birleşik Krallık'ın Avrupa Birliğinden ayrılması veyahut da savunma ihtiyaçlarının Türkiye'yle giderilmesi meselelerinden önce bizim de herhâlde birtakım ödevlerimizi yerine getirmemiz gerekiyor. Bu konudaki görüşünüzü rica edeceğim.

Benim korkum, Türkiye-Avrupa Birliği ilişkilerinin bir böyle samimi ve -sürekli olarak kullandığımız, benim de şimdi yeniden tekrarlayacağım- stratejik hedef uyumu ve ilişkisi olmaktan ziyade -siz de en fazla göçten bahsettiniz konuşmanızda- basit bir al-ver ilişkisine dönüşmesi ve bizim iradi şekilde Avrupa Birliğinden ve Avrupa Birliği değerlerinden ayrılma irademizin burada etkili olması.

Teşekkür ederim.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI VE AVRUPA BİRLİĞİ BAŞKANI BÜYÜKELÇİ FARUK KAYMAKCI – Çok teşekkür ederim Sayın Büyükelçim, Sayın Vekilim.

Yani ben şunu açıkça söyleyebilirim: Bugün Meclisimizde olduğu gibi, Komisyonlarımızda olduğu gibi biz, sivil toplumla da iş çevreleriyle de öğrencilerle, esnafla, çiftçilerle de sık sık bir araya geliyoruz. Size samimiyetle söyleyeyim, Türk halkının yüzde 79'u Avrupa Birliğine tam üyeliği yararlı bir şey olarak görüyor ve bu süreci destekliyor; yani bu, İKV'nin de yapmış olduğu verilerle açıkça ortada. Eğer bu soruyu biz Avrupa Birliğinin ne olup olmadığını daha iyi bilen insanlara sorarsak bu oran en az yüzde 95; bu da ortada yani bu, değişmez bir şey. Dolayısıyla, bu, bir kere birinci veri.

İkincisi, ikinci bir soru soruyoruz “Türkiye, sizce Avrupa Birliğine üye olabilir mi yani biz üye olabilir miyiz sizce?” diye. O zaman bu oran yüzde 55-yüzde 60'a düşüyor yani “Türkiye üye olabilir ama işte, herhâlde istediği hızda gidemiyor veya Türkiye'nin karşısında engeller de var.” deniliyor ama bu oran da çok önemli bir oran yaşadığımız tüm sıkıntılara rağmen.

Üçüncüsü, “Mevcut koşullarda mevcut Avrupa Birliği mevcut Türkiye'yi AB'ye üye yapar mı?” diyorsunuz; buna yine yüzde 10 “Evet.” diyenler var. Yani bu, tabii, oldukça iyimser ama mevcut koşullarda tabii ki ne biz “Üyelik koşullarını yerine getirdik.” diyebiliriz ne de Avrupa Birliği kendi yaşadığı sıkıntılar da dâhil olmak üzere... Bunun gerçekleşmesi kısa vadede kolay değil.

Avrupa Birliğinin sorumluluğu, Türkiye'nin sorumluluğu... Bu, hep tartışılan bir konu, söylediğiniz gibi bunun oranını herkes farklı görebilir ama sonuçta, Türkiye -üyelik konusunda üzerine düşenleri yaptığı zaman- Avrupa Birliğine gerçekten yaklaştı. Yani bana sorarsanız, cumhuriyet tarihinde Atatürk reformlarından sonraki en parlak dönem 99 ve 2006 dönemi yani Türkiye'nin hem Avrupa Birliği üyeliği hem de sivilleşme, daha güçlü bir demokrasisi olması konusunda attığı adımlar ki o dönemin Türkiye'si zaten millî gelirini 3'e katladı ve o dönemin Türkiye'si için AB tarafı da “Türkiye, sessiz devrim yaptı.” demişti; buna Genişleme Komiseri dâhil. Dolayısıyla, ben sorumluluk tartışmasına girmiyorum ama bizim tabii, bu süreci devam ettirmemiz zorunluluk, bu olmadan olmaz.

Yani Türkiye, Kopenhag Siyasi Kriterleri’ni tam olarak yerine getirmediği sürece ve 33 fasıl, 35 faslın açılış kriterlerini, kapanış kriterlerini yerine getirmediği zaman bu olmaz. Ama Avrupa Birliği tarafı da yani destek beklemiyoruz ama çoğu zaman köstek de oldu, bunu da biliyorsunuz. Yani Batı, Balkan ülkelerine gösterdiği samimiyeti veya onlara verdiği en azından eşitliği bize sağlamadı. Hele hele, hadi bir şekilde bölünmüş Kıbrıs’ı Avrupa Birliğine üye yaptınız veya yapmak zorunda kaldınız ama bunun Türkiye’nin AB üyelik sürecini baltalayacak bir alete dönüştürülmesi çok ağır bir hata, ağır bir sorumluluk. Bundan kimsenin yararı yok. Yani ne Kıbrıs sorunun çözebildik ne Türkiye-AB ilişkileri normalleşti ne Avrupa Birliği, Türkiye’yi AB’ye üyelik hedefinde geciktirdi diye daha iyi bir konumda; bunun kazanımı yok. Türkiye her şeye rağmen, yaşadıklarımıza rağmen Avrupa Birliği üyelik sürecini bir stratejik hedef olarak görmeye devam ediyor. Hükümetin programında da bu açıkça belirtili, Sayın Cumhurbaşkanımız, Hükümet de bunu da sık sık gündeme getiriyor. Ben biliyorum, muhalefet de aynı anlayışta büyük ölçüde.

Biz, tabii, Reform Eylem Grubu çalışmalarına devam ediyoruz yani eskiden olduğu gibi Reform Eylem Grubu çalışmalarını her zaman duyurmuyoruz ama söylediğim gibi, şu önemli bir çalışma: Önümüzdeki üç yılda Türkiye’nin siyasi, teknik alanda atacağı adımlar, mevzuat çalışmaları bunun içinde var, keza önümüzdeki dönemde İnsan Hakları Eylem Planı’nın uygulama takvimleri gündeme konulacak. Umarız bunlar beklenen adımların atılmasını sağlar, Türkiye’nin Avrupa Birliğinde, Avrupa Parlamentosunda diğer AB ülkelerindeki algısını daha da olumlu bir noktaya getirir.

Türkiye, sonuçta bir Avrupa ülkesi, Avrupa Konseyi sözleşmelerinin büyük bir kısmına birçok Avrupa Konseyi üyesinden daha fazla üye olan bir ülke. Yani çeşitli adımlar var, çeşitli değerlendirmeler var ama buna rağmen Türkiye, bu değerleri paylaşmaya devam eden bir ülke. Yaşadığı zorluklar var, terörle mücadele, güvenlik odaklı politikaların bizi ittiği zorluklar var ama bütün buna rağmen aslında Avrupa Birliği biraz daha bizi kucaklayabilseydi sanıyorum durum çok daha olumlu olurdu.

BAŞKAN MEHMET KASIM GÜLPINAR – Sayın Emre buyurun.

YUNUS EMRE (İstanbul) - Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Şimdi, tabii, ben de öncelikle Sayın Kaymakçı’ya ve katılan değerli bürokratlarımıza da hoş geldiniz diyerek başlamak istiyorum.

Tabii, çok kapsamlı açıklama yaptınız, teşekkür ederim ben de. Tabii, önemli siyasi konular var yani tabii siz kariyer diplomatu olarak hani bu konularda aslında bizim yönelteceğimiz soruların, tartışmaların doğrudan muhatabı olmayacaksınız, o bakımdan bunlara çok girmeyeceğim ama birkaç nokta olarak özellikle yani Türkiye’deki demokratik gerileme, bu demokratik gerilemenin özellikle bizim de kurucu üyesi olduğumuz, yetmiş yılı aşkın süredir üyesi olduğumuz Avrupa Konseyinde Türkiye’nin bu kadar uzun süreden sonra tekrar denetim sürecine alınmış olması gibi çok temel meseleleri, tabii, hatırlatmak lazım. Bunun yanında da Yunanistan’ın bir şekilde arkasına Avrupa Birliğini de alarak Avrupa’nın Orta Doğu’ya ve Afrika’ya açılan kapısı gibi bir konuma gelmiş olmasını, özellikle İsrail gibi, Mısır gibi ülkelerle Yunanistan’ın birçok farklı sektörde artan iş birliğinin bizim dış politikamız bakımından da çok kritik bir mesele olduğunu not etmek gerekir ancak benim farklı bir sorum olacak: Şöyle ki geçen gün bir haberle karşılaştım, daha önce de takip ettiğim bir konuydu ama bu düzeyde olduğunu bilmiyordum, o da bu atık meselesi. Avrupa Birliği düzenli olarak kendi atık ithalatını azaltıyor ancak kendi atıklarını başka ülkelere ihraç etme şeyini de miktar olarak çok arttırıyor ve gelenek nokta bizim açımızdan gerçekten kaygı verici çünkü yani yarım milyar insanın yaşadığı Avrupa’daki atıkların yüzde 40’ından fazlasını biz alır duruma gelmişiz.

Tabii, doğa çevre konuları en az konuştuğumuz bu siyasi konular kadar önemli. Türkiye, tabii, iklim krizinden etkilenecek olan bir ülke. Bir yanıyla birçok temel sorunumuz var ve bu yanıyla da yani bu ifadelerimi bağışlayın ama gitgide ülkemizin Avrupa'nın bir atık çöplüğü hâline geliyor gibi bir görünümü var. Buna ilişkin bir planlama var mıdır, bir şekilde bunların azaltılmasına dönük bir yaklaşım tarzı var mıdır, ne durumdayız; ben bunu çok merak ediyorum.

Teşekkür ederim.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI VE AVRUPA BİRLİĞİ BAŞKANI BÜYÜKELÇİ FARUK KAYMAKCI - Çok teşekkürler.

Tabii, konunun ayrıntılı uzmanı değilim ama Avrupa Birliği, genel Avrupa boyutu ve aynı zamanda Dışişleri Bakan Yardımcısı kimliğimle iklim değişikliğinden de sorumlu bakan yardımcısı olarak şunu söyleyebilirim: Evet, doğru, Türkiye'nin ciddi miktarda Avrupa ülkelerinden ama bunu bir AB olarak görmek doğru değil yani bunu bir AB politikası gibi sunmak doğru değil ama birçok Avrupa ülkesinden Türkiye en fazla atık ithal eden ülkeler arasında ama 2'nci sırada da Birleşik Krallık'ın olduğunu ve bizim kadar başka ülkelerin de ithal ettiğini söylemek istiyorum benim de yine gördüğüm verilere göre. Bu, tabii, şey, sonuçta bunu nasıl işlediğiniz önemli yani atıkların bir ekonomik değer olarak değerlendirilmesi de söz konusu. Türkiye'de bu konuda belli bir altyapı oluştu, belli bir sektör de var yani illa bu atıkların "çöp" kelimesiyle bir araya getirilip "Türkiye çöplük mü oluyor?" şeklinde değil de yani bu bir meta yani sonuçta, belli bir ekonomik getirisi varsa, istihdamı varsa ve bu çeşitli standartlara, sektördeki standartlara uygun olarak yapılabiliyorsa bence çok farklı açıdan da bakılabilmeli diye düşünüyorum. Nitekim Çevre Bakanlığımızın bu konuda yeni bir çalışması olduğunu biliyorum, yeni bir genelge yayınladılar yani her çöpü veya her atığı değil, belli atıkları... Ayrıca mesela bizim ithal ettiğimiz atıkların çok büyük bir bölümünün metal atıklar olduğu ve bunların metale çevrildiği de söyleniyor yani söylediğim gibi, uzmanlık alanım değil ama benim de Çevre Bakanlığından edindiğim bazı bilgiler, bizim ithal ettiğimiz atıkların büyük bir kısmı işte kullanılmayan eski metaller, eski araçlar ve bunların değiştirilerek yani eritilerek yeniden metale dönüştürülmesi de söz konusu, bunun içinde hurda da var yani atık kısmında. Ama söylediğiniz gibi, evet, bu konuda önlemler alınmalı mı? Evet. Yani onun ayrıntılarını çok fazla bilmiyorum, hani iddialı da olmak istemiyorum.

BAŞKAN MEHMET KASIM GÜLPINAR – Sayın Özsoy...

HİŞYAR ÖZSOY (Diyarbakır) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Bakan Yardımcısı, heyeti; hoş geldiniz.

Şimdi, bu arada çok kapsamlı da, enforme edici de bir sunum oldu, onun için özellikle teşekkür ediyorum. Anlayabildiğim kadarıyla, zaten katılım müzakerelerinde ilerleme yok, birkaç başlık var, gümrük birliği şartlara bağlanmış, vize liberalizasyonu da kriterlere takılmış, reform süreci de neredeyse hani böyle yapısal reformlar, çok uzun bir dönemdir her iki tarafta da zaten bu konuda bir irade yok. Yani aslında bakarsanız normatif bir değerler sistemi olarak Avrupa Birliğiyle ilişkilerimiz çok ciddi anlamda sıkıntıda. Bunun dışında birtakım "transaksiyonel" dediğimiz alanlar söz konusu. İşte bu üst düzey diyaloga konu olan, işte ulaştırma, enerji, ekonomi vesaire, şimdi, sağlık, iklim, terörle mücadele gibi alanlar ekleniyor. Bir şekilde Avrupa Birliği, evet, Türkiye zaten burada. Öyledir yani coğrafya kaderdir, yüz yıl sonra da Türkiye ile Avrupa Birliğinin bir jeopolitiği zaten olacak; göç açısından da olacak, ekonomi açısından da, ticaret açısından da. Dolayısıyla ortada şöyle çok ciddi bir problem var bizim gözlemimiz: Sarkozy döneminde, Merkel'le birlikte Türkiye'nin Avrupa Birliğine üyeliğinden ziyade daha böyle transaksiyonel bir ilişkimiz olsun Türkiye'yle, buna kimi zaman "ayrıcılık partnerlik" kimi zaman "stratejik ortaklık" falan diyorlar. Aslında diyorlar ki: "Biz bu değerler sistemi içerisine sizi almak istemiyoruz."

Şimdi, o günden bu yana da Avrupa’da artan sağ siyaset, popülizm, İslamofobi, işte yabancı düşmanlığı, bütün bunları eklerseniz zaten ilişkilerin normalleşmesi gibi çok da öyle bir zemin yok. Yalnız bizim şöyle bir önerimiz var: Türkiye-AB ilişkileri gündelik politikanın ötesinde uzun erimli olarak düşünülmeli. Çünkü niye? Türkiye yüz yıl sonra da bu coğrafyada olacak, Avrupa’yla bu yakınlığı olacak, bir jeopolitik denklem yüz yıl, iki yüz yıl sonra da devam edecek. Bunu şunun için söylüyoruz: Dönem dönem en azından Hükümetten, siyasi kanattan gördüğümüz böyle, işte, Avrupa’yla hatırlıyorsunuz, “Ey Merkel!”ler, “Ey Macron!”lar; böyle sürekli atarlanma üzerinden siyaset şu açıdan gerçekçi değil: Önemli oranda gümrük birliğine entegre olmuş, direkt gelen yatırım sermayesinin en azından yüzde 60’ı hâlâ Avrupa ülkelerinden geliyor, Marmara’daki sanayinin çok önemli bir kesimi Avrupa pazarlarına falan çalışıyor. Bütün bunları düşündüğünüz zaman zaten popülist siyasetin aslında çok fazla bir karşılığı yok. Bizim tek bir önerimiz var, bir sorumuz var. Sorumuzu aslında Yunus Emre söyledi. Avrupa Konseyi, Türkiye’yi 2017 Nisanında izleme sürecine yeniden aldı, biliyorsunuz. İzleme sürecinden çıkıp tekrar izleme sürecine giren bir ülke oldu Türkiye, maalesef, o açıdan, demokrasi, insan hakları, hukukun üstünlüğü gibi alanlarda. O günden bugüne kadar –daha geçen gün acil gündemle bir toplantı yapıldı ama- sürekli olarak bir gerileme... Hatta, şunu söylüyorlar: “İnsan Hakları Eylem Planı”nı açıkladınız ama mahkeme kararlarını uyguluyorsunuz.” İşte, Kabala, Demirtaş örnekleri filan söyleniyor. Hatırlayacak olursanız, 2004 yılında Türkiye izleme sürecinden çıktıktan sonra Avrupa Birliğinin de eli rahatladı da katılım müzakerelerine başlama vesaire inanılmaz olumlu bir iklim oluşmuştu.

Bir; Avrupa Konseyinin Türkiye’ye yönelik kararları var, şeyleri var, bütün bu izleme süreci, bu konudaki fikrinizi almak istiyorum AB’yle ilişkilere etkileri bağlamında.

İkinci olarak da: Yani her ne pahasına olursa olsun, mevcut güncel konjonktür ne olursa olsun Türkiye ile Avrupa Birliği ilişkilerinin mutlak surette değerler sistemi çerçevesinde ele alınması lazım. Bunun da karşılığı, tam katılım. Yani o üyelik müzakerelerinden hiçbir zaman geri adım atmamak lazım. Bizim kaygımız şu: Avrupa’da birçok kesime bu konuda bıkkınlık gelmiş “Ya, biz bırakalım Türkiye’yi, işimize bakalım.” Aynen psikoloji bu. “İşimiz” de ne? “Mülteciler meselesini taşere edelim, para verelim orada kalsınlar, güvenlik, terörle mücadele konusunda ortaklaşalım ama Türkiye’yi bir bütün olarak Avrupa sistemi içerisine almayacağız.” gibi maalesef, yaygın bir kanaat geliyor. Biz şiddetle bunu eleştiriyoruz ve umuyoruz, diliyoruz, en azından Hükümet de yani ilgili kişiler de buna gitmezler çünkü belli ki bu taraf da sürekli eleştirilmekten yorulmuş, her iki tarafta da bir yorgunluk hâli var. Bütün bu sıkıntılı sürece rağmen, bu ülkenin faydasınadır Avrupa Birliğiyle tam üyelik tartışması; olur, olmaz ayrı bir meseledir. Avrupa Birliği, bazen görüyorum bazı tartışmalarda “Zaten, Avrupa Birliği dağıldı.” falan filan diyoruz da dünyanın hâlâ en istikrarlı -ekonomik, siyasi anlamda- bölgelerinden bir tanesidir ve Türkiye’nin bu coğrafyaya yakınlığı ve ilişkileri Türkiye için de istikrar demek, ekonomik olarak bir sürü şey demek. Dolayısıyla popülist siyasetin ötesinde ne edip edip bu normatif çerçevede kalmak kesinlikle Avrupa’nın dayattığı, özellikle Merkel’in “transactional” Türkiye’yle al-ver diplomasisine bir noktada “Dur.” demek lazım.

Teşekkür ediyorum, biraz uzattım ama sorum Avrupa Konseyi ve AB ilişkileri.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI VE AVRUPA BİRLİĞİ BAŞKANI BÜYÜKELÇİ FARUK KAYMAKCI – Çok teşekkür ederim.

Bir kere, tabii, şöyle: Bizim Avrupa Birliğiyle ilişkimizin siyasi temeli Avrupa Konseyi yani bu bir gerçek sizin de söylediğiniz gibi. 2005 Haziranı yani bizim katılım müzakerelerine ekimde başlamamızdan dört beş ay önce Türkiye’nin yerine getirdiği son kriter Avrupa Konseyi izleme sürecinden çıkmasıydı. Dolayısıyla bu, vazgeçilmez bir şey yani bu gerçek, buna katılıyoruz.

Türkiye-AB ilişkilerinde AB tarafı özellikle Sarkozy'den itibaren, söylediğiniz gibi günlük al-ver veya işte “transactional” diyeceğimiz ilişkiyi önermeye başladı. Bu doğru ama biz bunu kabul etmeyiz çünkü biz öyle bir ülke değiliz. Ki 18 Mart 2016 da bunun böyle olmayacağını görüntüsüdür. Yani 18 Mart 2016 Mutabakatı'nı beğenirsiniz beğenmezseniz; yeterli bulursunuz bulmazsınız ama 18 Mart Mutabakatı'na bakarsanız, Türkiye aslında göç konusunu da “kullanarak” diyelim isterseniz, Avrupa Birliğiyle ilişkilerini yeniden canlandırma fırsatını bulmuştu ve aslında iyi bir başlangıçtı. Eğer 15 Temmuz hain darbe girişimi olmasaydı belki bugün çok farklı bir ortamda olabilirdik yani vize serbestisi dâhil buna, katılım müzakere süreci dâhil, gümrük birliği dâhil. Dolayısıyla söylediklerinize katılıyorum. Onlar tabii, göç korkusuyla, yabancı düşmanlığı korkusuyla, zaman zaman Türk korkusuyla, İslam korkusuyla Türkiye'ye karşı her zaman temkinli olacaklar. Yani ben de zaten hep bunu söylüyorum yani Türkiye'nin AB'ye üyelik sürecinde 5 tane parametre var belirleyici olacak. Yani ilk 3 tanesi doğrudan Türkiye'yle ilgili “too big, too poor and Muslim” Yani Türkiye'nin büyüklüğü nüfus olarak, coğrafi olarak, keza, Türkiye'nin fakirliği ama “fakirlik” derken kişi başına gelirden bahsetmiyorum. Türkiye'de hâlâ tarımın ekonomideki ağırlığı yani millî gelirden Avrupa Birliği ortalaması mesela yüzde 1,5, bizde yüzde 6,5-7 civarında. Tarımda istihdam, Avrupa Birliği ortalaması yüzde 5,5-6 civarında, bizde yüzde 20'nin üzerinde yani bir istisnası Romanya, bizden 1 puan yüksek ama onlar da hızla aşağı çektiler yüzde 40'lardan, 50'lerden. Dolayısıyla bu, Avrupa Birliği bütçesi içerisinde ortak tarım politikası ve uyum politikası bakımından Türkiye bugün AB'ye üye olsa 15-16 milyar avroluk hibe anlamına geliyor, bunu da kimse kolay kolay Türkiye'ye vermez bu koşullarda. Dolayısıyla bu parametrenin kabul edilebilir bir noktaya gelmesi Türkiye için, kendisi için de önemli ama AB'ye üyelik süreci için de önemli bir faktör. Ne bizim dinimizi değiştirmek ne başkasının inançlarını ortadan kaldırmak gibi amacımız var. Dolayısıyla aslında, söylediniz siz de biz Avrupa Birliğini değerler Avrupası olarak görmeyi istiyoruz. Bu değerler Avrupası tüm inançlara saygı göstermeli, hele hele halkının büyük bir kesimi Müslüman olan ama laik Türkiye'nin Avrupa Birliği içerisinde yeri ve önemi çok önemli. Dolayısıyla bu 3 parametre bir kere bizimle ilgili ama bunlar var. Bunlar aşılabılır mı? Evet. Bunlar artıya dönüştürülebilir mi? Evet. Ki 1999'da, 2005'te bu üç soru soruldu liderler tarafından ve o zamanki liderler vizyonerlik sergilediler ve “Bu Türkiye eğer üyelik koşullarını yerine getirirse Avrupa Birliğine üye olmalıdır. Bu, hepimiz için iyidir.” dediler ama o tarihten bu yana gerek AB cephesinde gerek Türkiye'de belli zorluklar yaşandı, bunları da görüyoruz.

Diğer 2 parametre: Bir tanesi Kopenhag Siyasi Kriterleri. Bu sadece bizim için değil, tüm aday ülkeler için ve tüm üyeler için geçerli. Polonya ve Macaristan'ın şu anda AB'ye üye olmalarına rağmen sıkıştırıldıklarını biliyoruz Kopenhag Siyasi Kriterleri'nden geri gittikleri için hatta, oy haklarını kaybedebilirlerdi, eğer Macaristan Polonya'ya, Polonya Macaristan'a destek olmasaydı çünkü oy birliği gerekiyor ama buna izin verilmedi, iki ülke birbirini korudu. Dolayısıyla bu değerler önemli ve Türkiye'nin Kopenhag Siyasi Kriterleri konusunda gerçekten tartışmasız bir noktada olması gerekiyor.

Diğer bir kriter iyi komşuluk ilişkileri. Ancak bu, maalesef, bizim aleyhimize kullanılıyor şu anda. Yani Avrupa Birliği aday Hırvatistan ile üye Slovenya arasındaki deniz yetki alanı tartışmasına taraf olmadı. Yani “Slovenya, Avrupa Birliği üyesi.” diye “Burası Slovenya'nın kıta sahanlığıdır, münhasır ekonomik bölgesidir.” demedi ve “Ben, üye Slovenya'nın yanında tam dayanışma sergiliyorum Hırvatistan.” demedi ama bize diyor maalesef. Bunu dediği için de bir kısır döngü var. Bu kısır döngüyü aşmanın bence en önemli yolu, Türkiye'nin gerçekten Kopenhag Siyasi Kriterleri noktasında güçlü bir noktaya gelmesi ki bunu geçmişte yaptı, gördük. Yani 1999-2006 dönemi, hatta 2009'a kadar bu çıkarılabilir. Sonuçta, bunları yaptığımız zaman ben, Türkiye-AB ilişkilerinde normalleşmenin sağlanacağına, yine fasılların açılıp kapanabileceğine inanıyorum. Yani şu anda Avrupa Kıtası'nın karşılaştığı birçok sorunda Türkiye anahtar ülke. Yani “göç” dedik, “terörle mücadele” diyoruz.

Mesela, Suriye krizi olmasaydı bugün Avrupa ülkelerine en az 2 milyon daha insan gitmiş olacaktı ve bu aslında Avrupa’da bir nüfus sorunu da doğuracaktı, demografik açık doğuracaktı. Bu anlamda da Türkiye’nin AB’ye üyeliği önemliydi. Türkiye’nin ekonomik büyüklüğü, enerji kaynaklarına yakınlığı, enerji hattı rolü, bunlar hâlâ önemli ama yine küçümsenmemesi gereken bir şey, Türkiye’nin Anadolu kimliği ve Türkiye’nin zenginliği, çeşitliliği; bu da çok önemli bir değer. Dolayısıyla halkının büyük bir kesimi Müslüman olan laik bir Türkiye’nin hem Avrupa Birliği içerisinde bugün bulunan en az 20 milyon Müslümanın bulundukları ülkeye daha iyi uyumu, entegrasyonu ve katılımı ve katkısı açısından hem de bu ülkelerdeki Müslüman toplumların radikalleşmesinin önlenmesi açısından da üyeliği önemli. Aynı zamanda Avrupa Birliğinin bir Hristiyan kulübü algısının kırılması ve AB’nin doğuda, Afrika’da ve İslam dünyasında daha etkin bir güç olabilmesi açısından da aslında AB üyeliği önemli. Bunları tabi geçmişte anlattığımız zaman destek buldu yani bugün aleyhimizde zehir zemberek rapor hazırlayan Avrupa Parlamentosunun Türkiye ile katılım müzakerelerinin başlatılmasına büyük bir çoğunlukla “evet” dediğini, Türkçe “evet”, işte, kendi dillerinde “evet” dediklerini hatırlayalım. Bunlar mazi değil, bunlar değiştirilemeyecek gerçekler değil, sonuçta umarız Avrupa Birliği bizim onlara karşı sergilediğimiz samimiyeti onlar da sergiler ve bu Yunanistan, GKRY bahanesinin arkasına saklanmazlar çünkü bunun bedeli hepimize çok ağır olur yani gerçekten Avrupa Birliği bu işi sadece Türkiye’yi AB’den uzaklaştırmak hedefiyle -eğer öyle bir hedef varsa- bunu yaparsa bu gerçekten ne Yunanistan için ne GKRY için ne bizim için ne de Avrupa’nın geri kalanı için sağlıklı bir durum olmaz. Hiç kimseye hele hele bu pandemi ortamında bir çatışmayı istemiyor. Bence yeter ki biraz vizyoner olunsun, yeter ki biraz liderlik sergilensin.

BAŞKAN MEHMET KASIM GÜLPINAR – Evet, teşekkürler.

Bu arada tabii, toplantının bu kadar uzun süreceğini...

Sibel Hocam, söz vereceğim, siz de burada görünüyorsunuz.

Bu kadar uzun süreceğinin hem hesaplamadık hem de havanın sıcaklığı... Bir de açıkçası, pandemiden dolayı çay ocakları kapalı sanıyordum. Müsaade ederseniz çay ve su servisi almak isteyen milletvekillerimiz olabilir mutlaka; sizin müsaadenize sığınarak böyle bir servis başlatalım diyorum bir mahzuru yoksa eğer.

FİKRET ŞAHİN (Balıkesir) – Takdir sizin Başkanım.

ÖZKAN YALIM (Uşak) – Niyetli olan arkadaşlara saygısızlık olmasın Başkanım.

BAŞKAN MEHMET KASIM GÜLPINAR - Yani daha 4-5 arkadaşımız var sırada, biraz uzun sürebilir; hava da malum. Zaten geldi; benim söylememe gerek kalmadı, geldi.

Buyurun Zeynel Bey.

ZEYNEL ÖZEN (İstanbul) – Uzun sürecekse tamam, ama maskeleri çıkarmamamız gerekiyor.

BAŞKAN MEHMET KASIM GÜLPINAR – Yani o takdir sizin, dediğim gibi; su belki olabilir, çay olmayabilir de çünkü sıcak oldu hakikaten. Bugün de sıcak bir gün; takdir sizin yani.

Bir de çay ocakları kapalı diye biliyorum -Benim çayla çok aram olmadığı için- pandemiden dolayı hiç ilgilenmedik yani. Normalde Komisyon toplantılarımızda, daha önce ramazanda, biz yine bu servisleri yapıyorduk ama tabii bu maske işi var bir de.

Sayın Şahin, buyurun.

FİKRET ŞAHİN (Balıkesir) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Büyükelçi, Sayın Bakan Yardımcısı; çok teşekkür ediyorum değerli sunumunuz için.

Ben Avrupa Birliği ilişkilerini Amerika Birleşik Devletleri'nden bağımsız değerlendirmenin imkânsız olduğunu düşünüyorum. Özellikle son ABD seçimlerinde göreve gelen yönetimin Avrupa Birliğiyle birlikte ortak hareket etme -özellikle Türkiye'ye karşı olan konularda birlikte hareket etme-refleksinin hem AB'de hem de Amerika'da olduğunu görüyoruz. Bu bağlamda son Ermeni soykırımıyla ilgili Amerika Birleşik Devletleri açıklamasının Türkiye Avrupa Birliği ilişkilerine yansımaları nasıl olur? Bu konudaki değerlendirmenizi rica edeceğim.

Teşekkür ederim, sağ olun.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI VE AVRUPA BİRLİĞİ BAŞKANI BÜYÜKELÇİ FARUK KAYMAKCI - Çok teşekkür ederim Sayın Vekilim.

Yani Türkiye Avrupa Birliği ilişkilerine baktığımız zaman, aslında bu, Türkiye'nin tırnak içinde söylüyorum batılılaşma sürecinin tamamlanması demek; yani Türkiye, siyasi anlamda Avrupa Konseyinin kurucu üyesi, NATO'nun etkin bir üyesi ve aslında Türkiye'nin Avrupalılığının ve batılı kimliğinin aslında tamamlanması Avrupa Birliğiyle olacak bir şey. Bu anlamda ABD de geçmişte çok önemli rol oynadı. Hatırlayacaksanız, 1999 Helsinki Zirvesi öncesinde bizi destekleyen birçok üye ülkenin yanı sıra ABD de çok etkin bir politika sergiledi hatta 1999 Helsinki Zirvesi sonrası hatırlıyorum, o zamanki Belçika Dışişleri Bakanı Louis Michel şunu söylemişti: "Türkiye, Avrupa Birliğine AB üyesi ülkelerin oyu ile onayıyla ve desteğiyle üye olacak; ABD'nin lobisiyle değil." demişti. Yani bu, önemli bir şey. Ben, ABD'nin bugün de Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliğinden yana olduğuna inanıyorum yani en azından yapmış olduğumuz resmî temaslara bunu gösteriyor. ABD de gerçekten AB'ye üye olmuş, Avrupa güvenlik ve savunma sisteminde hem NATO boyutuyla hem AB boyutuyla etkin bir rol oynayan ve Batı kampında yer alan bir Türkiye'den yana, dolayısıyla burada önemli bir ilişki var. Hatırlayacaksınız, Aralık 2020 zirvesinde ABD ve AB'nin görüşlerini karşılaştıracığına dair bir yazım vardı. Bu şöyle de yorumlandı: İşte, ABD ve AB bir araya gelecek, Türkiye'ye karşı birlikte yaptırım uygulayacaklar; böyle de yorumlamak isteyen oldu ama şu ana kadar gördüğümüz manzara, yani ABD'nin de Türkiye'nin AB üyeliğinden yana olduğu.

Bu arada Sayın Vekilim, biliyorum başka vekillerimiz de ilgilenebilir ama biz Avrupa Birliği iletişim stratejisi kapsamında bir peynir etkinliği düzenleyecektik. Biliyorum, Balıkesir'den de kitaplar geldi.

FİKRET ŞAHİN (Balıkesir) – Ben memnuniyetle karşılıyorum.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI VE AVRUPA BİRLİĞİ BAŞKANI BÜYÜKELÇİ FARUK KAYMAKCI – Onun için o etkinliğin peşindeyiz, bırakmadık ama şu anda pandemi nedeniyle erteledik, onu da vurgulayalım.

FİKRET ŞAHİN (Balıkesir) - O etkinliği ben gönüllü olarak alıyorum. Biz üzerimize düşen neyse...

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI VE AVRUPA BİRLİĞİ BAŞKANI BÜYÜKELÇİ FARUK KAYMAKCI - Ama işte değişik illerimizle yapmamız lazım çünkü gerçekten bizim de peynir kültürümüz zengin. Fransız büyükelçisi de bu konuda çok meraklıydı. Ama şu anda herhâlde biraz daha beklememiz, daha iyi hazırlanmamız gerekecek.

FİKRET ŞAHİN (Balıkesir) – Peynir konusunda kitabımız da var Balıkesirli olarak. Hayhay.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI VE AVRUPA BİRLİĞİ BAŞKANI BÜYÜKELÇİ FARUK KAYMAKCI - Evet, onun için söylüyorum zaten.

FİKRET ŞAHİN (Balıkesir) – Teşekkür ederim.

BAŞKAN MEHMET KASIM GÜLPINAR – Evet, Sayın Dışışleri Komisyon Başkanımız Sayın Kılıç.

Buyurun.

AKİF ÇAĞATAY KILIÇ (İstanbul) – Teşekkür ediyorum Başkanım.

Ben de değerli Bakan Yardımcımız Faruk Bey’e bilgileri ve brifingi için teşekkür ediyorum.

Tabii, Avrupa Birliği ve Avrupa kurullarıyla olan Türkiye’nin, Türkiye Cumhuriyeti devletinin yolculuğu uzun bir yolculuk. Dile getirildi Avrupa Konseyinin yani Avrupa Birliği Konseyi değil, Avrupa Konseyinin kurucu üyeleri arasında yer alıyor. Bugün karşı karşıya olduğumuz ön yargılı ve Avrupa Konseyinin içerisinde özellikle Parlamenterler Meclisindeki bazı siyasi saiklerle hareket edilen ve ön yargılı yaklaşımlardan da hep beraber üzüntü duyuyoruz ama karşısında cevabımızı da veriyoruz. Onların bu noktada tabii, Avrupa Konseyinin kendi içerisindeki tutarsızlıklardan dolayı bugün gelmiş olduğu durumu da kendileri reform çalışmalarıyla değerlendirmeye çalışıyor. O, işin ayrı konusu, yani Avrupa kurumlarının da konuştuğumuz zaman, hiçbir hatasının olmadığı, eksikliğinin olmadığı veyahut da Türkiye’deki yaşanan bazı konuların farklı Avrupa ülkelerinde yaşanmadığını düşünerek konuşmak veyahut da bu fikirde olmak -şahsi kanaatimdir- doğru değildir. Avrupa Birliğinin içerisinde olup da ve Avrupa’da coğrafi anlamda olup çok büyük sıkıntılar içerisinde olan ama gündelik hayatta bunları ne hikmetse konuşmayan birçok konuyla alakalı ülkeler, durumlar var. Ama hazır sizi burada misafir etme imkânını bulmuşken ben özellikle dün de Sayın Ursula von der Leyen’in yapmış olduğu açıklamalardan sonra... Gülmeye başladı Faruk Bey, ne soracağımı anladı. Şimdi, tabii, ben biraz olayın arka tarafını, arka planını biliyorum, aynı zamanda da daha önceki yapmış olduğum görevler itibarıyla uluslararası bir ziyaret konusunda neler yapılıp neler yapılmayacağını gayet iyi biliyorum; kaldı ki şunu da söylemek isterim: Yani Avrupa Komisyonu ve Avrupa Birliği Konseyi Başkanı Türkiye’de ilk kez ağırlamıyoruz veyahut da o konumdaki karşılığı olan farklı devlet, hükûmet başkanlarını, bakanlarını, devlet temsilcilerini, farklı ülkelerin meclislerinden Türkiye’ye gelen milletvekillerini, oradaki komisyon başkanlarını, meclis başkanlarını Türkiye’de ilk kez ağırlamıyoruz. Türkiye Cumhuriyeti devletinin bu konularda çok derin geçmişi, bilgisi ve tecrübesi var; kaldı ki bu noktada uluslararası protokol kuralları zaten nasıl bir uygulamanın yapılacağını açık açık ortaya koyuyor. Sayın Bakanımız da bu konuda zaten bir açıklama yaptı ama özellikle dün Ursula von der Leyen’in dile getirmiş olduğu -Meclisin tutanak kayıtlarına da girsin diye özellikle dile getirmek istiyorum- yani cinsiyet ayrımıyla alakalı bir yaklaşım ortaya konulduğunu ima ve itham etmesi son derece haksız ve reddettiğimiz bir yaklaşımdır. Türkiye Cumhuriyeti’nin misafirlerini nasıl ağırladığı, Sayın Cumhurbaşkanımızın geçmişte... Yani böyle bir şey olabilir mi Allah aşkına? Sayın Merkel de kadın yani o da Türkiye’ye gelip gitti kaç kere veyahut da daha önce Birleşik Krallık Başbakanı Sayın May da bir hanımefendi, Arjantin Cumhurbaşkanı -daha önce- bir hanımefendi. Yani böyle bir şeyi dile getirmek dahi aslında kendi içlerinde düştükleri aczi ortaya koyuyor ama bu parantezi açtıktan sonra, eğer imkanınız olursa orada yaşanan bu kendi aralarındaki kavga veyahut da fikir ayrılığı, daha sonra da bize mal etmeye çalıştıkları konu tam olarak neydi? Hem de kayıtlara geçmesi açısından sizden bir bilgilendirme rica edebilirsek sevinirim.

Geldiğiniz için, vakit ayırdığınız için de teşekkür ediyorum, çalışmalarınızda da başarılar diliyorum. Dışışleri Komisyonumuzun da bugün öğlen yaptığı toplantıda tekrar şunu gördük: Bize düşen bir şey olursa, sizin de yardıma ihtiyacınız olursa bize bir haber edin, hemen geliriz.

Teşekkür ederim.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI VE AVRUPA BİRLİĞİ BAŞKANI BÜYÜKELÇİ FARUK KAYMAKCI – Çok teşekkür ediyoruz Değerli Başkanımız, Sayın Bakanım.

Yani ben, tabii, bu işin çok fazla ayrıntısına girmeyi doğru bulmuyorum. Sayın Bakanımız iki tane açıklama yaptı. Aslında biz Sayın Bakanımızın ilk açıklamasını yapmasını hiç öngörmemiştik ancak önce AB Konseyi Başkanı açıklamalar yaptı ve biraz bizi töhmet altına soktu. Dün de söylediğiniz gibi, Avrupa Komisyonu Başkanı Ursula von der Leyen açıklama yaptı. Birçok şey söylenebilir ama söylenemeyecek tek şey var: Ursula von der Leyen'in kadın olmasıyla bu olayın arasında hiçbir ilgi yok, keza bu olayla İstanbul Sözleşmesi arasında da hiçbir ilgi yok yani bunu kesinlikle söyleyebiliriz, burada bir kasıt veya kötü niyet de kesinlikle söz konusu değil.

Söylediğiniz gibi, Türkiye, protokol konusunda, misafirperverlik konusunda dünyadaki iddialı ülkelerden bir tanesi ancak bu ziyaret sırasında maalesef, biraz pandemi nedeniyle, biraz buradaki büyükelçinin yeni göreve başlamış olması diyelim, biraz da Avrupa Birliği Konseyi ile Avrupa Komisyonu arasındaki iç çekişmelerden dolayı birbirlerine karşı rekabet içinde olmaları nedeniyle bu noktaya gelindi. Yani bu üzüntü verici bir durum, bu olayın tabii ülkemizde olması da büyük bir talihsizlik ama AB protokol heyetinde Avrupa Komisyonu temsilcisinin yer almaması, bizim onlara sunmuş olduğumuz programa herhangi bir eleştirilerinin ya da önerilerinin olmaması ama uygulama aşamasında da bu üzüntülü durumla karşılaşılması, tabii, yanlış bir durum ama dikkat ederseniz, bu konu önce İstanbul Sözleşmesi ve kadın meselesi olarak, cinsiyet ayrımcılığı olarak görüldü; bununla ilgisi yok yani Avrupa Komisyonu Başkanı bir erkek de olabilirdi. Ursula von der Leyen aslında kendisi de söylüyor, kravat taksa, takım elbise giyse aynı şey mi olurdu? Muhtemelen yine aynı şey olurdu çünkü burada kadına karşı bir şey söz konusu değil veya bizim Avrupa Komisyonuna karşı bir tutumumuz da söz konusu değil yani bizim AB Konseyi ile Avrupa Komisyonu arasında bir ayrımcılık yapıp “Komisyona böyle davranalım.” gibi bir tutumumuz da yok. Dolayısıyla burada özellikle AB protokolünün kendi arasında eş güdüm yapmaması ve ihmali böyle üzüntülü bir durum oluşturdu. Biz de böyle bir manzaranın ülkemizde olmasından dolayı çok memnun değiliz ancak bunun gerek Almanya siyasetinde Ursula von der Leyen'dan dolayı gerek Belçika siyasetinde Charles Michel'den dolayı gerek Brüksel siyasetinde yani Avrupa Birliği kurumları arasındaki o rekabetin bir malzemesi olmasını biz istemiyoruz. Onun için de Türkiye bilinçli olarak bu tartışmalara girmede, girmek istemedi şu ana kadar ancak dünki açıklamanın bir cinsiyet ayrımcılığı olarak sunulması üzerine Sayın Bakanımız az önce bir açıklama yaptı, açıklamada da kabaca sizlere aktardığım hususları aktardı. Biz hem AB Konseyiyle hem de Avrupa Komisyonu ile yakın ilişkileri sürdürmekten yanayız, bu tür protokol konularının ne Türkiye'de ne başka ülkede olmamasından yanayız. Aynı zamanda, Sayın Cumhurbaşkanımız gerçekten Avrupa Komisyonu Başkanı Ursula von der Leyen'la çok yakın bir ilişki kurdu hem eski görevi sırasında -Savunma Bakanıydı Almanya'nın- hem de göreve başlar başlamaz 2019 Kasım-Aralık ayından itibaren, hatta hatırlayacaksınız, Ursula von der Leyen'in göreve başladığı ilk gün aradığı ilk lider Sayın Cumhurbaşkanımızdı. Dolayısıyla bizim bir kadına veya bir Avrupa Komisyonu Başkanına herhangi bir hata yapmamız, bir kasıt içinde, kötü niyet içinde olmamız söz konusu olamaz. Umarız bu gereksiz tartışmalar bir an önce sonuçlanır ve umarız herkes 6 Nisanda gerçekleşmiş olan 2 önemli AB kurumu liderinin Türkiye'ye yapmış olduğu ziyaretin içeriğine ve sonucuna odaklanır. Bu ziyaretin içeriği ve sonuçları da olumlu gündemin temel parametrelerini hazırlamaktı; umarız haziran ayında bunu da görürüz.

BAŞKAN MEHMET KASIM GÜLPINAR - Çok teşekkürler.

Sayın Çakırözer...

UTKU ÇAKIRÖZER (Eskişehir) – Teşekkür ederim.

Sayın Başkan, Sayın Dışışleri Komisyonu Başkanı; her ikinize de hem bu toplantının olması için, hem Sayın Bakan Yardımcısına da ekibiyle, çalışma arkadaşlarıyla birlikte geldikleri için teşekkür ediyorum, değerli milletvekili arkadaşlarımı selamlıyorum.

Aslında, tabii, toplantı uzadı, benimki böyle bir yanıt arayan bir sorudan ziyade bir çağrı hem milletvekili arkadaşlarıma hem de Sayın Bakan Yardımcısına. Büyükelçiliği döneminden, gazetecilik döneminden tanıyorum kendisini -daha sonra siyasette- Dışışleri Bakanlığımızın tabii ki tüm çalışanları çok kıymetlidir, çok saygındır, o da onların gelenlerindendir.

Bir bürokrat kimliğiyle kendisine sesleneceğim yani bir sorudan ziyade. Dışışleri Komisyonu Başkanı Sayın Kılıç da o dönemi hatırlayacaktır, Avrupa Birliğiyle bu müzakerelerin sonucunda tam üye adayı olduğumuzun açıklanması ve öncesindeki çalışmaları anımsarsanız, tabii ki siyaset kurumu iktidarıyla muhalefetiyle tam anlamıyla bunun destekçisiydi, arkasındaydı, içindeydi ama aynı şekilde, Dışışleri Bakanlığının değerli kadroları -sizin de aralarında bulunduğunuz ve şu anda bazıları emekli olup bazıları çalışan kadroları da- da bunun için devletin diğer bürokratlarıyla birlikte var güçleriyle çalışıyorlardı. O yüzden biz Parlamentoda Genel Kurulda olsun, komisyonlarda olsun iktidar sıralarında oturan değerli mevkidaşlarımıza zaman zaman söylüyoruz, insan hakları konusunda, Kopenhag Kriterleri konusunda bizim sapmamamız lazım. Yani bazen eleştiriyoruz, bazen dostça tavsiye oluyor, bazen daha sert konuşuyoruz, söylüyoruz ama şuna ihtiyaç olduğunu düşünüyorum: Sizin ve çalışma arkadaşlarınızın da o dönemdeki Dışışleri kadrolarının yaptığı gibi, karar vericilere özellikle insan hakları, özellikle Kopenhag Kriterleri konusunda bunun önemi yani bu konunun çok sıradan bir şey olmadığı konusunda bilgilendirmelerinizle karar verme sürecine katkı sağlamanız gerektiğini düşünüyorum bugünlerde. Neden düşünüyorum? AIHM kararlarının tanınmaması meselesi yani bu, son derece önemli bir mesele. Birçok siyasi şöyle bir şey diyebilir, böyle bir şey diyebiliriz ama gerçekten yani “hukukun üstünlüğü” dediğiniz şey orada başlıyor, orada bitiyor.

Basın özgürlüğü meselesi.... Daha bugün buraya gelmeden önce RTÜK -normalde Türkiye’de basın özgürlüğünü sağlaması gereken özerk kuruluş, düzenleyici kuruluş- yine bir kanala ceza kesti. Neden? Bizim bir Grup Başkan Vekilimizin sözleri nedeniyle. Yani ifade özgürlüğünden bahsediyoruz ama bazen para cezası oluyor, bazen karartmaya kadar gidebiliyor.

Dokunulmazlıklar; ben Cumhuriyet Halk Partisi milletvekiliyim, bizim Genel Başkanımız, burada oturan arkadaşlarımız, ben dâhil başka arkadaşlarımızın dokunulmazlığının kaldırılması için fezlekeler gönderildi, başka partiler de tabii söz konusu. İfade özgürlüğü neredeyse her gün Türkiye’de bir mesele. En basitinden bakın, her birinizin etrafında vardır: “Facebook’a şunu yazdı, Twitter’da bunu attı.” Soruşturma, bazen tutuklamaya varıyor, bazen gözaltılar. Bunları bizim düzeltmemiz lazım. Biz birbirimize söylüyoruz, söylemeye devam edeceğiz ama kapalı kapılar ardında yapılan toplantılarda, sizlerin girebildiği bizlerin giremediği toplantılarda bunların daha açık sözle ifade edilmesine ihtiyaç olduğunu düşünüyorum. Ben gazeteci olarak takip ettiğim o dönemde bunların yapıldığını görmüştüm. Yani şimdi sizin oturduğunuz koltukta -ne diyelim- yanlış bir şey söylemek istemiyorum ama müsteşarlar vardı, müsteşar yardımcılar vardı, hani bakan ve müsteşar oluyordu; siz tabii yeni sistemde müsteşarın üstünde doğal olarak Bakan Yardımcısı ama ben sizi bir siyasi kimlik olarak görmüyorum, yine de bir Dışışleri kadrosunun önemli bir parçası olarak görüyorum. Buna ihtiyaç olduğunu düşünüyorum yani işte, Osman Kavala kararı; hâlâ içeride kendisi; bir insan hakları derneği başkanının gözaltına alınması, işte o gazeteye, bu televizyona sürekli cezalar uygulanması, karartmalar uygulanması vesaire. Gazetecilikten geldiğim için çok fazla basın özgürlüğü örneği veriyorum ama raporlarda işte, aynı haftaya denk gelen Avrupa Parlamentosu Dışışleri Komisyonu raporuyla Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisinin acil toplantısındaki şeylere bakarsanız durum gerçekten ciddi. Yani doğrudur Avrupalıların

tavrını, neye göre karar aldıklarını hepimiz biliyoruz; pragmatiktir, vesairedir, onların çıkarları... Ama bizim de çıkarlarımız onların da çıkarları. Bu Avrupa Birliği süreci zaten bu çıkarların ortaklaştırılması süreci.

Size kapsamlı sunumunuz için teşekkür ediyorum çok önemli ama işte usul, uygulamalardan bahsediyoruz ama ondan önce, yani her şeyden önce bizim gerçekten insan hakları konusunda tereddüt bırakmamamız lazım. Yani “Bugün bana yarın size, dün sizedydi bugün bana.” bu her dönem... Bunu bizim kesin bu şeylerden sapma olmayacağını... Çünkü Avrupa Konseyindeki tartışmaya baktığımda üzülerek ifade ediyorum: İşte yeniden -ya da Avrupa Parlamentosu kararlarını karıştırıyor olabilirim- Kopenhag Kriterleri’nin gerisini düşüttüğümüz için işte aksıya alma önerileri vesaire; gerçekleşir gerçekleşmez ama bu değerlendirmelere fırsat verecek uygulamalardan, bizim kendi içimizdeki uygulamalardan imtina etmemiz lazım. Biz söylüyoruz muhalefet görevi olarak, ifade ediyoruz, konuşuyoruz ama bunun karar alma toplantılarında ben sizler tarafından daha inançla... Çünkü bu sürecin ilerlemesi buna bağlı. Tek korkum -son sözüm olsun, çok uzatmış oldum- bazı değerli milletvekilleri değindiler, bir kere daha altına çizeceğim şöyle bir eğilim var Avrupa Birliğinde ama biraz da Türk tarafında, yani bir al vere dayalı bir süreç yürütelim. Yani sürecin tamamı bir kenarda dursun, tam üyelik adaylığı. Çünkü siz de ifade ettiğiniz bakın, Türkiye’yle ilgili kararlar eskiden genişleme bölümünde alınırdı, aday ülkeler bölümünde, artık “Doğu Akdeniz.” diyorlar bakın, adı bile Türkiye değil Doğu Akdeniz diye bir bölüm açılıyor orada Türkiye’yle ilgili kararlar sıralanıyor tam üye adayı olduğumuza hiç değinmeden dahi. Ama ondan sonra deniyor ki işte “Türkiye’nin göçmenlere ev sahipliği yapmasından memnunuz, parasal yardımlar devam edecek.” Bir tarafı öyle ama gümrük birliğine gelince en tabii hakkımız olan, en doğal hakkımız bunun güncellenmesi ama hemen önümüze Rumları tanıma şartını koyuyorlar. O yüzden bence bu şeye izin vermemek lazım buradan ben iktidar kanadındaki değerli milletvekillerimize de sesleniyorum, Sayın Genel Başkanlarının, Sayın Cumhurbaşkanının doğal olarak bu liderlerle yakın diyalog içinde olması Türkiye’nin faydasıdır, kurumlar arası ilişkilerde bunu pekiştirdiği sürece, desteklediği sürece ama şundan kaçınmaları lazım o da şu: bu al-ver.. “Yani şimdilik ben mülteciler karşılığında 3 milyar avro alayım, ilişki böyle gitsin.” Bu ilişki böyle gitmez tam tersine ilişki kötüye gider, eğer tam üyelik sürecini biz sürekli vurgulamazsak, hazır olduğumuzu sürekli vurgulamazsak... Endişem odur ki Avrupa’da böyle bir “Ya, sadece ihtiyacımız olduğunda işimizi göreceğülke orada dursun, Doğu Akdeniz’de Suriyeliler meselesini engelesin onun ötesine de bize bulaşmasın da ne hâli varsa görsün gibi bir yaklaşımın ne Avrupa’ya ne Türkiye’ye ama özellikle Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak bizim vatandaşlarımıza bir faydası olmaz. Bu konuda ben siz değerli milletvekillerimize bunu hatırlatmak istedim ama aynı şekilde sizin de Dışişlerinin diğer değerli kadrolarının da Dışişleri Bakanlığının -işte, dışarıdan atamalar vesairelerle hırpalanmış Bakanlığın tüm kadrolarının da yine de ben gerek Avrupa Birliği gerek Türkiye’nin dünyayla ilişkilerini yakından takip ettiğini, o deneyimli kadroların bir yerlerde durduğunu düşünüyorum. Onların üzerlerine düşen sorumluluğu, görevi yerine getireceğine inanıyorum diyerek size de teşekkür ediyorum.

Sağ olun.

BAŞKAN MEHMET KASIM GÜLPİNAR – Bu bir soru değildi herhâlde, değil mi Sayın Bakan Yardımcım? Ekleyeceğiniz bir şey varsa buyurun.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI VE AVRUPA BİRLİĞİ BAŞKANI BÜYÜKELÇİ FARUK KAYMAKCI – Bu bir soru değil, bir yorum. Ben de birkaç noktaya değinmek istiyorum.

Tabii, Sayın Vekilime şunu açıkça söyleyebiliriz ki Türkiye bir al-ver ilişkisinden yana değil yani öyle olsaydı biz zaten 18 Martın göç boyutunu 2016’da başladığımız şekilde uygulamaya devam ederdik ama devam etmiyoruz ve Avrupa Birliğine şunu açıkça söylüyoruz: 18 Mart en az 6

parametreden oluşuyor ve bu 6 parametrenin de birlikte alındığı bir süreçte biz varız. Yani “Sadece gelin, göç konusunda yetersiz olan bir maddi kaynak verin, göç konusuna bakalım, gümrük birliğini unutalım, vize serbestisi önemli değil, katılım müzakerelerine bakarız.” gibi bir anlayış içinde değiliz, bütüncül yaklaşımımız devam ediyor. Avrupa Birliği bizimle, işte, gerek Yunanistan gerek GKRY baskısı altında engelleyici tutum izlediği zaman biz de NATO-AB ilişkisinde bunu hissettiriyoruz, bölgesel politikalarda istişare konusunda istemesek de hissettiriyoruz. Dolayısıyla, al-vere dayalı bir ilişkiye bizim kesinlikle karşı olduğumuzu ve bütüncül bir politika izlediğimizi söyleyebilirim.

Tabii, AİHM kararlarını söylediniz, Avrupa Konseyinin önemini sizler yakından biliyorsunuz, benim onlara tekrar değinmeme gerek yok ama bazı AİHM kararlarının siyasi olduğunu, bazı AİHM kararlarının sadece ülkemizde değil, birçok ülkede güvenlik gerekçesiyle veya bu kararların her zaman çok adil olmadığı düşüncesiyle uygulanmadığı örnekleri görüyoruz yani siz de AKPM deneyiminizden biliyorsunuz, Yunanistan’ın, Fransa’nın, Rusya’nın uygulamadığı birçok AİHM kararı da var. Tabii, bu kötü örnekleri biz de alalım anlamında söylemiyorum ama ülkeler AİHM kararlarını değerlendirirken kendi güvenlik koşullarını da dikkate almak zorunda kalabiliyorlar.

Ayrıca, tabii, ben kariyer bir diplomatım ama “Dışarıdan Bakanlığa eklenmiş kişilerle Bakanlık hırpalandı.” demek çok doğru olmaz. Dışarıdan katılan bazı büyükelçilerin ya da meslektaşların da dış politikaya katkıda bulunabileceklerine inanıyorum. Evet, belki bu dönemde sayı olarak, görüntü olarak daha fazla gibi görünüyor ama geçmişte de teknokrat olan, konularında uzman olan, fark yaratabilecek insanlar da eklenmişti; bu bir gelenek, dolayısıyla bir tercih de, siyasi tercih. Bunu da söylemek isterim yani sadece “hırpalanmış, yıpranmış” olarak tanımlamak her konumda, her durumda adil olmayabilir.

BAŞKAN MEHMET KASIM GÜLPINAR – Evet, çok teşekkürler.

Sayın Özdemir, buyurun.

SİBEL ÖZDEMİR (İstanbul) – Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Sayın Başkanım, değerli üyeler, değerli Bakan Yardımcımız, bürokratlar; ben de sevgiyle selamlıyorum.

Çok uzun oldu, saat on ikiden itibaren Dışışleri Komisyonu üyeleri bu salonda, iki buçuktan itibaren de AB Komisyonu üyeleri burada. Sabrınıza sığınarak ben de görüşlerimi birkaç cümleyle ileteceğim.

Öncelikle çok teşekkürler Sayın Bakanım; objektif, çok açık... Gerçekten kapalı kapılar arkasında zirve toplantılarında neler görüşüldüğünü AB basınından ve AB bürokratlarının açıklamalarından takip ediyorduk, sadece Sayın Kalın’ın ya da Cumhurbaşkanlığı İletişim Ofisinin “Olumlu görüşme oldu.” cümlesiyle bilgi sahibiydik. Bu nedenle size gerçekten çok teşekkür ediyorum. Ben bu dönem AB Uyum Komisyonunda değilim ama AB alanında çalışan bir akademisyen olarak gündemi yakın takip etmeye çalışıyorum. Çok detaylı, çok açık ve neler görüşüldüğünü de ve bize de önümüzdeki tablonun da ne kadar gerçekçi olduğunu da gayet açık ortaya koydunuz. Şu konu dikkatimi çekti: 1999’da Helsinki Zirvesi’yle Türkiye’nin adaylık statüsünü kazanmasındaki en temel faktör Avrupa Birliğinin güvenlik politikaları ve Türkiye’nin güvenlik ve savunma alanındaki muazzam deneyimiydi, o bize büyük bir kapı açmıştı ve 2005’te de bu iktidar döneminde müzakere sürecinin başlaması ikinci önemli adım ve o sizin bahsettiğiniz 1999-2006 süreci yine bu iktidar döneminde; şu anda, son beş altı yıldır da bir geriye ciddi gidiş var, müzakere başlıklarında somut bir adım atamadık. Sadece güvenlik noktasında böyle bir geriye gidiş ve bugün “Bizi güvenlik politikaları noktasındaki o sistem içerisine dâhil etmek

istemiyorlar.” gibi bir cümle kurdunuz. Bu, aslında ülkenin ciddi bir geriye gidişini de gösteriyor çünkü biz daha odaklı olarak, işte, temel insan hakları, Kopenhag siyasi kriterleri üzerinde odaklanırken bu da ciddi bir sorgulanması gereken süreç.

Bunun yanında, gümrük birliği gibi özel üyeliğimizin olduğu ve özel bir ortak olduğumuz Avrupa Birliği sürecinde yine bir aşama kaydedemedik. Vize göç politikalarında hep taviz veren, taahhütlerini yerine getiren ama AB’nin hiçbir taahhüdünü yerine nerdeyse getirmedeği bir süreç, ki şimdi Şubat 2020 sonrasında başka bir boyuta taşıyacağımızı yeni iletiyoruz. Ya, bunda geç kalmadık mı? Vize mutabakatında, Avrupa Birliğine daha öncesinde bir tavır belki sergilenebilirdi.

Kıbrıs konusu yine kilit, stratejik konularından biri. Ya, birçok alanda, işte, Hükûmetin söylediği “Sahada ve masada güçlü Türkiye.” tezinden ve savından AB bağlamında çok uzaktayız. Bu, bugün yapmış olduğumuz toplantı ve son beş altı yıldır gözlem olarak da böyle ortaya çıkıyor, bunu belirtmek istedim.

Size özellikle teşekkür ediyorum çünkü tam üyelik perspektifini çok ciddi ve katı bir şekilde ortaya koydunuz. Bu bizim stratejik hedefimiz olarak ortada, sizin üst düzey açıklamanız bu şekilde. Ancak son zirve toplantılarında ve son vize mutabakatı sonrası süreçte ise hep biz böyle spesifik alanlara indirgedik; işte, vize gibi, gümrük birliği anlaşması gibi, göç politikası gibi. Şimdi sizin söylediğiniz yeni zirve alanları belirleniyor ama sanki böyle bir defakto stratejik iş birliğine razıymış gibi, bizim Hükûmetimizin bu yönde sanki bir duruşu var gibi algılanıyor. Ama sizin en önemli söylediğiniz konu, bizim tam üyelikte karar alma mekanizmalarında yer almamız; aslında stratejik alan burası çünkü gümrük birliğinde biz bu sorunu yaşıyoruz ve bu duvarı aşamıyoruz bir türlü ve ciddi kayıplar yaşıyoruz. Şimdi, gümrük birliği sorununda ileri gidemezken Avrupa Birliği bizim önümüze Yeşil Mutabakat çerçevesini koydu. Bizi dezavantajlı konuma düşüren, gelen ticari konjonktürde de dezavantajlı konuma düşüren bir anlaşmayı güncelleyemezken Avrupa Birliği bizim önümüze yeni bir tablo koyuyor; Yeşil Mutabakat ve Dijital Dönüşüm. Bu konudaki görüşünüz nedir Sayın Bakanım? Hani nasıl olacak, bu aşılabilecek mi? Bunu sormak istiyorum. Bu özellikle vurgulamak istediğim konulardan biri.

Vize mutabakat belgesini yeni bir aşamaya taşıyacağız; bunun da detaylarını sanırım ileride paylaşacaksınız. 6 kriter ki bizim -çok önemli-Mecliste büyük mutabakatla geçirdiğimiz, hızlıca geçirdiğimiz kriterlerdi. Büyük bir başarı sağlamıştık ama o kritik 6 kriterden en önemli sorun terörle mücadele, terör tanımı. Bunda ne öngörüyorsunuz siz, bunu aşabilecek miyiz?

Bir de tabii ki etik, yolsuzluk konuları, kamu alımları konuları; bunlar da ciddi sorunlar olarak gözüküyor önümüzde. Bunu vurgulamak istiyorum.

Yine, bugün olumlu olarak ilettiğiniz Erasmus programları, Ufuk Avrupa programları ve sizin bu konudaki, benim takip ettiğim çalışmalarınız muazzam derecede çok iyi gençler açısından, akademisyenler, araştırmacılar açısından Avrupa araştırma alanında. Ben de bir akademisyenim ve Erasmus programından faydalandım, öğretim üyesi değişim programından 2 defa faydalandım. Üniversitemiz bünyesinde de böyle bir birim vardı, AB vizyonunu kazandırmak açısından muazzam derecede önemli bir program ve buna Bakan Yardımcısı olarak sizler ve değerli bürokratlar muazzam önem veriyorlar. Bu önemli bir şey, buna değinmek istedim.

Son bir iki konu, çok affınıza sınıyorum.

Şimdi, son süreçte, evet, biz yasal düzenlemeler yaptık; işte, REG toplantıları, yargı reformu strateji belgeleri, insan hakları eylem planları ama -Sayın Çakırözer’in atfı yaptığı alanlardaki sıkışmışlıklar maalesef...- şöyle bir sorun var: Ya, bunların uygulamaya geçmesinde sorun var yani uygulama

noktasında ciddi sorunlar yaşıyoruz ve bunları Avrupa Birliğindeki mevkidaşlarımıza anlatamıyoruz. Biz birçok toplantıya gittik Sayın Karayel’le, bunları çok detaylı konuştuk mevkidaşlarımızla, anlatmaya çalıştık ama döndüğümüzde ülkemizde karşılaştığımız tablo gerçekten bizi zor durumda bırakan tabloları. Belki, sizlerin bu noktalar daha çok girişken olmanız gereken nokta... Şimdi, siz bize bir mevzuat kitapçığı da getirdiniz -detaylı bir çalışmadır muhtemelen- ama ne kadar uygulamaya geçecek o? Yani uygulaması ne olacak? Bizi zor durumda bırakan bunlar.

Şimdi, biz genelde siyasi kriterlerde ciddi geriye gidiyorduk Sayın Bakanım ama son ilerleme raporlarında biz, ekonomik kriterlerde de ciddi geriye gidiyoruz. Bağımsız, demokratik işleyen kurumsal yapılar; işte, Merkez Bankasının tartışılması, diğer kurumlardaki atamalar, özellikle de Cumhurbaşkanlığı hükûmet sistemiyle yaşanan bu tür krizler var. Güçler ayrılığı ilkesi, yargının bağımsızlığı ilkesi, yani kurumsal mekanizmalardaki ciddi o şeffaflıkları da, denge denetlemeyi de yitiren ve özellikle de yeni sistemle beraber -belki yeni, çok yeni bir sistem ama- bu tür olgular da var; bunlar bizim... Güçlü olduğumuz ekonomik kriterlerde -işte, 1999-2006’da- biz bütün bu şeffaflığı ortaya koymuştuk ama bunlarda ciddi geriye gidiş var. Siz, bunu nasıl değerlendiriyorsunuz, yani sizin bakışınız nasıl bu konuda?

Bir Ursula von der Leyen konusu vardı. Burada, ben, Sayın Bakanımızın bugün vermiş olduğu detaylı açıklamalarına katılıyorum. Ben AB hukuku çalışıyordum ve Avrupa Birliğinin en temel sorunları uluslararası düzeyde AB’nin temsiliyeti sorunu. Ciddi bir sorun ve tartışmaydı bu. Ben dün Sayın Leyen’in açıklamalarını izlediğimde o, daha çok bu krize atfı yaptı ve kendi öz eleştirilerini de yaptı; sadece bizim ülkemize dönük bir açıklama değildi. Sadece şanssızlığımız -siz de söylediniz- AB’nin o temsiliyet krizi bizim ülkemizde yaşandı. Aslında Leyen, eğer bir erkek olmuş olsaydı bu görünmeyecekti, sadece orada öyle bir kriz oldu. Bizim ülkemizin eşitsiz davranma gibi bir durumu zaten katien yok, Sayın Bakanımızın söylediği bütün açıklamalara katılıyorum. O da sanırım sadece ona atfı yaptı -ben çünkü öyle algılamadım- ve eleştiri yaptı ve bu konuda daha mücadele etmek gerektiğini söyledi.

Son olarak da Sayın Bakanım, İstanbul Sözleşmesi konusuna değinmek istiyorum. AB’nin üst düzey yöneticilerinin -bizim hani muhatabımız olan- işte, raportör, AB Konseyi Genel Sekreteri KPK Eş Başkanı Lagodinsky’nin açıklaması, Borrell’in açıklaması hepsi bu sözleşme noktasında Türkiye’ye geri dönmemiz noktasında uyarıda ve çağrıda bulundular. Siz bu konuda ne düşünüyorsunuz? Sizin Cumhurbaşkanlığına bu sözleşmeden çekilme noktasında ya da kurumsal olarak bir brifinginiz oldu mu, bunun bizi getireceği, açacağı ya da bizi düşürecek konum noktasında bir brifinginiz oldu mu?

Bir de son olarak -yine çok affınıza sığınıyorum- bütçe konuşmamda iletmişim... Tamam Sayın Bakanım, sormuyorum bu soruyu, bütçe görüşmelerine saklıyorum bunu.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MEHMET KASIM GÜLPINAR – Ben, müsaadenizle son olarak Sayın Cesur’a da söz vereyim de çünkü o da söz talebinde bulunmuştu.

AKİF ÇAĞATAY KILIÇ (İstanbul) - Bir cümle söyleyebilir miyim?

BAŞKAN MEHMET KASIM GÜLPINAR – Buyurun Sayın Bakanım.

AKİF ÇAĞATAY KILIÇ (İstanbul) - Sadece şunu söyleyeyim: Ben Almanca haberi okuduğum için, orada doğrudan Türkiye’ye bir atfı olduğundan Ursula von der Leyen’i onun için dile getirdim.

SİBEL ÖZDEMİR (İstanbul) – Ülkemize dönük o suçlamaları kabul etmiyorum zaten.

AKİF ÇAĞATAY KILIÇ (İstanbul) - Yok, dediniz ya “Öyle değil.” diye haberler. Ben Almancasını okudum, orada olduğu için sordum Faruk Bey’e.

SİBEL ÖZDEMİR (İstanbul) – Ben açıklamalarından çıkardığımı söyledim.

AKİF ÇAĞATAY KILIÇ (İstanbul) - Anladım, tamam, teşekkür ederim.

BAŞKAN MEHMET KASIM GÜLPINAR – Sayın Cesur, buyurun.

AYLİN CESUR (Isparta) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Başkan, değerli Komisyon Başkanlığı, değerli üyelerimiz ve değerli misafirlerimiz; hepinizi saygıyla selamlıyorum ben de. Sayın Bakan Yardımcımıza ve beraberindeki heyete “Hoş geldiniz.” diyorum ve değerli sunumları için çok teşekkür ediyorum, aynı zamanda da özürlerimi de sunmak istiyorum; partim adına önerge vermiştik ve o konuşmam vardı, onun bitiminde katılabildim. O yüzden herkesin çok övgüyle, sitayişle bahsettiği sunumunuzu kaçırdım ama tutanakları olacaktır zannediyorum, oradan takip edeceğimden kuşkunuz olmasın.

Şimdi, gerçekten çok geç kalındığı için ve Sayın Sibel Özdemir -mevkidaşım- aslında benim soracağım, sormak istediğim şeyi içeren bir konuşma yaptı; o yüzden ben bir iki cümle sadece ifade edeceğim. Cumhuriyetin kendisi esasında zaten Avrupalılaşıma projesi, bir Avrupa projesi ve ben de bunun -siyasetüstü gerçekten de- kurumlarda hiç siyasi malzeme yapılmadan bütün partilerüstü bir şekilde kucaklanması gerektiğini düşünüyorum. Sizin de bu konuda en üst seviyede yetkililerden biri olarak, bu konuda Türkiye’nin tutumunu kararlı olarak sunmuş olmanızdan ben de çok memnuniyet duyuyorum onu ifade etmek istiyorum. Çok söylendi daha önce, uzun uğraşlar sonucunda ve -az önce sizin de- karşı taraf, muhatap olarak gördüğümüz, işte, Avrupa devletleriyle alakalı ve tabii ki Türkiye’yle de alakalı birçok zorluklar geçilerek; gümrük birliği gibi, NATO gibi, Konseye üyelik gibi, Helsinki gibi pek çok önemli dönemeçlerden geçilerek, çok da meşakkatle çalışılarak bugünlere gelindi ve 2005’ten bahsettiniz. Sonra ne oldu da 2005 ve 2018 yılları arasında 2018’te tekrar müzakereleri askıya alınmak zorunda kalan Türkiye olduk ve bugün tekrar izleme durumuna geldik.

Siz az önce birtakım şeylerden, 3 ana noktadan bahsettiniz -onları da tekrar etmiyorum- ve üzerine 15 Temmuz darbe girişiminden bahsettiniz. Bunların hepsi elbette etkili olmuştur, bunlara ben de katılıyorum ama bunların oluşumunda ne oldu da aslında bunlar daha da derinleşti? Biraz önce son iki konuşmacı arkadaşım aslında onlara biraz girdiler, ben de onu soracaktım. Bunların çözümünde bizim yasama organı olarak -burada milletvekilleriyle olan bir toplantı olduğuna göre bu- benim de şahsen 27’nci Dönemde bizzat yaşayıp kendince buna çözüm aradığım, parti olarak da elbette aradığımız bir iki nokta var. Mesela, bunlardan bir tanesi, yasama organı Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi nedeniyle pek çok yasayı geçirirken bizim hatta Anayasa’ya aykırı olduğunu iddia ettiğimiz ve daha sonra belki birtakım işlemlere tabi tutulan yasalar Türkiye’de geçmekte. Bir yandan bu olurken bir yandan “Ödevlerimizi yapacağız biz, kendi tarafımız, Türkiye tarafı olarak.” demiştiniz az önce. Elbette yapacağız ama bunları düzeltmek anlamında gerçekten de eğer efektif bir değişikliğe gidilmez ise biz kendi kendimizi bu manada sorgularken Avrupalı dostlarımızın... Pek çok yerde, artık Avrupa Birliğinde, hatta hiçbir yerde, hiçbir belgede, Türkiye’nin üyeliğinden dahi vurgu yapılmaz ve söz edilmez hâle gelen bir Türkiye, üyelik sürecine kadar daralmış... Sizlerin, bu işteki bürokratların da çok zorlandığını tahmin ediyorum. Yasamanın bu işi çözebilmesi ve sizlerin de birlikte bu işi kucaklayabilmeniz adına buradaki problemlerde bence sistemsel, yapısal değişikliklere gidilmesi kanaatindeyim. Sizin bu konudaki düşüncelerinizi merak ediyorum.

Mesela “15 Temmuz darbe girişimi” dediniz. Biz bununla ilgili defalarca parti olarak önerge verdik, Türkiye Büyük Millet Meclisinde reddedildi; oysaki bunlar tüm açıklığıyla çözülsün Türkiye’de Avrupalıların bize bakış açıları, bu hadisedeki yaklaşımları anlamında daha olumlu olmaz mıydı gibi? Ama asıl söz alma nedenim -asıl şeye geleceğim bu başlıklar çerçevesinde- bunlardan bana göre en önemlilerinden bir tanesi Türkiye’ye bakış anlamında, İstanbul Sözleşmesi’nden çıkılması hadisesi.

Bununla ilgili pek çok makale okuyoruz ve Türkiye'ye bakış açısının aynen bu kapatma anlamında daraltacak sonuçları olduğunu ben şahsen düşünüyorum. Sizin bu konudaki düşüncelerinizi merak ediyorum.

Değerli sunumunuz ve bu kadar saat bizlere vakit ayırdığınız için çok teşekkür ediyorum. Her zaman iş birliği içerisinde, başarılarınızda bize de katkı olursa elbette pay sahibi olmak istiyoruz biz de.

Teşekkürler, saygılar.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI VE AVRUPA BİRLİĞİ BAŞKANI BÜYÜKELÇİ FARUK KAYMAKCI – Teşekkür ederim değerli milletvekillerim.

Ben de son sorudan başlayarak, aslında ortak soruydu İstanbul Sözleşmesi konusu...

Tabii, bu konuda farklı görüşler olabilir, farklı düşünceler olabilir. Kalmalı mıydık, çıkmalı mıydık veya başka bir yöntem bulunabilir miydi; bu konular aslında bütün ülkelerde tartışıldı ama şuna da izin vermeyelim: Bu konunun günah keçisi olmamalı Türkiye. Niye bunu söylüyorum? Şunun için söylüyorum: Bildiğiniz gibi, Avrupa Konseyinde 47 ülke var. 47 ülkeden çekince koymadan ve beyan vermeden sözleşmeyi imzalayan, onaylayan ve uygulamaya koyan ülke sayısı kaç? Sadece 10. Dolayısıyla 37 ülke belli noktalarda kendi geleneklerine, kendi kültürlerine göre çekinceler koydu yani bunu tartışabilirsiniz. Çok libersanız farklı bir dünya tanımınız olabilir, muhafazakârsınız, dindarsınız farklı bir tanımlı olabilir ama burada esas olan şu: İstanbul Sözleşmesi'nin içeriğini hatırlayacaksınız, biz 2012'de 6284 sayılı Kanun'la aslında müktesebatımıza koyduk yani kadının şiddete karşı korunması hem aile içi hem de aile dışında, keza kız çocuklarının korunması ve aile yapısıyla ilgili unsurları biz aslında yürürlüğe koyduk. Dolayısıyla, İstanbul Sözleşmesi'nde olmanın sembolik bir değeri var, doğru, katılıyorum ama her ülkede bu tartışma var. İşte Polonya da “Çıkayım mı?” diye düşünüyor. Mesela, bizi eleştiren Birleşik Krallık bu işin parçası bile olmamış. Dolayısıyla bizim burada biraz vicdanlı olmamız lazım. Evet, sembolik olarak kadın hakları, kadının korunması konusunda bir şeyler ifade edebilir, hele hele bizim gibi kadın konusunun çok fazla tartışıldığı bir ülke... Ama bunu abartmamak lazım. Evet yani bu bir siyasi tercih; sonuçta, Hükûmet birtakım değerlendirmelerden sonra... Utku Bey de sormuştu sadece bu konuda değil, her konuda tüm bakanlıklarımıza, karar alıcılara tüm gerçekleri, tüm bilgileri biz aktarıyoruz; sonuçta, siyasi karar alma mekanizması da Türkiye'deki dinamiklere göre veya kendi siyasi tercihlerine göre karar veriyor ama bu konunun olduğundan çok büyük bir noktaya çekilmesi doğru değil. Ursula von der Leyen'in de maalesef kendisinin yaşadığı üzüntülü olayı İstanbul Sözleşmesi'ne bağlaması... Ama bağlıyor maalesef veya “Bu, kadın olduğum için başıma geldi.” diyor, bu hiç doğru değil. Dolayısıyla, bunu bu şekilde görmek lazım, büyütmememiz lazım. Burada önemli olan, kadının korunması. Türkiye'de bazı kesimler aile tanımıyla ilgili veya kadın-erkek, cinsiyet ayrımıyla ilgili, cinsiyetlerin tanımıyla ilgili tartışmalara girdiler. Bu tartışmalar bugün de olacak, yarın da olacak, başka ülkelerde de olacak; önemli olan, bunu sağduyulu ve verilerle iletirmek. Ben şimdi bakıyorum, mesela, 21 ülke çekince koymuş, 10 ülke beğenmemiş, çekince yani aslında bu da, 6 tane AB ülkesi tarafı bile değil İstanbul Sözleşmesi'nin. Dolayısıyla, bizim bu verilere göre yapmamız lazım ama bu konuda Türkiye'yi günah keçisi hâline getirmek doğru değil.

AYLİN CESUR (Isparta) – Biz karar versek...

SİBEL ÖZDEMİR (İstanbul) – Çekincelerimizi belki ortaya kayıp daha sağlıklı bir tartışma ortamı yaratabilsek...

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI VE AVRUPA BİRLİĞİ BAŞKANI BÜYÜKELÇİ FARUK KAYMAKCI – Diğer sorulara kısaca cevap verirsem... Reform Eylem Grubu'yla biz aslında birçok değerlendirmemizi, Avrupa Parlamentosundan, Avrupa Konseyinden gelen bütün verileri karar alıcılarımıza aktarıyoruz, bunlarla tartışıp karar veriyoruz.

Sibel Hanım, özellikle, Yeşil Mutabakat ve dijital dönüşüm konusunu söyledi, bu en kritik konulardan biri. Biliyorsunuz, Avrupa Birliği şu anda önümüzdeki dönemi “yeni nesil Avrupa Birliği” olarak ilan etti ve bu iş için aşağı yukarı 1,850 trilyonluk bir bütçe ayırdı ve bu bütçe gelecek yedi yılda Avrupa Birliğini şekillendirecek, dijitalleştirecek ve yeşillendirecek bir yaklaşım. Burada tabii biz Avrupa Yeşil Mutabakatı derken sadece çevreyi temiz tutalım, yeşil tutalım değil; bu aynı zamanda üretim modeli, tüketim modeli, ulaştırma modeli, tarım modeli, eğitim modeli. Dolayısıyla Avrupa Birliği “Yeşil Mutabakat” derken aslında 2050’nin karbon sıfır Avrupasını yaratmak istiyor ve dünyada ilk karbon nötr coğrafya olmak istiyor. Bunun ticaret boyutu da var; sınırda -karbon, hatta, şu anda karbon ayak izi tartışmaları var- ürettiğiniz bir malın ne kadar karbona neden olarak üretildiği tespit edilip ona göre vergi uygulaması söz konusu olacak. Türkiye de bu tartışmaların içinde bir aday ülke olmamıza rağmen ama gerek gümrük birliği tarafı olarak gerek aday ülke olarak zaten katıldığımız bütün programlarda da bu iki ayak, dijitalleşme ve yeşilleşme söz konusu. Bir de bunun yanı sıra, önümüzdeki dönem Dijital Avrupa Programı’na da katılmak istiyoruz biz. Katılmak istediğimiz yine Çevre ve İklim Eylemi Programı, LIFE Programı. Tek pazarın yine belli boyutları var.

Bu arada şunu da söylememiz lazım: Bu iklim değişikliği konusunda Türkiye’nin durumunun haksız olduğunu kabul etmemiz lazım. Yani Türkiye, Paris Anlaşması’nı imzaladı ancak henüz onaylamadı fakat Türkiye’nin durumuyla ilgili bir sorun var ki bu, Paris Anlaşması’nda da herkes tarafından kabul edildi. Türkiye Ek 1 listede yer alıyor. Bu ne demek? Türkiye’nin vereceği taahhütlerin daha yüksek olması gerekiyor çünkü Ek 1’de kalmak gelişmiş ülke tanımına giriyor. İkincisi de: Türkiye’nin yeşil fonlara ulaşımını engelliyor Ek 1’de kalması. Dolayısıyla, Türkiye bunu samimiyetle tüm taraflara aktardı, hem gelişmiş ülkelere hem gelişmekte olan ülkelere yani “Türkiye’nin tanımını oturtalım, dolayısıyla Türkiye bu çerçevede iklim değişikliğine katkısını yapacaktır.” diye. Türkiye’yle aynı durumda olan başka bir ülke yok yani burada ciddi bir adil olmayan durum söz konusu. Şimdi, OECD’yi ele alırsanız OECD’nin 4 ülkesi Ek 1’de yer alması gerekirken, eğer biz yer alacaksak onların da alması gerekirken almıyor yani İsrail, Şili, Meksika, Güney Kore. G20’ye bakarsanız, dünyanın belki de en fazla kirlenen ülkelerinin de yer aldığı ülkeler de var G20’de; 9 tane G20 ülkesi Ek 1’de yer almıyor. Dolayısıyla, Türkiye’nin endişesi şu: Ek 1’de yer alarak Türkiye’nin kalkınma, büyüme hızını yavaşlatmamalıyım. Ama biz bunu söylerken bunu çevremizi mahvederek yapacağız anlamına da getirmiyoruz. Dolayısıyla umarız önümüzdeki dönemde bu konuda önemli adımlar atılır ve Türkiye’yi rahatlatacak bir formül bulunabilir. Bu bulunduğu takdirde ki bulunmasa dahi Türkiye, yine iklim değişikliği konusunda kararlı politikalarını sürdürüyor, sürdürülebilir, yenilenebilir enerji konusunda gerçekten hem Avrupa’da hem dünyada ilk 5’teyiz yani bunlar küçümsenecek rakamlar değil. Mesela, şu anda elektriğimizin yüzde 52,3’ünü sürdürülebilir, yenilenebilir enerjiden sağlamaya başladık; bu, çok büyük başarı, Almanya’daki orandan bile yüksek ama bunların tabii, takviye edilmesi lazım ve bu sürecin içinde yer almamız lazım.

Söylediniz, AB tarafında çok ciddi bir şekilde al-ver ilişkisini isteyenler var, bu konuya zorlayanlar var. Bizim tutumumuz belli, bütüncül bir yaklaşım, temel hedefimiz tam üyelik ama tam üyeliğe giden yolda da enerji konusunda, ulaştırma konusunda, ekonomi konusunda, göç konusunda, terörle mücadele konusunda iş yapmaya çekinmememiz lazım. Bunun adı diyalogsız diyalog yani hiç yapmamaktan daha iyidir ve biz inanıyoruz, bu diyalog toplantıları Türkiye’nin AB’ye üyelik sürecini destekler, güçlendirir. Burada önemli olan, bizim ne yapacağımız. Sordunuz, bazı yorumlar da yaptınız, bu işin temel noktası,

Türkiye'nin tekrar reform sürecini hızlandırması lazım, 99'dan 2005'e kadar olan dönemdeki reform heyecanını bir an önce yine hızlandırmamız lazım. 15 Temmuz 2016, bizi maalesef güvenlik odaklı bir politika izlemeye itti ama artık şu anda terörle mücadele konusunda ciddi bir mesafe alındı. Umarız, önümüzdeki dönemde bu reformları daha da hızlandırarak bu sürecin önünü açarız. Sonuçta, bu, kazan-kazan meselesi. Yani Türkiye'nin Avrupa Birliğine üyeliği, en zor üyelik, en karmaşık, en fazla sorgulanan ama gerçekleştiği zaman da en yararlı üyelik olacak, bunu AB'deki birçok kesim de görüyor. Sabırlı bir şekilde gitmemiz lazım yani Özal'ın da dediği gibi uzun ince, engebeli bir yol. Bu DVD'mizi de eğer pandemi sürecinde sıkılırsanız -kırk-kırk beş dakika sürüyor- izlemekte fayda var hafızalarımızı tazelemek açısından. Dolayısıyla, bize bu yolda devam etmekten başka ben bir seçenek görmüyorum Türkiye'nin çıkarlarını ve egemenliğini en ileri düzeyde savunmak için.

AB Birlik programları; Ufuk Avrupa, Erasmus, gerçekten çok yararlı ve değerli. Şu anda bakıyoruz, kamuda, siz de güzel bir örneksiniz veya başka kurumlarda birisini gördüğümüz zaman "Nereden bu bilgi veya deneyim?" diye ya "Erasmus'luyum." diyor ya "Jean Monnet'liyim." diyor, dolayısıyla bu programları biz önemsiyoruz.

Bu arada vekillerimize de aslında söylemek isterdik, keşke daha önce söyleseydik daha fazla vekilimiz varken. Önümüzdeki dönemde de "il il Avrupa Birliği" diye bir iletişim etkinliği başlatacağız. İllerde AB'yle ilgili olarak yapılan projeleri veya illerimizin, yerel yönetimlerimizin AB programlarından ve projelerinden nasıl yararlanabileceklerini anlatacağız, böyle bir çalışmamız da olacak.

Beni sabırla dinlediğiniz için çok teşekkür ederim. Ben AB konusu olunca konuşma konusunda hiç sıkılmıyorum; umarım sizleri bunaltmamışmıdır.

BAŞKAN MEHMET KASIM GÜLPINAR – Yalnız, henüz bitmedi Sayın Bakan Yardımcım.

Bir defa daha, son olarak Zeynel Bey galiba söz istemiş.

Buyurun.

ZEYNEL ÖZEN (İstanbul) – Siz, hoş geldiniz, bizi bilgilendirdiniz, onun için de çok teşekkür ediyorum.

Benim soracağım soruları veya merak ettiğim soruların birçoğunu arkadaşlarımız sordu, ben tekrara düşmek istemiyorum. Ama şöyle, siz de söylediniz, bu AB yolculuğu ince, uzun bir yoldur. Fakat Avrupa, toplu bir değerler manzumesidir. Bu değerler manzumesini biz reformlarla, açılımlarla bunu yerine getirmek zorundayız. Yani şimdi, mesela, İnsan Hakları Mahkemesinin kararlarına uymamayı, AB'nin tavsiyelerine uymamayı "güvenlik"le açıkladınız, "güvenlikten dolayı" dediniz. Ben tekrar oraya girmeyeceğim ama şunu da belirtiyim: Biz, Rusya'dan sonra İnsan Hakları Mahkemesine giden 2'nci ülkeyiz, en fazla giden ülkeyiz. Şimdi, Avrupa toplumunun da yaptığı şeyleri anlattınız siz yani bize bakış açısını. Ben de şuna inanıyorum: Avrupa topluluğunun bize karşı ön yargıları var fakat biz kendi görevimizi ne kadar yaptık? Yani Kopenhag Kriterlerine baktığımız zaman, Venedik Kriterlerine baktığımız zaman, biz bunların hangisini yerine getirdik? Getirmedik.

Şimdi, öbür tarafta mesela göçü anlattınız, "Düzensiz göçü önlemeye çalıştık, başarılı olduk." dediniz, rakamlar da verdiniz, "Geri kabulü de uyguladık." dediniz. Fakat öyle bir şey oldu ki yani şimdi bunu nasıl açıklayacaksınız? Öbürlerini güvenlik, işte, Türkiye'nin güvenliği için, terörden dolayı deyip neden gösterip açıklıyorsunuz. Şimdi, bir skandal patladı bu ülkede, insan kaçakçılığı. İnsan kaçakçılığını normalde mafya yapar, devletler bunu önlemeye çalışır gücü oranında, bazen engelleyebilir, bazen de engelleyemez. Ama biliyorsunuz, iki-üç hafta önce ortaya çıktı, belediyeler aracılığıyla binlerce insan devletin hizmet pasaportuyla yurt dışına götürüldü. Bunu şöyle basit bir olay olarak göremeyiz: Yani bazıları açıkladı, belediye, işte, kamyon almış, onun karşılığı ya da 100 bisiklet

almış, onun. Ama Avrupa'ya gidenlerle röportaj yapılıyor, 5 ila 16 bin euro arasında para alınmış ve bu hizmet pasaportları... Yani “belediye” deyip geçemeyiz. Bunların hizmet pasaportu; devletin hizmet pasaportu yani sıradan bir pasaport değil. Bundan valiliğin, kaymakamlığın haberinin olmaması mümkün değil. Yani, şimdi, bunu nasıl açıklayabiliriz? Bu, resmen insan kaçakçılığı, bu da uluslararası bir suçtur. Daha acısı nedir, biliyor musunuz? Daha acısı, Diyanetin de buna ortak olması. 20 dede yani daha önce, ben tarihlerini; 2016'da 95 dede, 2007'de gönderdikleri var; sürekli gönderiliyor. Yani ülkemizde Alevilerin inanç merkezi cemevleri kabul edilmiyor ama ne hikmetse Diyanet, Avrupa'daki cemevlerine dede gönderiyor ve gönderdiklerinin de dedelikle falan ilgisi, alakası yok. Bir örnek vereyim: Birisi 15 yaşında, din âlimi olarak gönderiliyor. En acısı da, bakın, “15 Temmuz, 15 Temmuz” diyorsunuz, bu gidenlerin hepsi de FETÖ'den iltica ediyor arkadaşlar, FETÖ'den iltica ediyorlar. Orada kalabilmesi için iltica etmesi gerekiyor ve bunlar FETÖ'den iltica ediyorlar. Biz bunu devlet olarak yapıyoruz. Şimdi, elbette ki bu, İçişleri Bakanlığını daha sonra da Dışişleri Bakanlığını ilgilendirir çünkü büyükelçiliklerimiz aracılığıyla bu temin ediliyor. Yani mesela, birisi Berlin'den Büyükelçiliğe başvuruyor; o, Dışişleri Bakanlığına, Dışişleri Bakanlığı İçişlerine, İçişleri Diyanete bildiriyor ve öyle gönderiliyor. Yani bir zincir, devletin tüm organları bu işin içinde. Şimdi, bunu nasıl açıklayacağız? Bunu biz bunu ne güvenlikle açıklayabiliriz ne terörle açıklayabiliriz, hiçbir şeyle açıklayamayız. Buna cevabınız ne olacak?

BAŞKAN MEHMET KASIM GÜLPINAR – Şimdi, Sayın Bakan Yardımcım, bu konu aslında gündeme geldi, bizim Komisyonun genel işleyişiyle veyahut bu, şu anda yaptığımız brifingle ilgili bir konu değil. Bizden önce Dışişleri Komisyonu bu konuda toplandı, aynı konuda bir talep gelmişti, Komisyon Başkanımız da burada. Eğer müsaade ederseniz... Çünkü Komisyon Başkanımız, diğer Dışişleri Bakan Yardımcısı katılımıyla bu konu zaten müzakere edildi, masaya yatırıldı. Onunla ilgili daha detaylı bilgileri bence Komisyon Başkanımıza biz bırakırsak daha iyi olacak.

AKİF ÇAĞATAY KILIÇ (İstanbul) – Teşekkür ediyorum.

Tabii, biz bugün Dışişleri Komisyonunda görüşmemizi yaparken Yavuz Selim Bey bizim toplantıya katılmıştı, orada tabii bu gri pasaportlarla ilgili yapılan usulsüzlük ve kanun dışı işlerle alakalı da bir istişaremi oldu.

Öncelikle şunu söylemem lazım: Bizim toplantıda bu konunun siyasete alet edilmemesi gerektiği, konunun siyasetüstü olduğu ve insan değerleriyle alakalı olması hasebiyle her türlü araştırmanın, incelemenin ve bu noktadaki suçluların adaletin önüne getirilmesi konusunda bir mutabakat olduğunu biz gördük.

SİBEL ÖZDEMİR (İstanbul) – Soruşturma da...

AKİF ÇAĞATAY KILIÇ (İstanbul) – Tabii, soruşturma da zaten şu anda devam etmekte, hatta şöyle bir şeyimiz de oldu, hani soruşturma ilerlesin, bununla alakalı çıkacak olan bilgiler, belgeler, kişiler -çünkü başka yerlere de sirayet etme ihtimali mevzubahis- onların hepsi bir ortaya çıksın ona göre İçişleri Komisyonumuzla da bir görüşüp böyle bir ortak görüşme yapabiliriz diye böylece bir şeye girdik. Ama burada önemli olan, her kurumun kendi üstüne düşen görevinin alanı içerisinde hareket etmesi. Türkiye Büyük Millet Meclisi de bu anlamda bu konuyla alakalı kanuni herhangi bir düzenleme yapılması gerekiyorsa veyahut da takip yapılması gereken bir konu varsa tabii ki harekete geçecek. Hiçbirimizin tasvip etmediği, tamamıyla reddettiği ve sayın vekilimiz konuşurken “mafiyatık” dedi ama bunlar sonuçta zaten insan kaçakçılığı mafyası yani bunlar orayı, burayı, farklı yerleri kullanarak, bir gün belediyeyi kullanıyor, bir gün başka bir yerde çalışan kişiyi kullanıyor, zaten yapısı ve ahlaksızlığı gereği herkesi suistimal etme, kullanma, rüşvet verme veyahut da zorla, bilemiyoruz, bunlar da çıkacak

belki burada başka güvenlik açısından olan sıkıntılarla ilgili olarak belki insanların tehdit, şantajı da mevzubahis olabilir; bununla ilgili şey yapılacak. Ama Türkiye'nin, yorumlarınızda, üzerine düşen görevleri yapıp yapmaması konusunda "Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi" deyince...

Bakınız, Strazburg'da maalesef Avrupa Konseyi binasının bulunduğu ve mahkemenin de bulunduğu bölümün karşısında PKK terör örgütünün bir standı var ve teröristbaşının orada resmini gösteriyorlar. Avrupa Birliği ve Fransa'da PKK bir terör örgütü olarak sınıflandırılmıştır, ülkemizde de öyle, PKK'nın terör örgütü olduğunu söyleyemeyenler var ülkemizde, o başka bir konu. Ama bu anlamda, ben oradaki görevim esnasında, Türk Grubu Başkanlığı yaparken bunun buradan kaldırılması gerektiğiyle ilgili başvurumu yapınca, hani diyoruz ya "kurumlar ve şeyler" diye, belediye, İçişleri Bakanlığına; İçişleri Bakanlığı, Cumhurbaşkanlığına; Cumhurbaşkanlığı, tekrar geri belediyeye; belediye tuttu polise; topu ata ata iki buçuk seneyi doldurduk benim orada görev yaptığım sürede. Şimdi Ahmet Yıldız Bey görevde, bakalım ona ne bahaneler üretecekler? Dolayısıyla "değerler birliği" diyoruz ya, değerler birliği konusunda çok eksiklerin olduğu yerler yaşanıyor, bizzat bizler de yaşadık.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MEHMET KASIM GÜLPINAR – Teşekkürler.

Buyurun.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI VE AVRUPA BİRLİĞİ BAŞKANI BÜYÜKELÇİ FARUK KAYMAKCI – Ben de Sayın Başkanımıza eklemek ve sayın vekilimize ilave bilgi vermek adına şunu söylemek istiyorum: Sayın Vekilim, yani konu sadece pasaport değil, konu aslında insan kaçakçılığı; bu, pasaportsuz da olabilir yani dolayısıyla bu olayı böyle çok genişletirip tanımlamak çok doğru değil yani gerek pasaport gerek kimlik konusunda sadece Türkiye'de değil başka Avrupa ülkelerinde de benzer sorunlar var. Burada önemli olan, Türkiye bir soruşturma açıyor mu, bu konuyu ciddiye alıp üstüne gidiyor mu, bunun sorumluları hesap verecek mi; bu önemli. Bu konu Almanya bakımından da özellikle gündeme geldiği için -Alman makamları beni de aradı- İçişleri Bakan Yardımcımızla da konuştum, Muhterem Bey'le; Muhterem Bey de Komisyon Başkanının söylediği hususları teyit etti yani bu konu -şu anda birçok kişi görevden alındı, soruşturma açıldı- Türkiye'nin ciddiyetle üzerine gittiği bir konu. Bu arada, insan kaçakçılığını engelleme konusunda da, göç bağlamında da Türkiye, aslında, son yıllara bakarsanız, her yıl ortalama 4-4.500 insan kaçakçılığı işine girmiş kişiyi tutukluyor ve hapse atıyor yani bunlar da küçümsenemez çabalar değil, tam aksine devlet organlarının insan kaçakçılığını ister pasaportlu ister pasaportsuz olsun engellemeye yönelik ciddi çalışmaları var. Avrupa Konseyinde GRETA Komitesi var, burada da Türkiye etkin bir şekilde mücadele ediyor. Burada önemli olan Türkiye böyle bir sorun karşısında ne yapıyor, ona bakmamız lazım. Bunun, tabii, Dışişleri boyutu konusuna değindiniz, hani bizim o konuda çok fazla bir yetkimiz yok. Yani o ülkedeki öğretmen ya da din görevlisi ihtiyacına ilişkin görüşlerimiz sorulabiliyor ama ben tam o bağlantıyı göremedim. Dolayısıyla yani biz bu tür olaylar karşısında da her zaman hazırız, diğer kurumlarımızı da bilgilendiriyoruz.

ZEYNEL ÖZEN (İstanbul) – Yok, size belge de verebilirim yani gidiyorlar, Berlin Büyükelçiliğine dilekçe veriyor bir vatandaş. Onlar şeye Dışişleri Bakanlığına; Dışişleri Bakanlığı da İçişleri Bakanlığına; İçişleri Bakanlığı da Diyanete yazıyor; yazıların hepsi elimde.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI VE AVRUPA BİRLİĞİ BAŞKANI BÜYÜKELÇİ FARUK KAYMAKCI – Tamam, tamam olabilir, böyle bir talebi tabii ki iletceğiz. Yani bir vatandaşımız diyorsa: "Bizim burada bir öğretmene ihtiyacımız var, bir din görevlisine ihtiyacımız var." Bu, tabii, görevimiz yani iletceğiz ama bunun kararını yani Diyanet İşleri Başkanlığımız verecek ya da ilgili kurumlar bakacak, sayıya, ihtiyaca göre karar verecek.

ZEYNEL ÖZEN (İstanbul) – Büyük çelişki de orada yani Türkiye’de cemevlerini ibadet yeri saymayacaksınız, Avrupa’da cemevine dede göndereceksiniz. Yani bu büyük bir çelişki.

AKİF ÇAĞATAY KILIÇ (İstanbul) – Yani Türkiye’de PKK’ya “terör örgütü” diyemeyeceksiniz ama...

BAŞKAN MEHMET KASIM GÜLPINAR – Çok teşekkürler.

Ben, Sibel Hanım’ın affına sığınarak olarak son olarak bir şey söyleyeceğim: Çok müdahil olmamaya çalıştım, tabii, üyelerimiz çok değerli katkılar sundular gerek Dışışleri gerek Avrupa birliği uyum gerekse dışarıdan eski üyelerimiz çok sağ olun.

Tabii, Faruk Bey çok değerli bir üst düzey bürokratımız, gerçekten hepimizin takdir ettiği, yakından takip ettiği. Ama şunu ifade etmek lazım: Tam üyelik, katılım perspektifi, bir tashihi anlamında, tam üyelik katılım perspektifi sadece değerli üst düzey bürokratlarımız tarafından değil, Dışışlerinin ama aynı zamanda Hükûmetin de sık sık dile getirdiği, özellikle en üst düzeyde Sayın Cumhurbaşkanımız tarafından çok sık dile getirilen bir perspektif.

Tabii ki, burada üst düzey bürokratlarımızın görüşlerini yansıtırken Hükûmetin görüşleri doğrultusunda paralel olarak görüşlerini yansıtmışından daha doğal bir şey yok.

Tabii, bizim herhangi bir defakto olan veya olmayan bir stratejik ortaklık, bir stratejik iş birliği konusunda hiçbir şekilde buna müsaade etmemiz mümkün değil, böyle bir beklentimiz, niyetimiz de olamaz. Biz defalarca bunu en üst düzeyde ifade ettik ve etmeye de devam edeceğiz böyle değerli bürokratlarımızın tabii ki katkılarıyla. Özellikle Dışışleri Bakanlığımızın burada lokomotifliğini yapan Avrupa Birliği Başkanlığımızın ve bütün hepsinin emeğine sağlık diyorum; Değerli Bakan Yardımcımıza teşekkür ediyorum, Değerli Genel Müdürlümüşe, Daire Başkanımıza ve bütün ekibe hassaten bu kadar süre bizimle bu konuyu müzakere ettikleri için, bu güzel bilgilendirmeyi yaptıkları için. Hepinizin elinize, ağzınıza sağlık diyorum; değerli katkılarınızdan dolayı da sizlere teşekkür ediyorum. Hepinize hayırlı akşamlar diliyorum.

Toplantıyı kapatıyorum.

Kapanma Saati: 18.49

